

ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ

ΑΝΘΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΤΓΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΣΑΚΑΔΙΑΝΟΥ

ΤΗ ΠΡΟΟΥΜΩ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΛΟΓΙΩΝ.

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΠΑΡΑΣΣΟΣ.

1874.

ΕΤΟΣ Α.—ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

- I ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΜΟΥΤΣΗΣ καὶ ἡ ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΙΑ.
- II ΑΠΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ εἰς ΑΘΗΝΑΣ, (συνέχ). ὑπὸ Π. ΧΙΩΤΟΥ.
- III Ὁ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ, (συνέχεια) ὑπὸ Κ. ΜΕΣΣΑΛΑ.
- IV ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ὑπὸ τῆς Κυρίας ***
- V ΤΙΣ Η ΦΙΛΙΑ, ὑπὸ Γ. Κ. ΣΦΗΚΑ.
- VI ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΤΕΡΨΕΙΣ, (συνέχεια καὶ τέλος) κατὰ ΜΑΝΤΕΓΑΖΑΝ.
- VII ΛΘΡΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ (διήγημα) μετάφρασις Γ. Κ. ΣΦΗΚΑ.
- VIII ΠΟΙΗΣΕΙΣ. ΠΡΟΣ ΣΕ, ὑπὸ ΥΑΚΙΝΘΟΥ.—ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ, ὑπὸ Α. ΚΑΨΟΚΕΦΑΛΟΥ.—ΔΙΣΕΠΤΑΣΤΙΧΟΝ, ὑπὸ Ι. ΛΟΒΕΡΔΟΥ.—ΤΟ ΟΥΡΑΝΙΟΝ ΤΟΞΟΝ, ὑπὸ Α. ΜΑΡΤΖΩΚΗ.
- IX ΔΙΝΙΓΜΑ.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Πάν τὸ ἐν τῷ «Ζακυνθίῳ Ἀνθῶνι» καταχωριζόμενον πεζόν τε καὶ ἔμμετρον ἐστὶν ἰδιοκτησία τοῦ συγγράφοντος, ἐπομένως εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται ἡ ἀνατύπωσις αὐτοῦ ἄνευ προηγουμένης τοῦ συντάξαντος ἀδείας.

Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ.

ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ ΑΝΘΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΥ.

ΕΤΟΣ Α΄.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1874

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Δ΄.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΜΟΥΤΣΗΣ

καὶ

Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΙΑ (*)

(Συνέχεια, ὄρα φυλ. β΄.)

Πρὶν ἢ περὶ αὐτῶν εἰς τὸν ἐκδό-
την τὴν τῆς παρούσης διατριβῆς συνέ-
χσαν ἐν ὅλῃ αὐτῇ; τῇ ἀμερικανότητι, ἐ-

(*) Ἐν τῶν σπουδαίων ἀθηναϊκῶν φύλλων ἡ «Ἐ-
φημερίς», ἥτις ἄμα τῇ δημοσιεύσει τοῦ πρώτου ἡ-
μῶν φυλλαδίου τοσοῦτον ἐνθαρρυντικῶς ἐπεδαψίλευ-
σεν ἡμῖν ἐπαίνους, ἐφ' οἷς τὰ μάλα τῇ εὐγνωστο-
νοῦμεν, ἐπέκρινε κατ' αὐτὰς τὴν ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ
χρῆσιν τῆς λέξεως ἐπιγραφία ὡς μὴ ἑλλη-
νικῆς. Πόρρω ἀπέχοντες πάσης δοκίμοσφίης καὶ
ἀσμένως ἀποδεχόμενοι πάντων φιλικῶν παρτίσεων,
διαδικαίωμεν τὸν ἀξιότιμον συντάκτην τῆς «Ἐ-
φημερίδος» ὅτι δὲν ἠέλωμεν ποτὶς διατάσειν ἢ ἀ-
παλειψῶμεν τὴν ἡμερησίαν λέξιν καὶ δι' ἄλλης

διστασάμεν πρὸς στιγμὴν ἀναλογιζόμε-
νοι ὅτι τὰ καθέκαστα εἶναι ἀποκλειστι-
κῶς φιλολογικῶν, κλίπερ προκειμένου περὶ

ὀρθοτέρως αὐτὴν ἢ ἀντικαταστήσωμεν, ἐὰν ἡ ἐπί-
κρισις αὐτοῦ ἐδαίριζτο ἐπὶ λόγων ἀποχρόνων καὶ
δὲν ἦτο μία τῶν ἀκόσμων ἐκείνων αἰτιώσε-
ων, τῶν ὑπὸ τοῦ εὐπαιδείτου τῆς «Ἐφημερί-
δος» συντάκτου ἐνίστα ἐκτοξευόμενων καὶ ὑπομι-
μησκουσῶν ἡμῖν δυστυχῶς τὰς παρὰ τῆς εὐφρα-
στερίας τῶν ἀνθρώπων ἄλλως τε συγγνωστὰς ἀ-
δυναμίας ἢ τοσοῦτον χαριέντως ἐπέκρινε τὸ γαλ-
λικὸν λόγιον. Plus on a d'esprit, plus aisément
on s'égare. Καὶ δυσλογώμεν μὲν ὅτι τὸ λεξικόν
δὲν περιεχεῖ τὴν λέξιν ἐπιγραφία, ἀλλὰ πε-
ριέχει ἴσως τοσαύτας ἄλλας λέξεις τοῦ αὐτοῦ φη-
ράματος, ὡς λ ι θ ο γ ρ α φ ί α, μ ο ν ο γ ρ α φ ί α,
ἐ λ α ι ο γ ρ α φ ί α καὶ τοσοῦτους ἄλλους; τεχνικῶς
καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀγνώστους ὄρους, οὗς ὁ συντά-
κτης τῆς «Ἐφημερίδος» δὲν προέγραψεν ἴσως εἰσέτι
καὶ ὧν ποιοῦνται χρῆσιν ἄπαντες οἱ ἐν τῇ νεωτέρῃ
ἑλληνικῇ συγγραφῶντες; Διὰ τὴν ἢ ἀποικιστικῶν
τὴν λέξιν ταύτην, ἀναπαλλοτρίωτον ἡμῶν κτήμα,
ὅπερ οἱ Ἴταλοί καὶ οἱ Γάλλοι ἐσπερίσθησαν ὅπως ὀ-
ρίσων τὸ εἶδος ἐκείνου τῆς φιλολογίας τὸ τὰς ἐπιγρα-
φῆς ἀποστέλλον; Ἐὰν δὲ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Μού-
τση ἄρθρῳ, ὁ συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος» αὐδῆν

συγγραφῆς λίαν κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐπιφανοῦς καὶ παρὰ πᾶσιν ἀξιοθαυμάστου, ἠδύνατο ἴσως νὰ φανῶσιν ἀντικείμενον ἐπιτόλιον, ἄμοιρον ὁπωτοῦν ἐμβριθείας, καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ δυνάμενον νὰ ἐφελύσῃ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν περὶ μείζονα ἀσχολουμένων. Ἐτκέφθημεν ὁμῶς ὅτι εὐτυχῶς διατηρεῖται ἔτι παρὰ τοῖς πλείστοις πῶν Ἑλλήνων τὸ εὐρὺ ἐκεῖνο καὶ ἑταστικὸν πνεῦμα, ὅπερ προθύμως πᾶν τὸ πραγματικὴν ἀξίαν κεκτημένον ἐνστερνίζεται οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ εὐγενὲς καὶ ὠραῖον περὶ πλείστου ποιεῖται. Καὶ ὄντως ἐν Ἑλλάδι οὐ μόνον αἱ ἀνώτεραι ἐπιστήμαι προάγονται, ἀλλὰ καὶ ἡ οὕτω καλουμένη τερπνὴ φιλολογία, ἡ πρὸς ἀνάπαυαν καὶ ἀναψυχὴν τοῦ πνεύματος προωρισμένη, ἀποπνεύει πάντοτε αἰσθήματα ὑψηλὰ ἢ ἀβροφυῆ, ὑπομιμνήσκοντα ἐνίοτε τὰ θαύματα ἐκεῖνα δι' ὧν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἠλέκτρισαν καὶ ἐδίδαξαν τοὺς συγχρόνους των, ὡς νῦν ἠλεκτρίζουσι καὶ διδάσκουσι τὴν ἀνθρωπότητα σύμπασαν. Ἐκτὸς τούτου ἐφ' ἀμιλλῶν ἄλλων μεγάλων ἔθνων, ὁ ἑλληνικὸς κόσμος μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου ἐπιζητεῖ τὰς μᾶλλον λεπτομερεῖς πληροφορίας τὰς ἀφορώσας οἰκονομικὰ διαπραπῆ προσωπικότητα αὐτῆ δὲ ἡ ἀξιόπαινος πολυπραγμοσύνη, τείνουσα εἰς τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀκριβῆ καὶ ἐνδόμυχον διάγνωσιν, ἐκδηλοῖ ἔλλογον καὶ ἐδραϊάν συνειδησιν τῆς ὑψίστης τοῦ ἀτόμου σπουδαιότητος—τοῦ δυνάμενου πλείστα ἀγαθὰ καὶ πλείστα κακὰ νὰ ἐπενέγκῃ ἐπὶ τῆς καθόλου κοινωνίας μεγάλως ἐπιδρώντα—συγχρόνως δὲ καταδείκνυσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐρευνῆς τῶν ἀληθῶν ἀρχῶν ἐξ ὧν ὀρμῶνται τὰ τε δικαίωμα καὶ καθήκοντα τὰ συγ-

ἄχρι τοῦδε ἀνεγνώσθη πρὸς τὸν ἀνωτέρω τίτλον σχετιζόμενον, τὸν παρακαλοῦμεν νὰ ὑπομῆν ἔτι ἐπ' ὀλίγον, ὅτε περὶ τῆς ἀρχαίας τῆς ἀρχαίας τῶν σημαντικωτέρων τοῦ Μούτση περιπετειῶν, ὁ συντάκτης τῆς διατριβῆς ταύτης ἐπισημνῆται τῆς ἀναλύσεως τῶν ἐπιγραφῶν αὐτοῦ ἅμα δὲ καὶ τοῦ παραλληλισμοῦ τούτων πρὸς τὰς τῶν ἄλλων δύο ἰταλῶν συγγραμμάτων, τῶν περὶ τὸ αὐτὸ εἶδος διαπραψάντων.

κροτοῦντα τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀτόμου ὑπόστασιν. Τὸ καθ' ἡμᾶς φρονοῦμεν ὅτι πολλῶν πλέον τοῦ περὶ τὴν συλλήβδην ἀνθρωπότητα ἐνδιαφέροντος, ἢ περὶ τὸ ἄτομον πολυπραγμοσύνη αὕτη ἀγγέλλει τὴν προαίσθησιν τῆς διηγετοῦς ὑπὸ ἄλλας μορφὰς ὑπάρξεως.

Πλὴν προβλέποντες ὅτι ἡ πρὸς ἐκείναις αὕτη δύναται νὰ μᾶς ἀποπλανήσῃ πολὺ μακρὰν τοῦ ἡμετέρου θέματος, ἀναλαμβάνομεν τὸ νῆμα τῆς περὶ τοῦ ἐπιφανοῦς Μούτση ἡμετέρως μελέτης, εὐελπιστοῦντες ὅτι πᾶσα εὐγενὴς καρδιά θέλει μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθήσῃ τὴν ἀφήγησιν τῶν περιπετειῶν ἐνὸς τῶν τοσοῦτων περιδρόμων μαρτύρων τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1819 ὁ τυπογράφος καὶ ἐκδότης Μάτζης ἐκ Βονωνίας ἐπεχέρισε τὴν ἀνατύπωσιν τοῦ λεξικοῦ τῆς ἰταλικῆς γλώσσης, ἢ, κάλλιον εἰπεῖν, τοῦ λεξικοῦ τῆς Κρούσκας. Ἐν γλαφυρῶ πρόλογῳ ὁ ἐκδότης ὑπισχνεῖτο νὰ ἐπενέγκῃ πλείστας ὅσας θελιώσεις εἰς τὸ μέγα λεξικὸν τοῦ Ἀλβέρτη καὶ τὸ τοῦ Καίσαρη, ἐξεδήλου δὲ συνάμα ὅν προὔτιθετο σκοπὸν νὰ ὠφελθῇ τῆς ἐμβριθεσιότητος Προτάσεως τοῦ περιωνόμου Μόντη, ἀνδρὸς πολλῶν μᾶλλον περιβλέπτου ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ χρῆσιν τῆς γλώσσης ἢ τὴν δύναμιν τῆς ποιητικῆς φαντασίας.

Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἤρξατο ὑπὸ λίαν αἰσίου οἰωνοῦ. Ἡ φήμη ἤ δικαίως ἐτύγχανον οἱ δύο τῶν τριῶν συντακτῶν, καίπερ εἰς μόνος ἐξ αὐτῶν ἦτο φιλόλογος ἐξ ἐπαγγέλματος, ἀποτελεσματικῶς συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καθ' ὃν μετὰ τὴν πρώτην ὑποταγὴν ἦν ἐπήγαγεν ὁ ἐκ τῶν παρελθουσῶν ταραχῶν κάματος, ὁ νέος ζυγὸς ἤρξατο παρενοχλῶν τοὺς ὑπηκόους τῆς Ἁγίας Ἐδρας, ἐφαίνετο ὅτι ἡ Βονωνία ἐπόθει ἐὰν ὅχι ἐπιμελῶς καὶ εὐσυνειδίχτως εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων νὰ ἐγκύψῃ, τοῦλάχιστον νὰ γευθῇ τοὺς ἡδυτάτους αὐτῶν καρπούς. Ἦτο ἀνάγκη ἀναψυχῆς ἢ μᾶλλον παραμυθίας, ἢτο σπόρος μέλλοντος εὐημέρου. Καὶ

ὄντως λίαν αἰσιον σύμπτωμα τῆς νέας τῶν πραγμάτων τάσεως ἀπέβαιεν ἡ ἐφρασις πρὸς τὴν πάτριον γλῶσσαν, ἥτις ἀμιγῆς καὶ ἀλώβητος ἐν τῇ συνειδήσει ἐνὸς ἔθνους διατηρουμένη, δύναται ὡς ἄλλη θρησκεία, ὡς ἄλλο σύμβολον ἀδελφότητος καὶ πίστεως, ν' ἀποβῇ μοχλὸς ἰσχυρότατος πρὸς ἀπόκτησιν πολιτικῆς ἐλευθερίας. Ἰσως ἡ οὐστάσις τῆς περιωνόμου Ἀκαδημίας ὀνομαζομένης τῶν *Filologiae* εἰς ἣν ἀνήκον οἱ κορυφαῖοι τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ τὸ ἀξιοζήλον παράδειγμα τοῦ ἐτέρου φιλολογικοῦ Συλλόγου τοῦ συγκεκοτημένου ἐκ τοῦ ἄνθους τῶν Πανεπιστημιακῶν φοιτητῶν μεγάλως συνέτειναν εἰς τὸν νέον τοῦτον καὶ ἰσρὸν πόλον τὸν ὑπὸ τῆς κοινωνίας ἐκείνης ἐκδηλούμενον. Φαίνεται δὲ ἀπίστευτον ὅτι εἰς τὸν πρῶτον τῶν ῥηθέντων φιλολογικῶν συλλόγων ὁ Μούτσης λίαν θραδῆως καὶ οὐχὶ τοσοῦτον προθύμως ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐνεγράφη, ἐνῶ παμφηρεῖ προτεκαλεῖτο δεκαπενταετῆς νεανίσκος, ὅστις θεβαίως δὲν ἐδικαίωσε πολὺ τὰς προσδοκίας τοῦ Συλλόγου προτόντος τοῦ χρόνου, καὶ ὅστις τότε ἰδίως δὲν διεκρίνετο τὸ πολὺ ἢ ἐπὶ ἀτλή φιλομαθείᾳ. (*) Τοῦτο, ὡς εὐκόλως ἐκαστος δύναται νὰ κατανόησῃ, ἦτο ἀπαίσιος οἰωνὸς διὰ τὸν Μούτσην.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν πρώτων τευχῶν τοῦ λεξικοῦ, ἐνῶ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις ἐπεκράτηεν ἐν τῷ τυπογραφείῳ ὡς ἐκ τῶν σιφηθῶν προσερχομένων συνδρομητῶν, ἐν οἷς καὶ πλείστοι βιβλιοπῶλαι ἄλλων ἰταλικῶν πόλεων, ὁ μὲν διὰ 40, ὁ δὲ διὰ 50 καὶ ἐπέκεινα σώματα, — ποσὸν λίαν σιμαντικὸν προκειμένου περὶ βιβλίου τιμωμένου ἀντὶ 130 δραχμῶν, — αἴφνης ἐφάνη τὸ πρῶτον φυλλάδιον περιοδικοῦ τινος συγγραμματος ὀνομαζομένου *Επιθεώρησις τοῦ Αεξικου τῆς ἰταλικῆς γλώσσης ἐκδιδομένου δαπάναις τοῦ Μάτζη*. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ

φυλλάδιου τούτου ἐνέσκηψεν ὡς κεραυνὸς ἐν εὐδίᾳ. Ἐν τῇ ἐπιθεώρησει ταύτῃ ὑπεδεικνύοντο μετὰ μεγάλης ὀξυνοίας καὶ πολυμαθείας πλείστοι παραλείψεις διορθώσεων εἴτε ἐν τῷ ὀρισμῶ τῶν λέξεων εἴτε ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν παραδειγμάτων, συνελόντι δ' εἰπεῖν, διάφορα ἀμαρτήματα προσελθόντα ἐκ τῆς ἀμελείας ἢ ἐκ τοῦ ἀνεπαρκοῦς τῶν συντακτῶν, ἐνώπιον τῶν ὁποίων τὸ ἀπαίσιον φυλλάδιον, τὸ οὐδεμίαν ἐπιδεχόμενον ἀντιρρήσεως, παρέστη ὡς ἡ κεφαλή τῆς Μεδοῦσης.

Ἐκαστος θεβαίως κατανοεῖ ὅτι ὁ Μάτζης ἤθελεν ἐκπληρώσει καθήκον, ἅμα δὲ καὶ περὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ συμφέροντος τελεσφόρως προνοήσει ἐὰν τὸν Μούτσην ἐκάλει ὅπως μετὰ τῶν ἄλλων συνεργασθῇ περὶ τὸ σπουδαῖον ἐκεῖνο ἔργον· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐσκέφθη πρὸ πάντων ὅτι τ' ὄνομα ἀπλοῦ διδασκάλου οὐ ἢ φιλολογικῆ ἀξία εἴτε ἐτι ἠγνοεῖτο εἴτε ἠμφισθητεῖτο, δὲν θὰ ἐνεποιεῖ καλὴν ἐντύπωσιν παρὰ τῷ κοινῷ τῷ μᾶλλον ἢ ἦττον ὑπὸ ἀλόγων προλήψεων καὶ παραδόξων ἰδιοτροπιῶν ἀποπλανουμένων. Ἄφ' ἐτέρου ὁ πανοῦργος ἐκδότης ἐφοβήθη μὴ ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεχθεῖσιν τριανδρία ἀποποιήθῃ νὰ προσλάβῃ τὸν τέταρτον ἐκεῖνον συνάδελφον.

Δὲν σπανίζουσι δυστυχῶς ἐν τῷ ἀθλίῳ τούτῳ κόσμῳ κατὰπτυστοι τινὲς δοκησίσοφοι εἴτε νέοι εἴτε προθεβηκότες, οἵτινες τὴν ἀνοιαν ἢ τὴν ἀμάθειαν τῶν ἄλλων ἐπιτηδῆως ἐκμεταλλεύμενοι, κατορθοῦσιν ὅπως ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ἐπαρχικοῦ αὐτῶν κώδωνοστασίου, κατὰ τὴν γαλλικὴν ρῆσιν, χαίρωσι τὸ προνόμιον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τὸ μονοπώλιον τῆς ὑπ' αὐτῶν ἀδεξίως καλλιστομένης γραμματολογίας. Θεβαίως μεθ' ἡσωνος ἀγωνίας καὶ δυσπιστίας οἱ δυνάται τῆς γῆς γρηγοροῦσιν ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ ἐκυτῶν κράτους, ἢ οἱ δοκησίσοφοι ἐκείνοι οἱ κατὰ πάσης ὑποτιθεμένης παραβίασεως ἀμυνόμενοι ὅπερ ἐνοσφίσαντο τιμάριον. Ἰπάρχουσι τινὲς ἐξ αὐτῶν, ὧν ἡ χροιά μεταβάλλεται εἰς τὴν τοῦ φρόνου ἐπὶ τῇ θεῇ ὁμοτι-

(*) Ἀίροντες πρὸς στιγμήν τὸν τίτλον ὃν ἐν κρύπτειται ὁ ἀνώμμος τῆς μελέτης ταύτης συντάκτης, πληροφοροῦμεν τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας ὅτι ὁ ἐν λόγῳ νεανίσκος ἐστὶν αὐτὸς ὕψος ὁ συντάκτης.

χνου οὐ τὸ ὄνομα δὲν ἀκούουσιν ἀτρέμως ἢ νεκρολοϋόμενον. Ἕτεροι ἔτι φαρμακωδέστεροι κοτρυβύγουσιν εἰς μέσον τι ἐνίοτε ἀποτελεσματικώτερον, προσποιούμενοι ἄνοιαν καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως ἀνδρὸς πολλῶν αὐτῶν ἀνωτέρου, ἀπονέμοντες δ' ἐνίοτε μετὰ ψυχρᾶς ἐπεικειᾶς εὐφημον ῥῆσιν εἰς οὐτιδανόν τινα ἢ ἀσήμαντον ὥσει ἀντιτάσσοντες αὐτὸν κατὰ τοῦ ὑπ' αὐτῶν φθινομένου καὶ μισουμένου.

Πρὸς τὸν ἀπονεικνόμενον τοῦτον καὶ εὐδελυρὸν συρφετὸν δὲν ὠμοιάζον ἀναντιρρήτως οἱ τρεῖς ἀξιοτίμοι ἄνδρες οἱ περὶ τὸ λεξικὸν ἀσχοληθέντες οὐχ ἤτιον πιστεύομεν ὅτι δὲν ἤθελον εὐκόλως ἀνεχθῆ τοσοῦτον ἔργον; αὐτῶν τὴν μεγάλην φιλολογικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἄλλως τε εἰς αὐτοῦς, καίπερ μὴ ὁμολογουμένην, γνωστοποιήσαντες.

Πράγματι ἡ Ἐπιθεώρησις ἦτο ἔργον τοῦ Μοῦτση, ὅστις διὰ τῆς συγγραφῆς ἐκείνης δὲν ἐσκόπευσε, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, νὰ ἐκδικηθῆ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀδιαφροσίαν τοῦ τυπογράφου οὔτε νὰ διασύρῃ τοὺς τρεῖς καθηγητάς, ὁ εἰς τῶν ὁποίων ὑπὸ ἄλλα ἐπόψεις ἠδύνετο πρὸς αὐτὸν ἢ ἀμιλλᾶται. Ὁ πρῶτος, ἀβρόφρων καὶ ἀνεκτικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ ἀποτρέπει οἰανδήποτε περὶ τούτου ὑπόνοιαν. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι οὗτος ἐναργῶς ἀπέδειξε πόσον θὰ ἦτο κατὰλληλος νὰ συνεργασθῆ περὶ τοσοῦτον περισπούδαστον ἔργον, καὶ πόσον ἄδικον εἶχεν ὁ παραγκωνιστὴς αὐτὸν ἐκδότης. Ἄλλως τε δὲν δικαιούται ἕκαστος νὰ ἐκφράζῃ εὐπρησιάζοντες τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ αὐτῶν μὴ καλῶς ἔχοντος ἢ κατ' αὐτὸν τοῦλάχιστον μὴ ἀληθοῦς ἢ ἡμαρτημένου; Καὶ ἐν οὗτος ἐμβροθῶς καὶ ἄνευ πικρίας, ὡς ὁ Μοῦτση, ἐπικρίνει, πρέπει νὰ θεωρηθῆ προπετής καὶ κηρόβουλος; Ἐν θέλῃ νὰ παράτῃ δειγμάτων; Ἐκνόητος τοῦ, οὐχὶ ὀρμώμενος ὑπὸ κενοδοξίας, ἀλλ' ὁπως ἐκ τῆς φήμης αὐτοῦ ἐντιμον πορισθῆ κέρδος, δρῆλει ἢ κοινωνία νὰ κινήσῃ σταυροφορίαν κατ' αὐτοῦ, ἐξοστρακίζουσα αὐτὸν ὡς

ταραξίαν καὶ ἀνατροπέα; Οὐχ ἤσπον τοιοῦτος σχεδὸν ὑπ' ἀπάντων ἐθεωρήθη ὁ σοφὸς κριτικὸς.

Ἐνῶ λοιπὸν ἀνὰ τὰς πλατείας, τὰ καφενεῖα, τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ τὰς αἰθούσας τῶν συναναστροφῶν, ἀνὰ σιόμικ ἐφέρετο ἡ πολυθρύλλητος Ἐπιθεώρησις—*turpe et miserabile!*—σκαῖα δὲ καὶ ἄγρια πάθη ἐκόχλαζον ἤδη κατὰ τοῦ λίαν ἐπητηδείου ἐπικριτοῦ, ὅστις πτωχὸς, μεμονωμένος καὶ μόνον εἰς τὰς μελέτας αὐτοῦ ἐγκύπτων, ἡμίρει ὀπαδῶν καὶ πατρῶων, —καθότι οἱ ὀλίγοι καίπερ ἀγαθοὶ φίλοι του ἀνίσχυροι ἐξηλέγχοντο νὰ τὴν ὑπερασπίσωσιν, —ἰδοὺ λάβρος ἐπ' αὐτοῦ ἐνσκήπτων ὀρμαθὸς χειρογράφων λιβέλλων, πικρῶς τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος καθηκτομένων, καὶ οἷτινες ὑπὸ πλείστων ἀναγνωσθέντες ἔτυχον μείζονος διαδόσεως ἢ ἐὰν τετυπωμένοι διενέμετο. Ἐν ἐνὶ λόγῳ αἱ ἀνήθικαι αὐταὶ λιβελλογραφίαι πληρέστατα ἐπέτυχον ἕκαστος διεφιλόνικει τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν ἡδονὴν, ἕκαστος προσετάθει νὰ τὰς ἀποστηθίζῃ, ἕκαστος ἐπεκρότει τὰς ἐν αὐταῖς ἀγοραϊκὰς ὑβρεολογίας. Ἐν τούτοις ὁ τυπογράφος, ὀξυδερκής ἄμα καὶ δύσπιστος, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην, παρῶμα διὰ πολλῶν κέντρων τὸν λιβελλογράφον ὅπως ἐπιτείνῃ τὰς δόσεις τοῦ δηλητηρίου στρατολογῶν ταυτοχρόνως κήρυκας καὶ ἀντιγραφεῖς. Τοιοῦτοτρόπως, ἐνῶ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ πιστήρια ἔσπευδον ἐκτυποῦντα τὸ ἀπειλούμενον λεξικὸν, αἱ σύμμαχοι γραφίδες καὶ γλώσσαι διεδίδον ἐπὶ μᾶλλον τὰ σφοδρὰ ἐκεῖνα καὶ αἰσχρὰ ῥυπαρογραφήματα. Ἀπερίγραπτος ὡς ἐκ τούτου ὁ ἐντεῦθεν προερχόμενος πάταγος. Δυστυχῶς οὐχὶ μόνον εἰς τοιοῦτου εἶδους πράγματα, ἀλλ' εἰς ἔτι σπουδαιότερα, ὁ ἄμαρτάνων νομίζει ἐκὺτὸν πληροῦντος δικαιοῦμενον ἔνα παροργίζονται καὶ καταπολεμῆ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας συνηγοροῦντα. Καθ' ὅσον ἀφραῖ τὴν φιλολογικὴν ἀξίαν τῶν εἰρημένων λιβελλῶν, οὗτοι καὶ κατὰ τὸ πρωτότυπον τῆς ἰδέας καὶ τὸ γοργόν τοῦ μέτρου καὶ

τοῦ ὕφους ἐξήλεγχον εὐφραίνον οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ μάλιστα νοῦν ζωηρὸν καὶ πλαστικώτατον. Οὐχ ἤτιον διαρρήδη καὶ ἀνευδοιάτως κηρύσσομεν τὰ στιχοῦργήματα ἐκεῖνα ἄξια-μομρῆς καὶ κατακρίσεως, καίτοι πρὸς τὴν μνήμην τοῦ τοῦς λιβέλλου ἐκείνου συντάξαντος συνδέει ἡμᾶς ἀδιάρρηκτος δεσμὸς ἀγάπης καὶ ἐγνωμοσύνης. Οὐδέεις δ' ἐνταῦθα, πιστεύομεν, δύναται νὰ ἐλέγξῃ ἡμᾶς ἐπὶ ἀντιφάσει, ἱστοροῦντας εὐσυνειδότως τὰ γεγενημένα, καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ δυναμένου οὐδὲν νὰ παρασιωπήσωμεν, ἢ τὴν παράπαν τὴν ἀλήθειαν νὰ παραμορφώσωμεν. Μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἡ συναίσθησις τοῦ ἱεροῦ τούτου καθήκοντος παρῶτρυνεν ἕνα τῶν μεγίστων ποιητῶν τῆς ἀνθρωπότητος, νεκτημένον ἄλλως τε εὐγενῆ καὶ φιλόστοργον καρδίαν, νὰ στιγματίσῃ τὴν προσφιλέστατον αὐτοῦ διδάτκαλον, ὡς παρῶτρυνεν ἕτερον κλεινὸν ἄνδρα νὰ σηλιτεύσῃ ἀναφρητὸν τὴν ἀκόλαστον καὶ δολίαν αὐλήν, ἐξ ἧς τοσαύτας ἐπύριζετο ὠρελαίς. Βεβαίως ἐὰν παρὰ ταῖς ἀνθρώπους ἐπεκράτει τὸ σωτήριο ἔθος τῆς ἀνεπηρεάτου καὶ ἀπροκλύπτου ὁμολογίας τῆς ἀληθείας, μὴ ἀπειλούμενης ὑπὸ τῆς προσωπικῆς ἐκδικήσεως ἢ τῆς δημοσίου τιμωρίας, πολὺ θὰ ἤλαττοῦτο ὁ ἐσημέραι αὖξων ἀριθμὸς τῶν πεπλανημένων φρονημάτων, τῶν πολυειδῶν ἠθικῶν περατωμάτων καὶ ἀπάντων ἐν γένει τῶν κοινωνικῶν ἀτοπημάτων.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν καὶ πρὸ πάντων καθ' οὗς χρόνους ἢ γενικῆ πρὸς ἄνετον καὶ ἀνεύχλητον βίον τάτις φυγαδεύει τὸ ἠθικὸν αἶσθημα, ἐπιτείνει τὸν ἐγωῖσμόν καὶ παράγει ἀποτελέσματα παρεμπερῆ ἐκείνω ὅπερ περιγράφει ὁ λατῖνος ποιητῆς λέγων ὅτι λίαν εὐάρεστον εἶναι τὸν ἀκούη τις ἐκ τῆς κλίνης του τὴν ἐξωθεν μαινομένην κατὰγίλια, καὶ νὰ αἰσθάνηται τοιοῦτοτρόπως ἐαυτὸν προπεφυλαγμένον ἀπὸ τὴν μάστιγα ἐκείνην τὴν τοσοῦτος ἄλλου; παρενοχλοῦσαν!

(ἀκολουθεῖ)

Π. ΧΙΩΤΟΥ

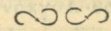
ΕΠΙ 15 ΗΜΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ

ΕΚ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

1874

ΑΘΗΝΑΣ.

(Ἀυγούστου 9 ἕως 24 τοῦ ἔτους 1874).

Β΄.

Πάτραι — Πόλις. — Ἅγιος Ἀνδρέας.
Φρούριον Ἀρόη. — Πριμαρόλι.

Ἐξ ἁγίου Σώστου ἔστρεψε πρῶτον τὸ ἀτμόπλοιο εἰς Πάτρας. Καθ' ὅσον ἐπλησιάζομεν, ἔβλεπον πλουσιφόρους ἀγρούς δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῆς πόλεως Πατρῶν, ἐκτεινομένους ἐκ τῶν αἰγιαλῶν ἕως ἐπὶ τῶν λόφων καὶ ὑπωρειῶν. Σταφιδῶνες, δένδρα, κῆτοι ἐστόλιζον τὰς ἀγροτικὰς οἰκίας ἀνωγαίους τὸ πλείστον, χαρίεσσας, εὐρυχώρους καὶ χρωματισμένας. Παραλία ὁδὸς ἐκ τῶν δύο πλαγιῶν τῆς πόλεως διετρέχετο με ἀμάξας μετακομιζούσας ἀνθρώπους καὶ προϊόντα. Τὴν μίαν τοῦ μεσημερίου ἠγκυροβόλησε τὸ ἀτμόπλοιο εἰς τὸν λιμένα ἄτμόπλοια ὑπὲρ ἰὰ 9 ἀγγλικά πρὸς φόρτωσιν, αὐστριακὰ τοῦ Λούδ, ἑλληνικὰ τῆς Ἐταιρίας, κερὰβια εὐμεγέθη, πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα φορτηγὰ περίστανον δάτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης με τὰ κατάρτια, σχοινία, πανία, καπνοδόχους. Κῦμα ἐκ Καβουρολίμνης παρορμώμενον ἐσάλευεν ἀτμόπλοιο καὶ λέμβους. Ἡκούοντο παφλασμοὶ ἀφῶν περὶ τοῦς τροχῶν, συριγμοὶ καὶ κρότοι μηχανῶν, κρυγαὶ καὶ ἀλαλαγμοὶ ἐργαζομένων ἐν πλοίοις. Αἶφνης ἔφοδος ἐγένετο εἰς τὸ κατὰστρωμα τῆς Ἰριδος· λεμβοῦχοι ἐξυπόλυτοι, ἐκτραχλιασμένοι, θρασύτατοι ἐπέπεσον εἰς ἐπιπλα, ἀνὴρπαζον σκεῖτη, ἀπόθουν ἐπιβάτας. Ἐκραγαζόν, ἤριζον, ἐβλασφήμουν πρὸς ἀλλήλους, θέλοντα καὶ

μη θέλοντα τὸν ἐπιβάτην νὰ λάβωσιν. Ἐρριπτον εἰς τὰς λέμβους σκευή, ἐσύντριβον ἐπιπλα, ἔβρεχον εἰς τὴν θάλασσαν στρώματα, τάπητας, δέματα. Ἐπιβάτης, γυνή, παιδίον καταβάνοντες τὴν κλίμακα ἐκινδύνειον νὰ πέσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτε ἡ λέμβος δι' ἀπροσεξίαν τῶν λεμβούχων ἀπεχώρει τῆς κλίμακας, ἢ συνεπλέκετο καὶ συνεκρούετο μετ' ἄλλας. Τέλος κινήθημεν εἰς μίαν λέμβον ἐγὼ, ἡ σύζυγος, ὁ συμπεθερός μου Λυγκόνης καὶ αἱ δύο Ἀγγλίδες. Τὰ ἐπιπλα συντετριμμένα ἔκειτο τὰ πλείονα ἐν τῷ μέσῳ. Ἐξίβριζον, ἐβλασφήμον οἱ λεμβούχοι ἄλλους λεμβούχους καὶ κωπηλάτας πρᾶπλέοντας. Τὸ κύμα ἀνεδοκτιέβριζε τὴν λέμβον, ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ζάλη ἐπεσοκτιέβριζε τὰς γυναικας, εὐθύς ἡ σκοτοδινίασις καὶ ὁ ἐμετός εἰς τοὺς διαπλέοντας. Ἀπεβίβισθημεν τέλος εἰς τὴν προκομαίαν. Ἄλλ' ἐκεῖ ἄλλος κούτουπος μᾶς περιέμενε. Βασταῖοι, ἀμαξοφόροι, ὀδηγοὶ ἤρπασαν ἐπιπλα, ἀλεξήλια, δέματα, σαλιὰ, σκιαδία. Νέα συμπλοκὴ μεταξὺ αὐτῶν τίς νὰ μεταφέρῃ τὰ πλείονα, τίς νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν ἐπιτετραμμένον του ξενοδόχου, τίς νὰ ὠφελῆσθῃ καμμίαν δεκάραν δεικνύων δρόμον ἢ οἰκίαν. Τρεῖς μᾶς περιετριγίριζον φιλονεικούντες τίς ἔχει τὸ πλεῖον δικαίωμα νὰ πληρωθῇ. Ἐκαστος ἡμῶν διευθύνετο εἰς τὴν ὠρισμένην οἰκίαν, αἱ μὲν Ἀγγλίδες εἰς τοῦ Ἀγγλοῦ Γούδλεϋ, ἡμεῖς δὲ εἰς τοῦ μεγαλεμπόρου Τσακκασιάνου. Διερχόμενοι τὰς ὁδοὺς ἐκαίόμεθα ὑπὸ τοῦ ἡλίου τοῦ μεσημερίου. Ἐλλειψίς ὑποστούου σκέπης ἐξ ἡλιοκλύματος κατὰ τὰς ὁδοὺς, ἀς διηρχόμεθα, ἐπερίσσευε τὴν τλαιπωρίαν. Ἐρρεεν ὁ ἰδρῶς, ὁ ἀήρ δὲν ἐκινεῖτο, ἡ φλόξ ἀνεδίδετο ἐκ τῆς θερματμένης γῆς. Διὰ κακὴν μὲς τύχην ὁ ὀδηγὸς δὲν ἐγνώριζε καλῶς τὴν οἰκίαν, ἐνῶ ἔλεγεν ὅτι τὴν γνωρίζει. Ἀντὶ δὲ εἰς τὴν οἰκίαν Τσακκασιάνου, ἀφοῦ μᾶς ἐτριγύριζεν ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν ὥραν εἰς τὸν ἡλιον μετ' ὁ κάπου ἐδῶ καὶ κάπου ἐκεῖ, μᾶς ἔβρεξεν εἰς τοῦ Τσοῦκου τοῦ πενηθεροῦ του. Μᾶς ὑπεδέχθησαν προσφιλῶς γραῖα καὶ θυγάτηρ χήρα τοῦ ἰ-

ατροῦ Ἀντωνίου Παπαδοπούλου ἐνὸς τῶν ποτε εὐδοκμητῶν μαθητῶν μου. Ἀφοῦ δ' ἀνεπαύθημεν ὀλίγον, μετέβημεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συμπολίτου καὶ οἰκειοτάτου γείτονος ἐν Ζακύνθῳ Ἀναστασίου Τσακκασιάνου. Ἐλείπεν αὐτὸς τρυγῶν εἰς τὸ κτήμα του. Ἀγαθὴ καὶ ἐρασιμία ἡ σύζυγος Οὐρανία μᾶς ἐνηγκαλίσθη καὶ ἀνεκούφιτε τὴν κακουχίαν. Ἐκεῖ εὗρον τὸν Κεφαλλῆνα Διονύσιον Μελισσινὸν ἱατρὸν καὶ καθογητὴν τῶν φυσικομαθηματικῶν τοῦ ἐν Πάτραις γυμνασίου θεραπεύοντα τὴν γραῖαν μητέρα Τσακκασιάνου καλοῖ οκουρίαν. Ἡπάσθη αὐτὸν ὡς παλαιὸν γινώριμον καὶ συνδαίτυμόνα ποτὲ ἐν Κερκύρᾳ. Χαρακτῆρος εὐπροσηγούρου, πνεύματος εὐφυοῦς, γνώσεων πολυειδῶν, ὁ ἱατρὸς Μελισσινὸς καθίσταται ἀξιαγάπητος, εὐπρόσιτος καὶ χρήσιμος τοῖς πᾶσιν. Ἀπεγγέλαμεν στίχους τοῦ Σολωμοῦ· δὲν μᾶς ἔλειψε τοῦ στόματος καὶ ἡ τοῦ Περσέχρου ὠδὴ *chiare, fresche e dolci acque* καὶ ἡ τοῦ ποιητοῦ μετάφρασις.

Νερά καθαροφλοῖσβλιστα
γλυκύατα καὶ κρύα
ποῦ μέσα ἀναγαλλιάζετο
ἡ ἀσύγκριτη ὠμορφία.

Τέλος, ἀφοῦ ἐψωμώσαμεν, ἐξήλθομεν μετὰ τῆς Τερέζης εἰς θέαν τῆς πόλεως Πατρῶν. Κατὰ σχέδιον τοῦ μηχανικοῦ Βούλγαρη εἰς τετράπλευρον σχῆμα ἐπεκτείνεται ἡ πόλις ἀπὸ τῆς παραλίης μέχρι τῆς ὑπωρείας. Ὅδοι εὐθύταται, πλατύταται ἐκ τῆς μιᾶς ἄκρας τῆς πόλεως μέχρι τῆς ἄλλης, διακρινόμεναι εἰς πεζοδρομια, λιθόστρωτα καὶ ἀμαξοδρομια *μγκάδαμ* διασταυροῦνται καὶ διατέμνουσι τὴν πόλιν εἰς τετραγωνικὰς συνοικίας. Αἱ τετραγωνικαὶ ὁμοῦ οἰκοδομαὶ δὲν ὁμοῦ ἀξοῦσι τὰς τοῦ Τωρίνου. Ἡ ἰταλικὴ ἐκείνη πόλις ἡ κανονικωτέρα σχεδὸν ὁλῶν τῶν νεωστὶ ἀνεκαινισμένων τῆς Εὐρώπης, ὡς εἶδον, ὁμοιοσχημα τὸ τετράγωνον ἔχει κατὰ τὸ ὕψος, πλάτος, ἀριθμὸν παραθύρων καὶ τεσσάρων μεγάλων πυλώνων, ἅτινα εἰσάγουσιν ἐντὸς μεγάλης κοινῆς αὐλῆς, ἐξ ἧς κλίμακες φέρουσι

τοὺς συνοίκους εἰς τὰ δωμάτια ἐκάστου. Ἄλλ' ἐν Πάτραις ἕκαστος εἰς τὸ τετράγωνον συνφοκοδόμησε τὸ ἰδιορρυθμον οἰκημα, ἔχον τὴν εἰσοδὸν ἐκτὸς καὶ τὴν αὐλὴν ἀποκλεισμένην τῶν ἄλλων. Ἐκάστη ὁδὸς ἀνὰ τακτικὰ διαστήματα ἐφοδιάζεται μετ' ὀχετὸν καὶ ὑδροθήκην διὰ κάθαρσιν καὶ χρῆτην σωλήνος πυροσβέστου. Αἱ ὁδοὶ Ἀνεξαρτησίας, Μαιζώνας καὶ Κορίνθου ἄγουσιν εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν τοῦ Γεωργίου. Περικαλλεῖς οἰκοδομαὶ μετ' ὑπόστια στηλῶν περιορίζουσι τὸ παραλλήγραμμον αὐτῆς. Ἐν τοῖς ὑποστίοις διακρίνονται καφενεῖα καὶ πωλητήρια πολυτελείας. Τὸ θέατρον ὁ Ἀπόλλων ἀξιοθέατον διὰ τὴν πρόσοψιν καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἀττικοῦ ἐξ ἀγάλματα Γλυπτικῆς, Ζωγραφικῆς, Ἀρχιτεκτονικῆς, Ἐρατοῦς, Ἡθῆς, καὶ Τερψιχόρας δὲν εἰργάζετο. Τὸ ἰταλικὸν μελοδράμα εἶχε προσελκύσει τοὺς φιλοθεάμονας τῶν Ζακυνθίων τὸν παρελθόντα χειμῶνα εἰς τὰς παραστάσεις. Διπλοῦς θίασος τραγικός καὶ κωμικός τραγωδιστῶν ἀνεχώρησε πολλάκις μετὰ καλὸν βελάντιον ἐκ τῶν εὐρηγετικῶν παραστάσεων. Τὰ μελοδράματα τοῦ μουσουργοῦ Κερρέρη, ὁ Μπότσκρης καὶ ἡ Κυρά Φροσύνη ὡς ἐθνικὰ καὶ τεχνικὰ ἐχειροκροτήθησαν ὑπὸ τῶν φιλομουσῶν Πατριάων, καὶ ὁ Ζακύνθιος μουσουργὸς ἐστεφανώθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς σκηνῆς. Ἄλλ' ἐργολάβοι διὰ τὰς ἀπεράντους δαπάνας ἐπλησίασαν εἰς χρεωκοπίαν, ὡς μοι ἔλεγον. Παρὰ τῷ θεάτρῳ κτίζεται μεγαλοπρεπὴς οἰκία Ψαροῦ. Ἀπέναντι κείται τὸ δημαρχεῖον καὶ παρ' αὐτῷ δύο ἀρχαῖοι σαρκοφάγοι, ἀξιοθέατοι διὰ τὰ νεκρικὰ ἀνάγλυφα ψυχῶν, Ἑρμοῦ, κεφαλῶν, στεφάνων, ἀνθεμίων. Ὁ εἰς ἐντελέστερος διατρεῖ καὶ τὸ ἐπικάλυμμα, ὁ σπανιώτατον ἀπῆντησα εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης. Μόνα τοιαῦτα ἐντελῆ ἔτυχον ἐν τῷ Βατικάνῳ καὶ τῷ Καπιτωλίῳ τῆς Ῥώμης. Παρακάτω, ὅπου ἴστανται ἄμαξαι πρὸς ἐκδρομὴν, διακρίνεται ἡ οἰκία τοῦ Ἀγγλοῦ ἐμπόρου Βουδὴ ἡ εὐρυχωροτέρα καὶ κομψότερα ἐν Πάτραις. Τεσσαράκοντα φωνὰ ἀεριοφωτος δι-

αφωτίζουσι πέραξ τὴν πλατεῖαν κατὰ τοὺς 4 διαδρόμους δειδροστοιχίαις ἐκ πορτοκαλεῶν καὶ λεμονιῶν. Ἄλλοι δὲ 8 πεντάφανοι λαμπτήρες, ἀνὰ τρεῖς τὰ πλάγια τοῦ μέσου καὶ δύο εἰς τὰ ἀντικόρυφα τῆς ὁδοῦ Ἀνεξαρτησίας διαυγάζουσι τὸ ἔσωθεν τῆς δειδροστοιχίαις πλάτωμα. Τοῦτο περικοσμοῦσι δύο ἀναπηδητικαὶ ὀρειχάλκιναι βρύσαι, τεχνουργημένα ἐν Εὐρώπῃ πολυεξόδως, καὶ τὸ ἐν ἀνατολικῇ πόλει ἐπιφανέστερον ἀναβρυτήριον. Θέαμα τερπνότατον παρέχεται τὸ ἐκρέον ὕδωρ εἰς τρεῖς δεξαμενὰς τὴν μίαν ὑπὸ τὴν ἄλλην ἐκ τοσούτων κεραλῶν στομάτων, ρωθῶνων, ὀνύχων, αὐτίων τῶν λεόντων καὶ τῶν μυθοπλασμάτων, ἅτινα περικυκλοῦσιν ἐκάστης τὸ ἐπὶ κορυφῆς ἀγαλμα τῆς μὲν παριστῶν αὐλητὴν, τῆς δὲ ὑδροχόον νύμφην. Τὰ διαφανεῖ νερά ἀναπηδῶντα διασταυροῦνται, κυκλοφοροῦσιν, ἐπιχέονται εἰς τὰς περιχειλοῖς δεξαμενὰς. Τὸ ἐσπέρας τὸ ἀεριοφως ἐκ τῶν λαμπτήρων ἀνακλάται ἐπὶ τῶν ρευμάτων, καὶ ἔριδας φωταυγεῖς ἀποτελεῖ εἰς ἔποψιν. ⁽¹⁾

(1) Ἐν ἐλλείψει τεχνικῆς περιγραφῆς τῶν ἀναβρυτηρίων δημοσιεύομεν τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Πάτραις μηχανικοῦ Κυρίου Τζέτζου, ἣν κατὰ ζήτησιν ἡμῶν ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον Ἀναστάσιον Τσακκασιάνου. — Φίλε Κύριε—Διὰ τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων ἐξεπλήρωσα τὴν πρὸς με ἀνατεθεῖσαν ὑφ' ὑμῶν μικρὰν ἐφορτίδα περὶ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πλατεῖᾳ ἐρισκομένων ἀναβρυτηρίων, τῆς ἐξηγήσεως δηλαδὴ αὐτῶν. Ἀρχομαὶ λοιπὸν πεποιθὸς εἰς τὴν ἡμετέραν καλοκάγαθίαν ὅτι, ἂν τι παρέλειψω, θέλατε τὸ παρίδει. . . Ἐν τῇ Πλατεῖᾳ τοῦ Γεωργίου Α' ὑπάρχουσι, ὡς γνωρίζετε δύο ἀναβρυτήρια, ὅμοια καθ' ὄλοκληρωσιν, μόνον κατὰ τὴν κορυφὴν διαφέροντα, ὡς φέροντα δύο διαφανα ἀγάλματα. Ἐκαστον ἀναβρυτήριον φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀγαλμα ἐκ χρυσοῦ σιδήρου (fuso) τοποθετημένον ἐπὶ βάσει τετραγωνικῆς ἐχούσης ἐπὶ τῶν γωνιῶν αὐτῆς τέσσαρας κεφαλὰς λεόντων, ἐξ ὧν ῥεῖ ὕδωρ χυνόμενον εἰς τὴν ὑπὸ τὴν βᾶσιν ταύτην ἐβρισκομένην λεκάνην (vasque) ἐκ χρυσοῦ σιδήρου. Ἡ λεκάνη αὕτη χύνει τὰ ὑπὸ τῶν τεσσάρων κεφαλῶν τῶν λεόντων χυνόμενα ὕδατα ἐπὶ τῆς λεκάνης ἐκ μαρμάρου διὰ τεσσάρων μεγάλων στομιῶν. ὑποβαστάζεται δ' αὕτη ὑπὸ ὀκταγώνου βάσεως ἰχθύσεως τέσσαρας κίονες ἰονικοῦ ῥυθμοῦ καὶ τέσσαρας ρυθολογικὰς λέοντας περὶ τοὺς ἐκ τῶν στομάτων τῶν ὀπίσθων ῥεῖ ὕδωρ μετ' ὀρυμῆς. Τρία εἶναι τὰ εἶδη τῶν ὑδάτων (jeu des eaux) τὸ μικρὸν, τὸ καταπίπτον, καὶ τὸ τῆς δυνάμεως.

Πορευόμενοι τὴν ὁδὸν παραπλεύρως ἀπηντήσαμεν τὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας. Προπύλαιον μὲ περιστύλιον εἰσάγει διὰ τῆς μεγάλης θύρας. Μέγας ὄβλος ἐπι ὀρθοστατῶν στηριζόμενος κορυφῶται ἐν τῷ μέσῳ. Τὸ τέμπλον καὶ τὰ διάστημα τοῦ βήματος ἔχουσιν εὐζωγραφίστους τὰς δεσποτικὰς εἰκόνας. Εὐρυχωρότατον δὲ τὸ ἱερόν καὶ παρατεινόμενον κατὰ τὴν χιβάδα ἢ Πλατυτέρην ἐπιφανῆ τὴν θέσαν τῆς ἁγίας μεγάλης Τραπεζῆς καθίσταται. Τὰ πλάγια τῶν θημοθύρων κατέχουσιν τὰ στασιάδια τῶν ψαλτῶν, καὶ ὁ ἐπισκοπικὸς θρόνος τὸ κατὰ μέσον τῆς καμάρας πρὸς τὸ τέμπλον. Οἱ τοίχοι περικοσμοῦνται ὑπὸ μεγάλων εἰκονογραφικῶν ἱστορίας τῆς Γραφῆς. Σχέδιον, χρῶμα καὶ ποίησις οὐδόλως ψέγονται τῆς ἰταλικῆς σχολῆς. Τὰ πρότυπα ταύτης ἀπεμιμήθη εἰς τὰς εἰκονίσεις ὁ Ζακύνθιος ζωγράφος Καλλιθωκῆς, σπουδᾶς ἐν Ρώμῃ, καὶ ἐξασκήσας τὴν τέχνην ἐν ταῖς πινακοθήκαις τῆς Φλωρεντίας. Ἡ διάβα-

Τὸ μὲν νεκρὸν ἐκ τῶν δύο κεφαλῶν τῶν λεόντων ἐπὶ τῆς λεκάνης τῆς ἐκ χυτοῦ σιδήρου, τὸ δὲ καταπίπτον ἐκ τῆς ἄνω λεκάνης πρὸς τὴν κάτω, τὸ δὲ τῆς δυνάμεως ἐξέρχεται ἐκ τῶν στομάτων τῶν μυθολογικῶν περὶ τῶν λεόντων. Αἱ διευθύνσεις αὐτῶν εἶναι οὕτω ποῦ, ὥστε τὰ ἄνω ῥέοντα ὕδατα ἀντιστοιχοῦσι τῶν κάτω, ἢ δὲ λεκάνη χύνει τὸ ὕδωρ τῆς μακροειδῆς. Ὁκτὼ εἶναι ἅπαντες οἱ κρουνοί. Τὸ καταναλισκόμενον ὕδωρ εἶναι 30 κυβικά μέτρα καθ' ὥραν πλήρους πίσεως, ἤτοι οἱ 12 κρουνοὶ χύνουσιν εἰς ἕκαστον λεπτόν τῆς ὥρας 827 λίτρας Γαλλικᾶς ὕδατος (312 Γραμ. ἐκάστη Γαλλικὴ λίτρα) ἀνὰ ἕκαστον ἀναδρυτήριον. Ἡ διάμετρος τῆς κάτω μακρῆς λεκάνης εἶναι 10 γαλλομέτρων, τὸ δὲ ὕψος τοῦ μὲν ἀναδρυτηρίου τοῦ φέροντος τὸν αὐλητὴν εἶναι 4 1/2 μέτρα, τῆς δὲ ὑδροχύτου νόμφης 3. Ὁ αὐλητὴς περιστᾷ τὸν Μαρούαν, ἢ δὲ κατάντικρον νόμφη ἀκροᾶται αὐτοῦ. Ἰσοκίωθεν ἐκάστου ἀναδρυτηρίου ὑπάρχει θολωτὸν δωμάτιον, ἐνθα ὑπάρχουσιν ἅπαντα τὰ ὑδραυλικά μηχανήματα. Ἐκαστον τῶν ἀναδρυτηρίων στοιχίζει 30,000 φράγκων, ἐντελῶς ὅλων τῶν ἐξόδων συμπεριλαμβανομένων. Καὶ αὐτὰ περὶ ἀναδρυτηρίων. Ἄς μεταβῶμεν εἰς τὸ θέατρον. Τὰ ὑπάρχοντα ἐπὶ τοῦ ἀττικοῦ τοῦ Θεάτρου ἀγάλματα εἰσὶν ἐξ τῶν ἀριθμῶν, ἤτοι ἡ γλυπτικῆ, ζωγραφικῆ, ἀρχιτεκτονικῆ, Ἑρατῶ, Ἡδῆ καὶ Τερψιχόρη. . . . Σὺ ζῆτῶ συγκινώμενη διότι δὲν εὐκαίρῃς ἔπος σοὶ σχεδιογράφω τὰ ἐν λόγῳ ἀναδρυτήρια καὶ πέποιθα ὅτι θὰ τύχω ταύτης.

Ὁλος ἡμέτερος
Σ. ΤΖΕΤΖΟΣ.

Πάτρι τὰς 10 Νοεμβρίου 1874.

σις τῆς Ἐρυθρᾶς ὑπὸ Μωϋσέως διαπερρεῖ κατὰ χρωματισμὸν, σχέδιον καὶ ἔκφρασιν. Εὐφραστὴ καὶ ἡ πρόσοψις τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τῶν καθολικῶν μὲ τὰ δύο κωδωνοστάσια, ἡ κοσμοῦσι τὸ τρίγωνον ἀέτωμα. Ἐπεσπῆθημεν καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου προστάτου καὶ πολιοῦχου Πατρῶν. Ἄκομψον καὶ ἀπειρόκαλον (goffo) τὸ οἰκοδόμημα εἶναι, ἀλλ' ἀρετὰ εὐρύχωρον. Τέσσαρες στῆλαι ἀντιθέτου ρυθμοῦ κρατοῦσι τὸ ἀέτωμα τοῦ προπυλαίου. Ἐνδον τρεῖς σταπάζει ὑψηλὴ οὐράνια, ἀστροφεγγῆς ζωγραφισμένη. Οἱ τοῖχοι ἐπικαλύπτονται μὲ εἰκόνας μαρτυρίου καὶ θαυμάτων τοῦ Ἀποστόλου. Δεξιᾷ κείται ὁ τάφος αὐτοῦ, μέγας μαρμαρινὸς σαρκοφάγος. Ἐπροσκυνήσαμεν αὐτὸν εὐλαβῶς. Μοὶ ἐξήτησεν ἡ σύζυγος Τερέζα ὡς εὐλαβῆς προσκυνήσῃ τὸ λείψανον, καθὼ συνήθως ἀσπαζομένη λάρνακας λειψάνων ἁγίων. Ἀπήντησα ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ὅστις ἐσταυρώθη ὑπὸ τοῦ Ἀνθυπάτου Πατρῶν Αἰγεάτου ἔθαψε Μαζμαρῆς ἢ σύζυγος τοῦ Ἀνθυπάτου, Στρατοκλήτῃ δὲ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Αἰγεάτου, προχειρῶς πρῶτος ἐπίσκοπος Πατρῶν, ὠκοδόμησε τὸν ναόν. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη διέμεινε τὸ λείψανον ἐν Πάτραις, θαυματουργοῦν, ἕως οὗ Κωνσταντῖος ὁ Αὐτοκράτωρ ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μετεκόμισεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ συγκατέθετο μετὰ τῶν σοφῶν τῶν ἀποστόλων Λουκᾶ καὶ Τιμοθέου. Ἐνθυμήσου (ἔλεγον τῇ συζύγῳ,) ὅτι ἐπισκεπτόμενοι πρὸ τριῶν ἐτῶν τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ γυναικεῖον μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου εἰς τὰ Περατᾶτα, ἐπροσκυνήσαμεν τεμάχιον τοῦ ποδὸς τοῦ Ἀποστόλου. Ἐκεῖ εὗρομεν μετὰ τῶν κληρικῶν καὶ ἐκίνησεν τὴν ὀλίγον μελαμψὴν μοναστήριον Τούρκων, ἥτις ἀγορασθεῖσα ἐκ τῶν λαφύρων τοῦ Νεοκαστροῦ ὑπὸ Ἀσπυταρίου ἐβλατίσθη ἐν Ζακύνθῳ, καὶ εἶτα καλογορευθεῖσα ἀσκητεῖται ἐν τῇ μονῇ.

Πολλὰ εἰς οἱ Πατράϊοι, τῇ προστάσει τοῦ πολιοῦχου Ἀνδρέου, ἀπέκρουσαν ἐχθροῦς. Εἰς μόνην τὴν ἐκ ὀκτώ-

ματος ἐμφάνισιν τοῦ Προτοκλήτου ἀποδιδουσιν οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι τὴν διάσωσιν τῶν Πατρῶν, ὅτε οἱ Ἄβχοι Σκλάβοι ἐφόρμησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν Πελοπόννησον τῷ 589 Μ. Χ. Διὸ οἱ Αὐτοκράτορες Κωνσταντινουπόλεως ἐτίμησαν τὴν ἐπισκοπὴν Πατρῶν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν, καὶ ἐχάρισαν πολλὰ κτήματα. Ἡ χρονία τοῦ θαύματος τούτου ἐδείξεν ὡς ὑπολογισμὸν πρὸς τὸν Φαλαγγάριον τὴν ἐπὶ τρεῖς ἑκατονταετηρίδας πηλᾶθωσιν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐξάλειψιν τοῦ ἐλληνικοῦ γένους. Ὁ ἔχων δὲ ὄρθον νοῦν ἄς πιστεῖται εἰς τοιαύτας ἐπιδείξεις εὐφυῆς φληνάφων γερμανικῶν θεωριῶν. Μᾶς ἔδωκαν ἁγίασμα νὰ πῶμεν ἐκ τοῦ πλησίον ἀναβλύζοντος νεροῦ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου. Κατὰ τὸν Ἀρδενγῶβεν τὸ ὕδωρ πηγάζει ἐκ τῆς ἀρχαίας πηγῆς τῆς Θεᾶς Ὑγείας, ὅπου ἡ ἀρχαία δεισιδαιμονία ἐπίστευεν ὅτι ἡ θεὰ κατοπιζομένη εἰς τὰ δίκυγῃ ὕδατα ἐμάντευε θεραπείαν νοσημάτων τοῖς προσερχομένοις. Μοὶ ἔλεγον δὲ ὅτι κατὰ τὴν πανήγυριν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ἔχλος συρρέει καὶ πίνει τὸ ἁγίασμα ὡς ἀλεξιητήριο νοσημάτων.

Τὴν ἄνω ὁδὸν λαβόντες, ἐπροεβίθμεν εἰς τὰ Ἴψηλά Ἀλώνια καὶ τὰ Ἰλύσια τῶν Πατράϊων, ὅπου οἱ τερπνότατοι κῆποι Γρῆν καὶ Βοῦδ θέλωσιν μὲ ἀνθῶνα καὶ δενδροφυτεῖαν κάρπιμον. Εἰς τὸ ἐναῦθιν καφενεῖον ἀπηντήσαμεν διασκεδάζοντας μὲ γερμανίδας αὐλητρίδας καὶ τραγωδιστρίδας. Καταβάνοντες ἐθεώμεν τὴν ἀρχαιοτάτην ἀκρόπολιν Ἀρόην κτίσμα. Εὐμήλου, δὲν ἐδίδαξεν ὁ Τριπόλεμος τὸ οἰκοδομῆν καὶ σπεῖρειν. Ὁ Πατρεὺς, κατὰ Παυσανίην, οἰκιστὴς τῶν Πατρῶν ἀνακινίσας, δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταβῆλῃ τὸ ὄνομα. Τὰ νομίσματα τῶν Πατράϊων ἕως τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἐπιχαρᾶττουσιν ὄνομα καὶ ἀκρόπολιν Ἀρόην. Οἱ Γαλάται κατηρήμωσαν πόλιν καὶ ἀκρόπολιν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Αὐγουστος νικήσας τὸν Ἀντώνιον ἐν Νικοπόλει ἀνωκοδόμησε τὰς Πάτρας, καὶ συνώκισεν, ἐξ Αἰτωλίας φέρων διεσπαρμένους

ΖΑΚ. ΑΝΘ. ΕΤΟΣ Α΄.

κατοίκους. Διὸ Ἀρόην καὶ Πάτραι μετωνομάσθησαν ἀποικία Αὐγούστου Colonia Augusta Aroe Patrensis. Νεοί, στολι, θέατρον, ὠδεῖον περιεκόσμουσαν αὐτήν. Προπύλαια καθωράζον μὲ ἀγάλματα ἀγκυκῶν ἡρώων Μεσσαδεῦς, Ἀνθῶ καὶ Ἄρεως, τὸν δὲ λιμένα ἀγάλματα Ἄρεως καὶ Ἀπόλλωνος. Τὰ πλησίον ἱερῶν ἄλση ἐμολύνοντο μὲ ἀνθρωποθυσίας παιδῶν καὶ κόρης. Παράδοξον! Ἐνῶ ἐλληνικὴ ἀνδρία ἀπηγόρευε εἰς βαρβάρους τὰς ἀνθρωποθυσίας, δεισιδαίμων θεσμὸς εἰρήνης παρεκέλευεν εἰς πολιτισθέντας. Ἡ Ἀρόην ἐπὶ μῆνας ἀντέστη εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντίνον τὸν Παλαιολόγον (1450), εἶτα παρεδόθη εἰς τὸν Δώριον καὶ τοῦς Ἐνετοῦς (1453), οἵτινες ἐπεσκεύασαν τὰ τείχη. Οἱ Τούρκοι διώξαντες τοῦς Βενετοῦς ἐκυρίευσαν αὐτήν τῷ 1543. Ἀλλ' οἱ Βενετοὶ ἀρχηγετούμενοι ὑπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ Μωροζίνου, κατενίκησαν τοῦς Τούρκους κατὰ τὴν πλησίον τῶν Πατρῶν μάχην, ὅτε ὑπὲρ τὰς 2000 ἀπίστων ἐφρονέθησαν οἱ λοιποὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν μὲ τὸν Μεχμέτ πασᾶν, καὶ ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ πρέδωκε τὸ φρούριον (1686). Πάλιν οἱ Τούρκοι ἀνέπώλεσαν τὴν Πελοπόννησον διὰ παντός. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῷ 1717 τὴν ὑποκινήθησαν ὑπὸ τῶν Ρώσων, Πατράϊοι, Κεφαλλῆνες, Ζακύνθιοι, Λευκάδιοι, Ἡλείοι μετὰ τῶν Ρώσων, ἔτραξαν τοῦς ἐν Πάτραις Τούρκους. Ἀλλὰ κακῶς ἐπλήρωσαν τὴν σφραγὴν. Οἱ ἐπιπεσόντες Ἀλβανοὶ κἀνοῖσι τὰς Πάτρας, φονεύουσιν, αἰχμαλωτίζουσιν, λαφυραγωγοῦσι. Γυναικὸς καὶ ἄνδρες διασώζονται εἰς τὰς νήτους, καὶ ἡ Βενετικὴ πολιτεία φυλάττει αὐτοῦς πολιτογραφοῦσα Βενετοῦς ὑπηκόους. Ἡ νέα ἐλληνικὴ γενεὰ ἐκδικεῖται πολλῶν αἰῶνων αἵματα καὶ βάρβαρον τυραννίαν. Εὐαγγέλης Λιβαδάς Κεφαλλῆν, Νικόλαος Γερακάρης φαρμακοποιὸς Ζακύνθιος καὶ Γεώργιος Καρκεντσᾶς Πατράϊος ὑποδηματοποιὸς ἀποδιώκουσιν ἐκ τῆς πόλεως τοῦς Τούρκους τὰς 26 Μαρτίου 1821 καὶ κτυποῦσιν εἰς Τάσι.

Γερμανός επίσκοπος, Ζαίμης, Παπαδιμαντόπουλος, Λόντος, έγχειρίζουσι πρὸς τοὺς ἐν Πάτραις προξένους τὴν πρώτην ἔγγραφον παράσιαν ὑπὲρ ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Ὀμπλόν, ὅπου ὁ αἰδιμὸς Γερμανός στήσας σταυρὸν, ὤρκιζε τοὺς προερχομένους Χριστιανούς ὑπὲρ ἐλευθερίας, καὶ κατέστη ἡ πολυχρόνιος πολιορκία Πατρῶν. Τὸ φρούριον παρεδόθη εἰς τὸν Γάλλον στρατηγὸν Σνέϊδ (Schneide) τὰς 4 Ὀκτωβρίου 1828 ὑπὸ τοῦ Ἀβδουλάχ-Πασᾶ καὶ ἐνεχειρίσθη εἰς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Κυβερνήτου.

Τῆς ἀθλιεστάτης Τουρκικῆς πόλεως Πατρῶν οὐδὲ λίθος ἔμεινεν. Ἐκ τῶν τσαμίων τῆς ὁ μαστρ-Ἀνδρέας ἐπῆρε τὸν μόλυβδον εἰς χρῆσιν σφαιροβολῆς κατὰ τῶν ἀπίστων. Πῦρ καὶ σιδηρὸς τοῦ πολέμου ἐξηφάνισαν ἅπαντα. Τὴν σήμερον ἔμποροι πανταχόθεν συρρέουσιν ἀνήγειραν πολυτελεστάτας οἰκοδομάς. Πλούσια σκεύη καὶ ἐπιπλα καθωραρίζουσι τὰς οἰκίας τῶν εὐπόρων. Πωλητήρια μὲ ὅλα τὰ ἐξ Εὐρώπης χρειώδη προμηθεύουσι τὰ ἀρκούντα εἰς ἄνετον καὶ πολυδάπανον βίον. Παντοπωλεῖς μάλιστα τὰ κατὰ τὴν παραλίαν ἐνδεικνύουσιν ὅποια ποσότης μεγάλη ἐξοδεύεται εἰς καθημερινὴν τροφήν καὶ ἐνδυμασίαν. Ὅτι δὲ μὲ κατέπλιζεν ἦτον ἡ μεγάλη κίνησις σταφιδοπωλήσεως τότε. Ἐβλέπε τις κατὰ τὴν παραλίαν ζυγία μὲ ὀγκωδέστα σταθμὰ σημένα ἀπέναντι εὐρυχώρων σταφιδοπωλῆκῶν, βαρέλια ἑκατοστάδας ἐν οἷς ἐπάτου ἐξυπόλητοι οἱ σιβακταὶ τὴν σταφίδα, ἀμάξας μεταφερούσας βαρέλια καὶ σακκίαι, ἵππους φορτωμένους, ὧν προηγεῖτο μεγαλύτερος κρεμῶν κώδωνα ἐπὶ τοῦ λαμποῦ σημαίνοντα τὴν ὁδηγίαν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦς. Παντοῦ ἠκούοντο φωναὶ ἐργατῶν, κρότοι ἀμαξῶν, παρακελεύσεις ἀγωγιαντῶν, πάταγοι μηχανῶν, πυροβολισμοί, κρότοι, ζητωκραυγαὶ ἐκ τῶν ἀτμοπλοίων. Ἦτο ἡμέρα ἐκείνη καθ' ἣν ἐγένετο τὸ πριμαρόλι, καὶ οἱ σταφιδέμποροι ἠγωνίζοντο εἰς φόρτωσιν. Ἐπειδὴ ἡ περισσοτέρα σταφίς (9 Αὐγού-

στου) ἦτον ἄτρυγος, ἡ ἐψήνετο εἰς τὰ ἀλώνια, ἕκαστος τῶν ἐμπόρων ἐσπευδὲ νὰ φορτώτῃ σταφίδα ἐκ τῆς τυχούσης. Εἰς τοῦτο ἠναγκάσθησαν διότι ἐπληγραφήθη κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅτι ἀτμόπλοιον Ἀγγλικὸν ἐκ Πατρῶν ἀφίχθη εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐζήτηε νὰ κἀμῃ πριμαρόλιον ἐκεῖ ἐκ καρποῦ ἐπαρχιωτικοῦ. Διὸ οἱ ἐν Πάτραις προφθάσαντες, ἐποίησαν πριμαρόλι πρὸς 56 τάλληρα τὸ χιλιόλιτρον. Ἰπὲρ τὰ 50 ἑκατομμύρια ἕως τοῦ νῦν ἐστιβάχθησαν καὶ ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ λιμένος Πατρῶν. Τοσαύτη ἢ ἐν Πάτραις ἐμπορικὴ συγκέντρωσις καὶ ἀποστολὴ προϊόντων καὶ ἐμπορευμάτων ἐξ ὅλης τῆς Πελοποννήσου. Ἄλλοτε Ζάκυνθος, Κεφαλληνία καὶ Σύρα ἀπῆλθον αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ ἐπιτηδειοτάτη θέσις Πατρῶν εἰς τὴν διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαν μὲ τὸ Ἰόνιον καὶ τὸν Κορινθιακὸν καὶ εἰς τὴν διὰ ξηρᾶς μὲ τὴν λοιπὴν Πελοπόννησον καὶ τὸ πολυδαπανώτερον εἰς εὐζωίαν τῶν νῦν Πελοποννησίων ἀφῆρσαν ἐκ τῶν νήσων ἐκείνων πολὺ τῆς συγκεντρώσεως, καὶ αἱ μεγάλαι κερδοσκοπία εὐδοκίμουσι νῦν ἐν Πάτραις. Δὲν μὰς συνεχώρησεν ἡ ἐσπέρα νὰ ἐπισκεφθῶμεν βαμβάκοκλωστήρια, μεταξουργεῖα, κροχυτήρια, βυρσοδεψεῖα. Ἐχρονοτριβήσαμεν κατὰ τὰ μπουτιέρικα, ὅπου εἶδομεν τοὺς Ζακυνθίους συνήθως ἀστεϊσμένους μεγαλοφωνάζοντας καὶ τραγωδοῦντας. Μὲ εὐπρέστησεν ἡ πλησίον νεόδμητος ἐκκλησία τῶν διαμαρτυρουμένων διὰ τὸ Γοτθικὸν σχέδιμα καὶ τὴν περίξ ἀλώδη δενδροφυτεῖαν. Μαγευτικὸν δὲ τὸ θέαμα τοῦ ἀερίοφωτος τῶν φανῶν αἱ μεγάλαι σιναὶ διεφώτιζον τὰς εὐθείας οδοῦ. Εὐχαριστήσαμεν τὸν καθ' ὁδὸν συναντήσαντα ἡμᾶς Καμίλλον κόμητα Μερκάτην Ζακύνθιον καὶ φίλον εὐσταθῆ, ὅστις μὰς ἐπέσπερε τὴν οἰκίαν του νὰ διαμείνωμεν. Ἀμέσως δὲ ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν οἰκίαν Τσακατιάνου, ὅπου ἐδειπνήσαμεν νηστίσιμα νόστιμα, καὶ ἐπίομεν κρασίον ἡλιότικον Ζακύνθιον γλυκύτατον διότι τὸν βρετανικὸν δὲν ὑπέφερον. Περιποιηθέντες δὲ παρὰ τῆς φιλόφρονος οἰκοδεσποίνης Οὐ-

ρανίας καὶ τοῦ καλοῦ γείτονος Ἀναστασίου, ἐπὶ στρωμάτων μαλακωτάτων ἐκοιμήθημεν γλυκέως.

(ἀκολουθεῖ).

ἨΘΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ.

(Συνέχεια, ἔρα φυλλάδιον γ')

Β'.

Λόγον ποιούμενοι περὶ διδασκάλου, δὲν ἐπιλαμβάνομεθα βεβήτως τοῦ τυχόντος, οὐδὲ τοῦ τὴν πρώτην ἡλικίαν μόνον παιδαγωγούντος. Ὁ καθ' ἡμᾶς διδάσκαλος εἶναι, ὡς εἶπομεν, ὁ δημιουργὸς τῆς καθόλου προσωπικῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρξεως, ὡς ἐκ τούτου, ὁ ἐκ τῆς παιδικωτέρας ἀρχόμενος, ὅλας δὲ τὰς ἡλικίας διαιτρήσων, καὶ λήγων εἰς ἐκείνην καθ' ἣν ὑπολαμβάνεται ὅτι ἡ ὑπαρξίς ἐμορφώθη, ὅτι τὸ ἄτομον ὅπως δὴ ποτε χειραφετεῖται, καὶ ὅτι δύναται πλέον νὰ βυθίσῃ τὴν ὁδὸν του καὶ ἄνευ ὁδηγοῦ. Καὶ ναὶ μὲν ἐνδέχεται ὁ διδάσκαλος νὰ μὴ ἦ πάντοτε τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἀλλ' εἶναι τὸ αὐτὸ ὄν, ἀναπόφευκτον κατὰ τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν, ἀναγκαιότατον εἰς τὰς ἐπακολουθοῦσας, διότι ἂν ἐν ἐκείνῃ ἀπαίτηται καλὴ κλλιέργεια ὅπως οἱ ἐν ταῖς καρδίαις ἐγκρυπτόμενοι σπόροι τελεσφορήσωσιν, οὐχ ἥττονος ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς δεῖται ἡ διευθέτησις τῶν φυομένων καὶ θαλλόντων αἰσθημάτων εἰς τὴν ἀκροσφαλῆ καὶ ἐπικίνδυνον ἐποχὴν ὅταν τὸ ἄτομον ἄρχεται νὰ συναισθάνηται τὴν ὑπαρξίν του—ὅταν ἡ νεότης, μὴ οὔσα τίποτε, καὶ ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὸ πᾶν, ἐννοεῖ τὰς δυνάμεις τῆς, χωρὶς νὰ γινώσκῃ εἰσέτι πῶς θὰ χρασθῇ αὐταῖς, καθ' ὅσον ἀγνοεῖ ὅτι αὐριον θὰ μισήσῃ ὅ,τι σήμερον ἀγαπᾷ, καὶ ἀπ' ἐναντίας θ' ἀγαπήσῃ ὅ,τι σήμερον μισεῖ, καὶ ὅτι ἐλαύσεται ἡμέρα, καθ' ἣν εἴτε

ἀποθαρρυνθῆσιν, εἴτε ἐρεθισθῆσιν ἐκ τῶν περὶ αὐτὴν γινομένων, εἴτε καὶ ἀηδιάσασιν τὰ τῆς κοινωνίας, θέλει ἐπὶ τέλους κατὰ τὴν ἀδιάφορον εἰς πάντα—ὅταν δὲν παραδέχεται εἰσέτι ὅτι συγχνίαις ἀπατώμεθα καὶ προδιδόμεθα ὑπὸ τοῦ ἐφ' οὗ ἀνεθήκαμεν μείζονα ἐμπιστοσύνην, σωζόμεθα δὲ καὶ εὐεργετούμεθα ὑπὸ τοῦ μάλλον πρὸς ἡμᾶς προσβληθέντος καὶ καταφρονηθέντος—ὅταν ἔραται ἄνευ ἐπιφυλάξεως, ὀργίζεται μετὰ γενναιοῦτος, μισεῖ ἀκαταμετρήτως—ὅταν, ἐν λόγῳ, ὅλα τὰ αἰσθητά, καλὰ τε καὶ κακὰ, καμινεῦνται, ὅλα αἱ ἐντυπώσεις εἰσὶ ζῶνται καὶ κεραύνει. Αἱ σκέψεις μας ὅθεν ἀποβλέπουσιν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ διδασκάλου, καθὸ ἀποτελοῦντος τὸ πᾶν ἐν τῇ ἀνατροφῇ, καὶ πρὸς τὰς ιδιότητας αὐτοῦ, καθὸ ἀναγκαιῆς ὅπως συντελέσωσιν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν κοινωνικὴν διάπλασιν τοῦ ἀνθρώπου. Διὸ προκειμένου περὶ τε τῆς πρώτης τῶν παίδων πνευματικῆς γαλουχίας καὶ τῆς γενικῆς καὶ τελείας τοῦ ἀτόμου καταρτίσεως, οἱ τε τὴν κοινωνίαν φρουροῦντες καὶ διέποντες καὶ οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι περὶ τῆς καλῆς ἀγωγῆς τῶν μελλόντων καὶ αὐτοὺς νὰ προαγάγῃ καὶ τὴν πατρίδα νὰ ὑπηρετήσωσιν ἅμα δὲ κοί σύμψασαν τὴν ἀνθρωπότητα νὰ ὠφελήσωσιν, ὀφείλουσι μετὰ μεγίστης περισκέψεως νὰ ἐνασχολῶνται περὶ τοσοῦτον σπουδαίου ἀντικειμένου, ἀναλογιζόμενοι ὅτι ὁ πρὸς ὃν ἀνατίθεται ἡ εὐγενὴς τοῦ διδασκῆν ἐντολή, ὀφείλει νὰ ἦ εὐπρεπὴς τὸν νοῦν, γλυκὺς καὶ πρὸς τὴν καρδίαν, ἀμεμπτος τὰ ἦθη, αὐστηρὸς ὡς πρὸς τὴν τάξιν, δίκαιος καὶ ἀμερόληπτος ὡς πρὸς τὴν διόρθωσιν καὶ τὴν τιμωρίαν—νὰ ἔχη τὴν συναίσθησιν τοῦ μεγάλου ἔργου του, τῶν ὑψηλῶν του λειτουργιῶν, διότι ὁ συναισθανόμενος καὶ συνειδῶς τὴν ἀποστολὴν του καὶ τὰ καθήκοντά του, αὐτὸς οὗτος εἶναι καὶ ἐν καταστάσει τὴν μὲν νὰ ἐκπληρώσῃ δεόντως, τὰ δὲ νὰ ἐκτελέσῃ ἐπαξίως καὶ ἐπακριβῶς νὰ μὴ χράται ἐπομένως, ὡς ἐπιτηδεύματι, τῇ

διδασκαλία, ἢ νὰ μὴ ἔχη μόνην ἰκανότητα τὸ ἐξογκοῦν καὶ δὴ τὸ ἐνθυλεῖν τὰς κεφαλαίους τῶν μαθητῶν του διὰ παχυλῶν, πολυειδῶν καὶ ἀπέπτων ρήσεων καὶ λόγων, συμπιγῶν οὕτω καὶ ἀφανίζων πάντα ἐν αὐτοῖς ἐμφωλεύοντα πρὸς φύσιν σπόρον, ἀντὶ νὰ κανονίῃ τὰ μαθήματα κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὴν δύσμιαν, τὴν διάθεσιν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν του—νὰ μὴ κομπάζῃ δι' ὅ,τι γινώσκει, ἀλλὰ νὰ καταγίνεται εἰς τὸ ἀποκτᾶν ὅ,τι ἀγνοεῖ.

Ἰπὸ τοιαύτας ἐπιψέει θεωρουμένου τοῦ διδασκάλου, τίς δύναται νὰ γίνῃ ἀντιμέτωπος αὐτοῦ, καὶ νὰ τῷ εἴπῃ· ἐγὼ μείζων σου εἰμι; Ὁ μετεωριζόμενος μέγχις ἐσχάτου οὐρανοῦ, καὶ τολμῶν νὰ θίξῃ διὰ τοῦ δακτύλου του τὸν θρόνον τῆς Θεότητος, περιπλανώμενος δὲ εἰς τὰ ἀόρατα καὶ ἀγανῆ βῆθη τοῦ ἀγνώστου βασιλεύεται πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας ἥτις πάντοτε τὸν διαφεύγει—ὁ ἀπαριθμῶν τὸ πλῆθος τῶν ἀστέρων, τὰς ἀποστάσεις δ' αὐτῶν καταμετρῶν, τὸν ἔγκον σταθμίζων καὶ τὴν τροχίαν ἰχνηλατῶν, ὅπως ὑποβάλλῃ εἰς τὰ ἀλάθηστα ἐξαγόμενα τῆς λογιστικῆς τὴν ἐμφάνισιν, τὴν ἀπουσίαν καὶ τὰς διαφόρους αὐτῶν σχέσεις καὶ συνδυασμοὺς—ὁ διατρέχων ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τὴν γῆν ἣν κατοικοῦμεν, τὴν δὲ ἐπιφάνειαν αὐτῆς καὶ τὰ ἐκ ταύτης καὶ ἐπὶ ταύτης ἀναφυόμενα καὶ ζῶντα ἐξετάζων, καὶ καταβαίνων μέχρις ἐγκάτων τῶν στρωμάτων αὐτῆς καὶ μέχρι πυθμένος τοῦ πελάγους πειράται ν' ἀνεύρῃ καὶ προσδιορίσῃ τὴν ἡλικίαν, τὰς δυνάμεις, τὰς ιδιότητας καὶ τὴν βίωσιν αὐτῆς—ὁ εἰς τὸ χάος τοῦ παρελθόντος εἰσδύων, καὶ τὰ συμβάντα τῆς ἀνθρωπίνου φυλῆς ἀναρριπίζων καὶ διερευνῶν, ἵνα ἐξαγάγῃ ἠθικὰ καὶ πραγματικὰ πορίσματα καὶ κρίσεις πρὸς διαφθορῶν τῶν ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν αἰῶσι διαδραματισθέντων, πρὸς παραλλήλισμὸν μετὰ τῶν ἐν τῷ παρόντι γινομένων, καὶ πρὸς ὁδηγίαν καὶ ὑπογραμμὸν ὡς πρὸς τὰ ἐν τῷ μέλλοντι πραχθήσονται—ὁ ἐπὶ φῶν πτερόγων τῆς φαντασίας του ὑψι-

πετῶν, καὶ ἐκ τοῦ σύμπαντος κόσμου συλλέγων πᾶν ἕ,τι ἀγνὸν ἔχει τὸ φῶς, πᾶν ὅ,τι εὐοσμον ἔχει τὸ ἄνθος, καὶ πότε μὲν γλυκυεπὴς ψάλλει τὸν ἔρωτα καὶ τὰς ἡδονάς, πότε δὲ τροχὺς καὶ χολερίων πνέει λύπην καὶ μίσος, καὶ τὰς μὲν ἀρετὰς ἐνθουσιῶν καθυμνεῖ, τὴν δὲ ἀκολασίαν καὶ τὰς ἀνθρωπίνους παρεκτροπὰς αἱματηρῶς στιγματίζει—οὐδεὶς τούτων εἶναι ἰκανὸς ν' ἀντιπραταχθῇ πρὸς τὸν διδασκάλον, ὅστις νὰ μὲν δύναιται νὰ ἦ πολλῶ κατώτερος πάντων ὡς πρὸς τὸ εὐρὸ τῶν γνώσεων, τὴν ἰσχὺν τοῦ νοῦς, τὰς πτήσεις τῆς φαντασίας, ἀλλὰ δύναται νὰ τοῖς εἴπῃ· καὶ μὲ ὅλα ταῦτα ἐγὼ ἀνεπτύξα καὶ διηύθυνα τὸ πρῶτον τὰς διανοητικὰς σου δυνάμεις, ἐξετύλιξα καὶ ἐμόρφωσα τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας σου, ἐνεφύσησα εἰς τὴν ψυχὴν σου τὴν ζωὴν τοῦ προσώπου, σὰς ἐποδηγέτησα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀρετῆς, σὰς κατέστησα καρτερικὸς εἰς τοὺς κόπους, ἀνέφραξ τὸς ὀφθαλμοὺς σου πρὸς τὴν ἔρευναν. Ἐμεῖνα μὲν ἐλάχιστος πάντων· ἀλλὰ εἰμι πάντοτε ἡ μήτηρ σου, ἥτις σὰς παρέσχε τὸ αἷμά της, ἐξήντησε τὰς δυνάμεις της, ἐστερήθη τῆς ἀναπαύσεώς της καὶ τῶν πρὸς ἑαυτὴν συντήρησιν ἀναγκαίων, ἵνα σὰς δώσῃ σάρκα καὶ πνεῦμα, ἵνα σὰς κατατάξῃ μέλη ζῶντα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, δυνάμενα νὰ ἐκμεταλλευθῆτε πανθ' ὅσα ἔχει μέσα, ὅπως τὴν τηρήσῃτε, τὴν προαγάγῃτε, τὴν τιμήσῃτε. Σεῖς δὲ τί ἐπράξατε δι' ἐμέ; Οὐδεὶς ἀναμνησκέται τῶν μητέρων τισούτων ἐξόχων ἀνδρῶν τῶν δοξαζόντων καὶ καθωραϊζόντων τὴν ἀνθρωπότητα, πλὴν ὑπῆρξαν πάντοτε οἱ μητέρες αὐτῶν—αἱ κάμπαι ἐξ ὧν ἀνεπετρώθησαν αἱ οὐράνιοι χρυσαλλίδες. Καὶ δι' ἐμέ, σὰς λέγω πάλιν, δι' ἐμέ, τὴν πνευματικὴν μητέρα σου, τί ἐπράξατε; τί ἐπραξεν ἡ κοινωνία ἥτις σὰς ἀπεθέωσεν;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην δὲν ἔχει δυστυχῶς ἀπάντησιν ἡ κοινωνία.

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸ τοῦ διδασκάλου ἔργον ἦν βάνασσον, ἐκεῖνος δὲ ἐξ-

ἤρχετο τῆς δουλικῆς τάξεως. Ἐν κατωτέροις καιροῖς ἦν ταυτοχρόνως καὶ κληρονομία, κωδωνοκρούστης καὶ νεκροθάπτης τῆς ἐκκλησίας. Νῦν δὲ τί ἐστὶ; Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὡς ἡμεῖς τὸν ἐνοούμεν καὶ ὡς ὀφείλει νὰ ἦναι, ὅστις ὅπως εὐρύνη καὶ πολλαπλασιάσῃ τὰς ιδέας του, διέρχεται ἅπασαν τὴν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἔκτασιν—ὅστις καρποῦται μετὰ ἐνδελεχοῦς σπουδῆς καὶ ἰδιοποιεῖται πάσης ἀληθείας, πάσης καλῆς καὶ ἐπαινετῆς πράξεως πρὸς μετάδοσιν αὐτῶν—ὅστις σπουδάζει, ἐρευνᾷ, μελετᾷ ἐαυτὸν καὶ τὰς ιδέας διαθέσει, ἵνα μὴ γίνῃ ἐπιλήψιμον παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους—ὅστις ἐγκολποῦται τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν του, τὰς συγγέει μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς, γίνεται ἐν μετ' αὐτῶν, ὅπως ἐξ αὐτοῦ ἐξέλθωσι πλάσματα νέα, παρέχοντα χρηστὰς μέλλοντος ἐλπίδας, καὶ φέροντα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τιμαλφῆς ἔργου ὅπως διασωθῶσιν ἐν τοῖς κλύδωσι, τοῖς τρικυμῖαις, τοῖς σκοπέλοις τοῦ βίου.—Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, λέγομεν, θεωρεῖται ὡς ἀπλοῦς ὑπηρέτης, οὗτινος ἡ ἐργασία δύναται ν' ἀνταμειβθῇ δι' εὐτελοῦς τινος μισθοῦ, διὰ τινος μικροῦ δώρου, διὰ περιποιησέως τινος κατὰ τύπον πρὸς αὐτὸν γινομένης.

Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς του, τῆς ὑπὲρ τῆς εὐμερέως ἄλλων ἀδικαίεπτως ταλαιπωρουμένης. Ἡ κοινωνία δὲν μέλειται ἄλλως πῶς αὐτοῦ, καὶ ἐνῶ αὐτὴ ἄδει, ὀρχεῖται, εὐφραίνεται εἰς τὰς πολυπληθεῖς καὶ εὐλάμπρους αἰθούσας—γελᾷ ἢ συγκινεῖται εἰς τὰ θέατρα—σπαταλᾷ τὸν πλοῦτόν της, τοὺς κόπους της, τὴν ὑγίαν της εἰς τὰ καπηλεῖα καὶ πορνεία—μεθύσκειται εἰς τὰ οἶνοπωλεῖα—διατρέχει τὰς ρύμας καὶ τὰς ἀγυῖας ἀγαλλομένη—ἀγωνιᾷ ὅπως συλλέξῃ θησαυροὺς, ἐλάψῃ τὸν πλησίον διὰ τῆς ἀπάτης, τοῦ ψεύδους καὶ τῆς συκοφαντίας; ὁ διδασκάλος ταλαντεύεται περὶ τὰ πρὸς τὴν οἰκογένειάν του χρεῖώδη, διότι δὲν πιστεύομεν ἡ κοινωνία νὰ θέλῃ αὐτὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἄγαμον καταμετρεῖ τοὺς παλμοὺς τῆς

καρδίας τῆς ἀλγούσης συζύγου του ἢ τοῦ ἀσθενούντος υἱοῦ του, καὶ περιμένει περιδεῶς τὴν κρίσιν τῆς θάλασσης, ἐν ἀγῶνι τῆς μεταξὺ θανάτου καὶ ζωῆς τρομερᾶς πάλης· ἔγγιστος δὲ ἡ ἀγκυρὸς ἀποκαμῶν ἕνεκα τῶν ἀτρίτων ὑπ' αὐτοῦ καταβληθέντων κόπων, καὶ μαρτυρεῖται ὑπὸ μυρίων δικλογισμῶν καὶ φροντίδων, κατὰ τῆς κλίνης του τηκόμενος ὑπὸ μακροχρονίου νοσήματος. Τίς δὲ εἰς τὰς ὀδυνηρὰς ταῦτας περιστάσεις τῷ παρέχει ἀνακούρησιν, παρηγορίαν, βοήθειαν; Κατηνάλωσε πᾶν ὅ,τι ἐπίζηλον διεφύλαξεν ὅπως μετὰ τινος ἀξιοπροσπεύκτου πρίσταται ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τὸς καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ, σεβόμενος ἐκπύων καὶ γινώσκων ὅτι ἐν τῇ κοινωνίᾳ δὲν εἶναι ἀνεκτὴ ἡ πένια, εἰς ἣν μάλιστα προσάπτεται συνήθως πᾶν τὸ ἀίσχρον καὶ ἀνόσιον, καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρέσκονται εἰς τὰ φανήμενα, εἰς τὰς ἐπιδείξεις, εἰς τὴν ἀγυρτεῖαν. Μὴ βλέποντες δὲ αὐτὸν περιφερόμενον ἐν τῇ πύλῃ, ὡς ἦν ἔθος αὐτῷ, ὁσάκις αἱ ἀνάγκαι του τὸ ἀπῆλθον, ἐπελάθοντο αὐτοῦ πάντες. Καὶ βεβαίως ἐν μέτρῳ τῆς τύβης, τῆς ἡδονῆς, τῶν πολυειδῶν ἀποπλανήσεων, τίς ὁ ἀναμνησκόμενος τοῦ πτωχοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ταπεινοῦ, τοῦ ἡσυχου, τοῦ ὑπομονητικοῦ διδασκάλου, τοῦ ἀρκετιθέτου ἀπὸ τῆς κοινωνίας ὅπως ἀρρωσθῆ ὅλος εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας τῶν τέλων της—τοῦ ἀπομονωθέντος τοῦ νόσμου, ἵνα ἀπάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ συγκεντρώσῃ πρὸς ἀπόκρουσιν οἰκισθῆποτε εἰς τὴν ἐπιτεῦξιν τοῦ σκοποῦ του ἐναντίας ἰσχύος; Ἀλλὰ ἐργασθέντα ἡ κοινωνία τὸν ἐπλήρωσε, ποῖον ἄλλο καθήκον εἶχεν ἀέναντι αὐτοῦ; Πλὴν πῶς τὸν ἐπλήρωσεν; Ἐπραγματεύθη πολλάκις τὴν θέσιν του καὶ τὰς ἀνάγκας του ἐμπορευομένη περὶ τὴν ταύτην ἐργασίαν του· τὴν ἐμπορίαν δὲ ταύτην ἐνήργησε μόνη της, ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἐκείνου, ἀναγκασθέντος νὰ δεχθῆ πᾶν ὅ,τι τῷ ἐδίδετο, ἵνα μὴ ἀπολέσῃ καὶ τὴν ἐλάχιστην ὠφέλειαν ἣς τῷ προσεφέρετο. Καὶ εἰς τοῦτο ἀρ-

κεῖται ἡ κοινωνία, θεωροῦσα ἐκυτὴν ἀπληλαγμένην πάσης ἄλλης ὑποχρεώσεως. Πρὸς τί ἐπομένως νὰ καλέσῃ αὐτὸν εἰς τὰ ἀριστερά της, εἰς τὰ δεξιὰ της, εἰς τὰς ἐσπερίδας της, εἰς τοὺς χορούς της, εἰς τὰς συναναστρώφας της; Ἀλλὰ, λέγουσιν οἱ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐντροφῶντες, ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι πάντοτε σύννομος, κατηρῆς, μελαγχολικός, καὶ δὲν τέρπεται εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀφ' ἑτέρου δ' ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν παιδῶν μας· πρὸς τί λοιπὸν νὰ τὸν ἀποσπάσωμεν τῆς μονώσεώς του; Καὶ οὕτω δικαιολογοῦσι τὴν περὶ τοῦ διδασκάλου ἀδιαφορίαν των. Ταῦτα δὲ λέγομεν ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν θεωροῦντες τὸ περὶ τῶ ἀσχολούμεθαι ἀντικείμενον, οὐδαμῶς τῶν σπανίων ἐξαιρεῶσεων δυναμένων τὴν θέσιν τοῦ διδασκάλου νὰ μεταβάλωσι, καὶ τὴν ὀλιγομίαν, ἵνα μὴ εἴπωμεν τὴν χλεύην, ἧς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀξιοῦσιν αὐτὸν, ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ ἐξακρανίσωσιν.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ παρὶς οὗτος τῆς ἐκπαίδευσως διέρχεται τὴν ἀκωνθώδη καὶ τραχύβατον ἀτραπὸν τοῦ βίου του, ἀκούων ἀδιαλείπτως ἤχους ἐν εἰς τὰ ὠτά του τὴν δόμοιρον καὶ ἀπαισίαν φωνήν· « περιπάτει — περιπάτει » Ἄλλ' ὁ κόπος τὸν καταβάλλει — περιπάτει· αἱ φροντίδες τὸν ταράττουσι — περιπάτει· αἱ συμφοραὶ τῆς οἰκογενείας του τὸν καταθλίβουσι — περιπάτει· ἡ ἀσθένεια ἢ ἡ ἡλικία τὸν ἐξασθενίζουσι — περιπάτει. Ἐπὶ τέλους ἐξηντλημένος, κεκμηκώς, πέννης, ἐγκαταλείπει τὴν γένωναν ταύτην, καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ ὀλίγων πενήτων, ἔστι δ' ὅτε, καὶ ὑπὸ τινων ἄλλων δῆθεν πρὸς ἐπίδειξιν, φέρεται εἰς τὸ κοιμητήριον, ἔπου ἴσως οὕτε ὁ σταυρὸς ὑπενθυμίζει τὴν ὑπαρξίν του.

Πλὴν ἐνδέχεται τινὲς τῶν ἀναγνωστῶν μας ὑπομειδιῶντες νὰ μᾶς κατακρίνωσι καθὼς προβαίνοντες εἰς ἰδανικὴν καὶ ἐνδιάσκευον προχρηματεῖαν. Πρὸς διασκέδασιν παντὸς αὐτῶν δισταγμοῦ, θεωροῦμεν, ἂν ὄχι ἄλλο, ἰκανὴν τὴν ἐπομένῃ πε-

ριοκλήν, ἢ ἠρανήσθημεν ἐξ ἐγκυκλίου τινὸς τοῦ πρὸ μικροῦ ἀποβιώσαντος διασήμεον πολιτικοῦ, φιλολόγου καὶ ιστορικοῦ Γυιζώτου, ἢ καθὼς ὑπουργὸς ἀπύθουεν εἰς ἅπαντας τοὺς δήμους τῆς Γαλλίας.

« Οὕτε εὐτυχίαν ν' ἀποκτήσῃ, οὐτε φήμην ν' ἀπολαύσῃ δύνανται ὁ διδασκάλος ἐκ τῶν ἐπιπόνων ὑποχρεώσεων ἃς ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ. Προωρισμένος νὰ ὄρᾳ διερχόμενον τὸν βίον του πρὸς μονότονον ἐργασίαν, ἐνίοτε δὲ νὰ ἀπαιτῆται περὶ ἑαυτὸν τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην τῆς ἀμαθείας, θὰ καταθλίβεται συχνάκις, καὶ ἴσως θὰ καταβλάσθη, ἂν δὲν ἦνται τὴν δυνάμειν του καὶ τὸ θάρρος τοῦ ἀλλαγθῆναι ἢ ἐκ τῶν προσδοκίων ἀμίσσου καὶ καθαρῶς προσωπικοῦ συμφέροντος. Ἡ βλαβὴ συνάσθησις τῆς ἠθικῆς σπουδαιότητος τῶν κόπων του πρέπει νὰ τὸν βοηθῇ καὶ ἐμψυχώσῃ, ἢ δὲ σοβρᾶ ἤδη ὅτι ὑπερέτησε τοῦ ἀνθρώπου; καὶ κρυφίως συνειδέσθαι εἰς τὴν δημοσίαν εὐπραγίαν νὰ καθίσταται ἢ ἐκ τῆς μόνης συνειδήσεώς του προσηγομένη αὐτῷ ἀνταξία ἀμοιβῆς. Ἡ δόξα του συνίσταται εἰς τὸ νὰ μὴ ἀπαιτῆ τίποτε περὶ τῆς ἀφανούς καὶ ἐπιπόνου καταστάσεώς του· νὰ ἐξηγηθῆται ὑπὸ τῶν θυσιῶν ἃς μόλις ἐκτελέσῃ οἱ ἐξ αὐτῶν ὀφειλούμενοι· νὰ ἐργάζηται ἐπὶ τέλους ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ μὴ περιμένῃ τὴν ἀμοιβὴν του εἰμὴ ἀπὸ τὸν Θεόν. »

(Ἀκολουθεῖ).

Κ. ΜΕΣΣΑΛΑΣ.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ

ΠΕΡΙ

ΓΥΝΑΙΚΟΣ.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς κατὰ τῆς γυναικὸς ὑπὸ τινων κινουμένης σταυροφορίας, παρήγορος βεβαίως καὶ ἐνθαρρυντικὴ ἀ-

ΣΗΜ. Τὸ ἡμέτερον Περιοδικὸν ἤρξατο δρῆσον οὐδ' ἀπεξεδίχτο οἰσίους καρπούς. Ἐνῶν ἡ ὕλη τοῦ πα-

ποβαίνει ἢ ἀνάγκωσι σοφῶν πονημάτων ἢ διατριβῶν, δι' ὧν εὐγλώττως καὶ πειστικῶς ἀντικρούονται αἱ κατὰ τοῦ δυστυχῆς ἡμῶν φύλου μομφαί. Τοιαῦτα ἀναγκώματα πρὸς ἄλλο βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν εἰμὴ πρὸς τὰς δάσεις ἐκείνας, αἵτινες ἐν μέσῳ καυστικῆς ἐρήμου παρηγοροῦσι πρὸς στιγμὴν τὴν ὕρασιν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ κεκοπιασμένου ὁδοιπόρου.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγλώττων τούτων συνηγόρων τοῦ ἡμετέρου φύλου πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ὁ Κ. Φ. Α. Μαυρογορδάτος, ὁ συντάξας τὴν σπουδαίαν ἐκείνην ἐπιστολὴν τὴν καταχωρισθεῖσαν ἐν τῷ γ'. φυλλαδίῳ τοῦ ἀξιολόγου περιοδικοῦ «Ὁ Ζακύνθιος Ἀνθῶν». Βεβαίως ἐν τῇ καθ' ἡμῶν καταδρομῇ δυνάμεθα νὰ ὑπερηφανευθῶμεν ἐπιθεωροῦσαι, οὕτως εἰπεῖν—ἃς μᾶς ἐπιτραπῇ ἢ ἀβλαβῆς αὕτη coquetterie—τὴν εὐγενῆ φάλαγγα τῶν ὑπὲρ ἡμῶν προμαχούτων καὶ παραβάλλουσαι αὐτὴν πρὸς τοὺς ἐνίοτε ἀπείρους νεοσυλλέκτους, αἵτινες εἴτε ὑπὸ ἐρωτικῆς ἀποτυχίας, εἴτε πείσματος, εἴτε μνησικακίας κινούμενοι, ὑποκρίνονται ἀγέρωχον καθ' ἡμῶν περιφρόνησιν.

Πλὴν ἐπειδὴ ὁ κατηγορούμενος, καὶ μάλιστα ὁ ὑπόδικος, ὡς δυστυχῶς παρίσταται ἀπὸ τινος τὸ ἡμέτερον φύλον ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κοινωνίας, δικαιούται πολλάκις νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν συνήγορον αὐτοῦ λόγους καὶ ἐπεχειρήματα, ὅπως τὴν ἀθωότητά αὐτοῦ σαφέστερον ἀποδείξῃ, ἃς ἐπιτρέψῃ εἰς ἐμὲ

ῥέντος φυλλαδίου ἦτο σχεδὸν ἅπαντα ἐστοιχιοθετημένη, μία τῶν μάλλον εὐπαιδύτων παρ' ἡμῖν Κυριῶν Ζακύνθια τὴν πατρίδα, ἐπέστειλεν ἡμῖν τὴν ἀνωθι διατριβὴν, μόνον αἰτησαμένη τὴν μὴ καθ' οἰονδήποτε τρόπον τοῦ ὀνόματός της δημοσιεύσιν· ἡμεῖς δ' ἄσμενοι ἐσπούσαμεν νὰ καταχωρίσωμεν εἰς τὸ ἡμέτερον περιοδικὸν τὴν διατριβὴν ταύτην ἀναβαλόντες οὕτω εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος τὴν δημοσίευσιν ἑτέρου ἀρθροῦ. ἴσως δὲν συμφωνοῦμεν ἐν τισὶ πρὸς τὴν διακεκριμένην συντάκτιδα οὐχ ἥττον ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ διατριβὴ αὕτη γιγραμμένη μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ πεφωτισμένης παιδείας, περιάπτει οὐκ ὀλίγην τιμὴν εἰς τὸν «Ζακύνθιον Ἀνθῶνα» τὸν ἐκινῶντα πρῶτον ἤδη φράσιν ἐν μισθολογῇ γέννημα τῆς παρ' ἡμῖν γυναικείας εὐφυΐας.

ὁ Κ. Μαυρογορδάτος, καίτοι στερομένην εὐφυΐας καὶ τῆς περὶ τὴν πάτριον γλῶσσαν ἀπαιτουμένης ἰκανότητος, νὰ ἐκφέρῃ ἐνταῦθα παρατηρήσεις τινὰς τὰς ὁποίας μοι ἐνέπνευσεν ἡ ἀνάγκωσις τῆς γλαφυρᾶς διατριβῆς του.

Ὁ Κ. Μαυρογορδάτος ἐξετάζων ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν τὴν γυναικῆ γυνωματοεῖε ὅτι ὅπως ἀρθῶσιν ὅλα τὰ κοινωνικὰ ἀτοπιήματα, τὰ ὁποῖα ἡ κοινωνία ἀδυσωπήτως σωρεύει ἐπὶ τῆς ἀσθενούς ἡμῶν ῥάχως—λίαν ἀκαταλλήλου ὅπως τοιοῦτον σταυρὸν βραστάζῃ—πρέπει νὰ διοργανωθῇ ἐπὶ ὅλων νέων θάσεων ἢ θήλειαι ἐκπαίδευσις. Ὡς πρὸς τοῦτο συμφωνοῦμεν πληρέστατα μετὰ τοῦ Κ. Μαυρογορδάτου, διότι τὸ καθῆκον τοῦτο ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἄνδρα, τὸν κεκτημένον ἢ θεωρούμενον ὅτι κέκτηται τὸν διοργανωτικὸν ἐκείνον νοῦν τὸν καταρτίζοντα τὰς κοινωνίας.

Πλὴν ἐνίοτε ὁ Κ. Μαυρογορδάτος, καίτοι τὸν ἄνδρα κυρίως ἐλέγχων, φαίνεται κάπως μεμφόμενος καὶ τὴν γυναῖκα καθὼς ἐπιπόλαιον, φιλάρεσκον καὶ οὐδόλωσ περι τῆς οἰκογενείας αὐτῆς μεριμνῶσαν, ἐν τέλει δὲ τῆς διατριβῆς αὐτοῦ ἐκφράζει τὸν φόβον μὴ ἢ πικρὰ αὕτη ἀλήθεια ἐπισύρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν μῆνιν, ὡς λέγει, τῶν γυναικῶν.

Καὶ πρῶτον διαβεβαιούμεν αὐτὸν ὅτι οὐτε ἐν τῇ χειροτέρᾳ ἡμῶν στιγμῇ—καὶ δυστυχῶς τὸ νευρικὸν ἡμῶν σύστημα πολλὰς μᾶς δημιουργεῖ τοιαύτας πληκτικὰς ὥρας!—δὲν ἠλέομεν ποτὲ, οὐχὶ ὀργισθῆ, ἀλλ' οὐδὲ κἂν κενώσῃ κατὰ τοῦ εὐγενούς τούτου καὶ ἀφ' ὀλοκερδούς συνηγόρου. Ἡ μῆνις ἡμῶν εἶναι εὐτυχῶς τόσον ἀβλαβῆς καὶ τόσον εὐκόλως θαμάζεται! Ἄλλως τε δὲν ἀγνοεῖ ὁ Κ. Μαυρογορδάτος ὅτι εἰς τὸν ἀδύνατον ἢ ἀλήθειαν, ὅσον πικρὰ καὶ ἂν ἦναι, ἀποβαίνει πάντοτε προτιμότερα τοῦ ἐντέχνου ψεύδους, τῆς στρεψοδίκου προφάσεως, τῆς μεμελετημένης ὑποκρίσεως, δι' ὧν πολλάκις τὸ ἰσχυρὸν φύλον ἐν τῇ ἰσχυρῇ αὐτοῦ ἀποπλανᾷ τὰς γυναῖκας, ἀποδεικνύον τούτῳ τὰς ἀλάχιον διὰ τῆς διαγωγῆς του ταύτης τὴν

δι' ἡμᾶς κολακευτικὴν ἀλήθειαν διὰ ἀρκεύοντες τὸ ἐγνωρίσαμεν καὶ ὅτι μὴ δυνάμενον νὰ νικήσῃ ἡμᾶς ἐκ τοῦ συστάδιν, δὲν ἐλπίζει ἢ διὰ τῆς πλάνης νὰ θριαμβεύσῃ.

Ἄς βεβαιωθῇ ὅθεν ὁ Κ. Μαυρογορδάτος ὅτι τοσοῦτον ὀλίγον ἡμεῖς αἱ δυστυχεῖς γυναῖκες εἴμεθα συνειθισμένοι εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὥστε καὶ ποικιλίας χάριν τοῦλάχιστον, τὴν ἀποδεχόμεθα καὶ εὐγνωμονοῦμεν. Δὲν ἀγνοεῖ ὅτι ἀγαπώμεν ἐκεῖνοι ὅστις μᾶς ἐλέγχει, ὅτι μισοῦμεν ἐκεῖνον ὅστις μᾶς τυραννεῖ, καὶ περιφρονοῦμεν ἐκεῖνον ὅστις δὲν θέλει νὰ μᾶς γνωρίσῃ.

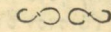
Ἄλλ' ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον. Δὲν διαφεύγει βεβαιῶς τὸν Κ. Μαυρογορδάτον ἡ πανθομολογουμένη ἀλήθεια, ὅτι δέον νὰ ἠθικοποιηθῇ πρῶτον ὁ ἀνὴρ, ὅπως ἡ γυνὴ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ὑψιτλήν αὐτῆς ἀποστολήν. Ὁ πιθηκιμῶς, ἢ πρὸς τὸν συρμὸν *maria* (τραχεῖα ἢ λέξις, ἀλλ' ἀληθής), ἡ διηνεκὴς ἀνάγνωσις τοιοῦτου εἶδους ἐφημερίδων καὶ ἡ ἀκούρατος τῶν ἰχνυρίων ἀπομίμησις δὲν θέλει πύσει, ἢ τοῦλάχιστον ἐπισισθητικῶς ἐλαττωθῇ μέχρως ἀπλῆς καλαισθησίας εἰμὴ ὅτε ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ καὶ παρδειγματος διδάξῃ καὶ μορφώσῃ τὴν γυναῖκα. Ἄς μὲν περισοτέρως ὥρας μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ὀμιλῶν εἰς αὐτὴν καὶ διὰ τερπνῆς διδασκαλίας διαπλάττων τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς, καὶ αὕτη δὲν θὰ ἔχη κενὸν καὶ κενὸν οὔτε ὄρεξιν νὰ σπουδάζῃ ἀποκλειστικῶς τὰ ἰχνυρία; ἂς προηθεύῃ εἰς αὐτὴν βιβλία τερπνὰ ἄνευ ἐπιτηδεύσεως καὶ ἠθικὰ ἄνευ σχολαστικότητος, καὶ αὕτη δὲν θέλει κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τερπνὰ μυσιστορήματα, ἅτινα ἢ κρυφία ἀπόκτησις καὶ ἀνάγνωσις καθιστῶσι μᾶλλον ἐνδιαφέροντα; ἂς παύσῃ τέλος ὁ ἀνὴρ, οὐχὶ ν' ἀναγινώσκῃ, ἀλλὰ νὰ δαπανῇ ὅλον τὸν καιρὸν τοῦ ἀναμασσῶν πολιτικῆς ἐφημερίδας, καὶ τότε ἡ γυνὴ θὰ παύσῃ ἀσχολουμένη μετὰ τοσούτης ἀποκλειστικότητος περὶ τὴν *Mode Illustrée* καὶ τὴν *Πηνελόπην*.

Ἡ γυνὴ δὲν φροντίζει ἀρκούντως περὶ τοῦ οἴκου!! Ἴδου καὶ ἄλλη ἀδίκος αἰτίαις κατὰ τοῦ ἡμετέρου φύλου. Ἄλλ' ἐρωτῶ τοὺς κατηγοροῦντας, φροντίζει ἄραγε ὁ ἀνὴρ σπουδαιῶς περὶ τῶν οἴκου; Ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, πόσοι εἰσὶν οἱ ἄνδρες οἱ συζυγτοῦντες μετὰ τῆς συζύγου τῶν ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐμπιστοσύνῃ περὶ τῶν οἰκογενειακῶν συμφερόντων καὶ συμμεριζόμενοι μετὰ θάρρους καὶ παρησίας τὴν περὶ τῶν γενομένων εὐθύνην; Ποσάκις—ἂς τὸ δολογήσωσιν οἱ ἄνδρες—μὴ θέλοντες οὗτοι ἕνεκεν τῆς συμφυοῦς αὐτοῖς ὑπερηφάνειας ν' ἀναθέσωσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν γυναῖκα τὴν διεύθυνσιν τοῦ ménage, καὶ δυσανασχετοῦντες κατόπιν διὰ τὰ ἐπισυμβαίνοντα ἀτοπήματα, ἐπιρρίπτουσιν εἰς τὴν ἀνεύθυνον γυναῖκα τὴν εὐθύνην τῶν πράξεων τῶν!

Ἄλλὰ καὶ ἐὰν εἰς τὴν γυναῖκα ἀποκλειστικῶς ἀνατίθεται ἡ διεύθυνσις τῶν τοῦ οἴκου, μόνον περὶ τούτου ὀφείλει αὕτη νὰ μεριμνᾷ; Ἐν ὑπερμεσοῦντι δεκάτῳ ἐνάτῳ αἰῶνι πρέπει ἅπασα ἢ ἀποστολή αὐτῆς νὰ περιορίζεται εἰς τὴν ἐστίαν ὡς ἄλλης ἀσθήματος *Cendrillon*; Ἄπας ὁ θησαυρὸς τῶν αἰσθημάτων τῆς, τοῦ νοῦς τῆς πρέπει νὰ δαπανᾷται περὶ τὴν ἀγορὰν τῶν καθημερινῶν τροφίμων, περὶ τὴν ἐπιστασίαν τῶν ὑπηρετῶν καὶ περὶ τὴν σημεῖωσιν τῶν ἀσπρορροῦχων; Ὡραία εἰκὼν τῆς ἀληθείας, ἀναπτεροῦσα τὸ πνεῦμα καὶ ὑποκρύπτουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς ἰδεώδεις ἀγαλλιήσεις τοῦ συζυγικοῦ βίου! Ἄλλ' ὅταν σὺ, ὦ ἄνερ, ἐλάτρευες τὴν γυναῖκα ταύτην, ὅταν τοῦλάχιστον τὴν ἐξετίμας, ὅτε διακαῶς ἐπέσπευδες τὸ πέρας τῆς μετ' αὐτῆς συζύξεώς σου, τοιαύτην ἄδοξον θέσιν ὠρίζεις αὐτῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου; Τοιοῦτο ἦτο τὸ ἰδανικόν σου; Ἄν οὕτως ἔχη νὸ πρᾶγμα, πρέπει νὰ ὁμολογήσῃς ὅτι εἶσαι πολὺ ταπεινός. Πολὺ ἐξοχα καὶ ποιητικὰ ἦσαν βεβαιῶς τὰ ἐρωτικά ὄνειρά σου, ὅταν ἡ σκηνὴ τῆς πραγματοποιήσεώς των δὲν ἦτο ἄλλο ἢ τὸ ὄρνιθοτροφεῖον καὶ τὸ μαγειρεῖον!

ΤΙΣ Η ΦΙΛΙΑ.

Ἀφιερῶνται τῷ φιλάτῳ μοι ***

Colui che mai provato non ha il soave diletto di uua ingenua e disinteressata emicizia, ignora tutta la felicità che un uomo può ricevere da un altr' uomo.

Ὁ ἐνάρετος καὶ γλυκὺς Σιλβίος Πέλικος χάριν μαθητοῦ αὐτοῦ τινος, ἐν πολὺ ἡγάπα, ἔγραψε τὸ «Περὶ καθηκόντων τῶν ἀνθρώπων» ἄξιον μελέτης πόνημά του. Ἐπεθύμουν ἵνα τὴν ἰκανότητα κεκτημένος τοῦ σεβαστοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς γράψω περὶ ἐνός τῶν ἱερωτέρων καὶ ὑψηλοτέρων αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου, τῆς φιλίας, τὴν δὲ διαιρηθῆν ταύτην, ἐκχειρίσασθαι καρδίας ἐλλικρινοῦς ἀφιερῶσω Σοί! Πλὴν παρασάγκας ὄλους ἀπέχω ἰκανότητος τοιαύτης, καὶ ἀσθενῶς, λίαν ἀσθενῶς καὶ ἀτέχνως θὰ ἐκφράσω ἰδέας τινὰς, μόνον προτέρημα ἐχούσας, τὴν ἀπόδειξιν τῆς πρὸς Σε θερμῆς καὶ ἐλλικρινῶς φιλίας μου.

Μὴ νομίση τις ὅμως ὅτι ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τάσσω ὄλους τοὺς ἄνδρας, μᾶλλον δὲ πάτης ἄλλης διαμαρτυρομαι ἐντόνως κατὰ τοιαύτης ἰδέας καθὸ εὐτυχίσασα θεῖα χάριτι ἐν τῷ συζυγικῷ βίῳ. Ἄλλ' ἴσα ἴσα διὰ τοῦτο, ὀφείλομεν ἡμεῖς αἱ εὐτυχοῦσαι νὰ συνηγορῶμεν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων, ἐν αἷς ἢ ἀποθάρρυνσις καὶ ἢ ἀθυμία ἀπέσβασαν καὶ αὐτὴν τὴν δύναμιν τοῦ παρὰ πόνου. Ἄς σκεφθῇ λοιπὸν ὁ ἀνὴρ ὅτι ἐν ἐλλείψει μεγάλης σωματικῆς καὶ ἴσως νοητικῆς ἀναπτύξεως, ἡ γυνὴ πάσχει, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ πληθῶραν ἠθικοῦ βίου. Ἡ μόνωσις, ἐν ἣ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὕτη διέρχεται τὸν καιρὸν τῆς, ἢ ἀνάγκη φιλοστόργου ὑποστρεφίσεως ἐκ μέρους ἰσχυροτέρου καὶ ἀνωτέρου ὄντος γενῶσιν εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῆς πλείστας ὄσας ἰδέας καὶ αἰσθημάτων πολλάκις ἀντιμαχόμενα πρὸς ἄλληλα, πλὴν ὅλα ἀπολήγοντα εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον—τὸν ἔρωτα. Εἰς τὸν ἄνδρα ἀπόκειται ν' ἀναλύσῃ καλῶς τὸ πολυσίνθετον τοῦτο κρᾶμα, νὰ διευθύνῃ τὰ διάφορα ταῦτα αἰσθημάτων εἰς τὸν ἴδιον αὐτῶν ὄχετον, νὰ ἐκμεταλλεῖται καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα, καὶ τέλος νὰ μὴ ἀφίση τὴν γυναῖκα νὰ αἰσθανθῇ τὴν φροσῆραν ἐκείνην χρεῖαν τῆς καρδίας, ἥτις ὀνομάζεται—τὸ κενόν.

Ἄς βεβαιωθῇ ἕκαστος ὅτι ἡ γυνὴ, ἐλλικρινῶς ἀγαπωμένη καὶ κοινανὸς γενομένη τοῦ ἠθικοῦ καὶ νοητικοῦ βίου τοῦ συζύγου τῆς, θέλει καταβάλλει πᾶσαν φροντίδα περὶ τὴν οἰκογένειαν, οὐχὶ μόνον ὡς καθήκον, ἀλλ' ὡς ἡδονὴν, διότι τότε ὁ οἶκος μακρὰν τοῦ νὰ ἦναι ἡ ἀφεγγὴς εἰρηκτὴ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς τῆς, ἢ ἀποβῇ ὁ ναός, ὅπου ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ ἀνταλλαγῇ τῶν αἰσθημάτων ἢ ἀναπνέῃ ἀτμοσφαιρὰν μᾶλλον καθαρὰν καὶ ζωογόνον, καὶ ὅπου ἡ γυνὴ διὰ τῆς περιπαθοῦς φροντίδος τῆς θὰ τῷ ὑπενθυμίζῃ ὅτι αἱ ἡλικίαι μεταβάλλονται, αἱ τύχαι ἀλλοιοῦνται, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀκτίς τοῦ πρώτου ἔρωτος φωτίζει ἔτι ἀνέσπερος τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον περίβολον!

Ἐν Ζακύνθῳ τῇ 28 Δεκεμβρίου 1871.

ΖΑΚ. ΑΝΘ. ΕΤΟΣ Α'.

πᾶσαν χαρὰν, πᾶσαν λύπην μας. Καὶ ἰδοὺ γεννᾶται τὸ αἶσθημα τῆς φιλίας. Ὡς ὁ Διογένης τότε πρέπει νὰ ἀνάψῃ τις λύχρον μὲθ' ἡμέραν καὶ νὰ περιφέρηται ἀναζητῶν τὸν φίλον τῆς ἐκλογῆς του. Ὅποια εὐτυχία ἔαν τότε τὸν συναντήσῃ! Ὡ! πῶς τότε πρέπει νὰ κλίῃ γόνυ καρδίας καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Ὑψίστον ὅτι εὖρε πράγματι ἡθικὸν θησαυρὸν! Ὡ! ἰερὸν καὶ μέγα τῆς φιλίας αἶσθημα! Σὲ θεωρῶ ὑπέρτερον καὶ ὑψηλότερον τοῦ ἔρωτος. Πολλοὶ τῶν ποιητῶν ἐξύμνησαν αὐτὸν, ἀλλ' ἔχει τι τὸ καταβιβαστικόν. Τὸ συμπέρασμα καρδίας ἐρώτης δὲν εἶνε πάντῃ ἀμιγῆς κτηνώδους πάθους· τὸ συμπέρασμα ὁμοῦ καρδίας ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς φιλίας, τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀδύλου φιλίας, αἰσθηματος ἐμφορουμένης εἶνε ὁμοῦ ἐξοχόν. Τότε μόνον ὁ ἔρωτος ἐξυγενίζει τὸν ἀνθρώπου, ὅτε τὴν κλίσει ταύτην προστατεύει διὰ τῆς εὐλογίας αὐτῆς ἢ ἐκκλησία, καὶ αἱ δύο ἐρωτευμένοι καρδιαὶ μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐρωτικῶν παλμῶν σταματήσασαι βλέπουσι τὸν γάμον, οὐχὶ ὡς τάφον τοῦ ἔρωτος αὐτῶν, ὡς ἔγραψάν τινες καὶ ἄλλοι ἐπανέλαβον, ἀλλ' ὡς ἀπαρχὴν νέας ζωῆς, ἡρέμου, εὐδαιμονος, ζωῆς ἣν θὰ διανύσωσιν ὡς δύο καλοὶ φίλοι. Οὐδαίς δύναται τοῦτο νὰ διαμφισθητήσῃ.

Ὅποσον δὲ ἰσχυρὸν, ὅποσον ἔχει ἐπιρροὴν ἢ φιλία εἰς τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς μᾶς τὸ διδάσκει ὁ Θεσπέσιος Ὀμηρος, ὁ πατὴρ τῆς ποιήσεως, διὰ τοῦ παραδείγματός ταῦ Ἀχιλλεύως καὶ Πατρόκλου. Ὁ Ἀχιλλεύς χολωθεὶς κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος μένει ἐν τῇ σκηνῇ του μὴ θέλων νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Τρώων, καὶ οὐδ' ὁ λιμὸς ὁ καταμαστιζῶν τοὺς Ἕλληνας τὸν συγκινεῖ, οὐδ' αἱ καθημεριναὶ ἤτται αὐτῶν πειθαναγκάζουσι τὸν ἥρωα ὅπως δράμῃ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν νικημένων ἀδελφῶν του. Προσέρχεται ὁ Πάτροκλος τοῦτον ἐκλέγουσιν ὅπως τὸν μεταπέσῃ· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐμμένει ὁ ἀήττητος Ἀχιλλεύς. Ὁ Πάτροκλος παρακαλεῖ, ὁ Ἀχιλλεύς ἀρχεται ἐνδιῶν, καὶ ἤδη παραχωρεῖ αὐτῷ τὰ ὄπλα καὶ τὸ ἄρμα του, ὅπως οἱ Τρῶες ἐκλάβωσιν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ Ἀχιλλεύως καὶ τραπῶσιν εἰς φυγὴν. Καὶ τοῦτο κατ' ἀρχὰς συμβαίνει. Φευγούσιν οἱ Τρῶες νομίζοντες ὅτι διώκονται ὑπὸ τοῦ ἀτρομέτου ἥρωος Ἀχιλλεύως, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐνοήσαντες ὅτι ὁ Πάτροκλος εἶνε ὁ διώκων αὐτοὺς, ἐπιστρέφουσι, νικῶσι τοὺς Ἕλληνας καὶ φο-

νεύουσι τὸν Πάτροκλον. Ὁ Ἀχιλλεύς μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ φίλου του λησμονεῖ καὶ τὴν κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος ὀργὴν του, λησμονεῖ καὶ τὴν Βρισηίδα, μόνον ἔχει ἐνώπιόν του τὸ πτώμα τοῦ προσελεύους Πατρόκλου, ὅπερ ραίνει διὰ τῶν δακρύων του καὶ ἀπαρηγόρητος ὀλιβεῖ εἰς τὰς ἡρωϊκὰς ἀγκάλας του. Ἀλλ' αἶφνης καὶ δάκρυα παύουσι καὶ λυγμοὶ ἀβέννυνται, ὀργὴ δὲ καταστρεπτικὴ βρυχᾶται ἐν τοῖς ὄρειμανίσις στήθεσι τοῦ Ἀχιλλεύως, ὅστις ἀλθωρεῖ ὀρμᾶ κατὰ τῶν Τρώων, τοὺς νικᾷ, φονεύει τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ἐκτορα, ὅστις ἐφρόνευσε τὸν Πάτροκλον, τρυπᾷ τὰ σφυρὰ του καὶ τρεῖς σῦρει τὸ πτώμα τὸ ὀπισθεν τοῦ ἄρματός του περίεξ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας.

Ἐτερον παράδειγμα ἀνευρισκομεν ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ, παράδειγμα φιλίας εἰλικρινοῦς, ἥτις οὐδ' αὐτὸν τὸν ἀπηνῆ τύραννον τῶν Συρακουσῶν Διονύσιον εὗρεν ἀπαθῆ, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἀπαλύνασα τὴν σκληρὰν καρδίαν του ἠνάγκασε τὸν ὦμον καὶ ὑπὸ ἀγρίων ἐμφορούμενον παθῶν βασιλεῖα νὰ κλίῃ γόνυ πρὸ τῶν ἀειμνήστων φίλων Δάμονος καὶ Φινίου, ὡς χάριν ἐπικαλούμενος τὸ νὰ συμπαραλάβωσι καὶ τοῦτον ἐν τῇ ἀξιομιμητῷ αὐτῶν δυάδι. Ὅποιαν ἐνδοξὸν νικητὴν κατήγαγε, ὡ ἱερὰ φιλία, κατακλήσασα καὶ μεταβολούσα καρδίαν τόσο σκληρὰν!

Ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦσι ταῦτα μόνα! Σὺ, ὦ ὑψηλὸν καὶ θεῖον τῆς φιλίας αἶσθημα, ὡς κλίμαξ ἐκρησίμευτος ἵνα μέγχις ἡμῶν καταβῇ ὁ Θεός. Καὶ τῶντι, εἰς τί ἄλλο δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν τὴν ὑπερφυσικὴν ταύτην συγκατάβασιν; Τί τὸν Θεὸν ἠνάγκασεν ἵνα σάρκα λαβὼν καταβῇ εἰς τὸν κόσμον, πᾶσας τὰς βιωτικὰς πικρίας δοκιμάσῃ, καὶ μαρτυρικὸν τέλος λάβῃ θάνατον; Ἡ δόξα; Ὁχι. Ὁ ἔρωτος; Ἐὰν τοῦτο ἔγραφον ἤθελεν εἶσθαι αὐτόχρομα βλασφημία. Φιλία, ἀγνή πρὸς ἅπαντα τὴν ἀνθρωπότητα φιλία, ἐξετέλεσε τὴν σωτήριον ἐνανθρώπησιν τοῦ Ὑψίστου. Ὡ! πῶς καὶ ἔλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τρυπῆς διαμονῆς αὐτοῦ καὶ ζιὰ τοῦ παραδείγματος καὶ διὰ τῆς διδαχῆς του ἐσύστησε τὴν φιλίαν, τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς ἀγάπης, ὅπερ οὐδ' ἀπέναγχι θυσίῶν ἐξασθενεῖ, οὕτως ἀβέννυνται καὶ μετὰ θάνατον. Κατὰ πόσον δὲ παρηγορίας πάροχος εἶνε ἢ φιλία μᾶς τὸ διδάσκει αὐτὸς οὕτως ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός. Ἐπαύχεν, ἐλυπεῖτο ἐκαρδίως ἐφ' ὅσον προσήγγιζεν ἢ ἐπίσημος ὦρα τῆς μεγάλῃς

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΤΕΡΨΕΙΣ

ΠΗΓΑΖΟΥΣΑΙ ΕΚ ΤΟΥ Α'. ΠΡΟΣΩΠΟΥ

ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

ΕΧΕΙΝ

ΚΑΤΑ ΜΑΝΤΕΓΑΖΑΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος, ὅρα φυλ. α.)

ἐκείνης θυσίας. Ἀθημονῶν ἀνῆλθε τὸ ὄρος ἵνα δεηθῇ τοῦ ἐπουρανοῦ πατρός του ν' ἀποτρέψῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ πικρὸν τοῦ θανάτου ποτήριον, ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος κατῆρχετο ὁ ἰδρῶς ἀπὸ τοῦ μετώπου του. Ὁτε δὲ κτεθέη ἐκείθεν καὶ μεταξὺ τῶν μαθητῶν του ἦλθε, ἵ ποῦ ἐζήτησεν ἀνακούφισιν; Ὅποιον αἶσθημα ἐλγας ὥρας πρὸ τῆς εἰς θάνατον ἀπαγωγῆς του ἠδύνατο νὰ τῷ παράτῃ παραμυθίας; Σὺ, ὦ φιλία, Σὺ μὲν ἦτο ἀξία ὡς μήτηρ φιλόστοργος, ν' ἀνοίξῃς θέρμας ἀγκάλας, εἰς τὰς ὁποίας ὡς εἰς ἀπαλὴν κοιτίδα νὰ ναουρήσῃς τὸ λυπημένον τοῦτο τέκνον σου. Καὶ πράγματι πρὸς Σὲ, ὦ φιλία, κατέφυγε. Τὴν ἀγίαν αὐτοῦ κεφαλὴν μετὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον ἐκλινεν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ μαθητοῦ, ὃν ἠγάπα. Ὅποια ἄραγε σκέψεις κατεῖχεν τὴν θείαν ἐκείνην διάνοιαν! Ὅποια ἱερὰ αἰσθήματα, ἐπόστην ἐνίσχυσιν θὰ ἔδωσαν εἰς πάλμιον τοῦ φιλικῆς στήθους πρὸς τὸν ἀνθρωπίνως πάσχοντα Θεόν! Καὶ ἰδοὺ ἡ θυσία ἐτετέθη, ἢ δὲ ἀνθρωπότης διὰ πάντοτε ἐσώθη τῇ ἐκλάμφει τῶν θείων ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀπέναντι λοιπὸν τοσοῦτων εὐγενῶν διδαγμάτων ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς φιλίας αἰσθηματος ποριζομένων πῶς νὰ μὴ λατρεύσῃ τις αὐτήν; Εἶθε, ὦ φιλία, ἢ παυσώδυνος φλόξ του αἰετοπετα ἑσθαι τὸ στήθος μου καὶ ὅτε ἐπέλθῃ ἡ ὦρα καθ' ἣν ὁ χωριτμὸς τοῦ ὑλικοῦ ἀπὸ τοῦ αὐλοῦ θὰ τελεσθῇ, εἶθε δάκρυα ἰδικὰ σου νὰ βάνωσι τὸ ἄψυχον σῶμά μου εἰς τὸν τάφον καταβιβαζόμενον.

Σὺ δὲ, προσφίλης μοι, ἔάν ποτε μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου λάβῃς ἀνὰ χεῖρας τὴν παρούσαν ἀριέρωσιν, ἀναμνήθη τῆς ἀδύλου καὶ ἀνεπέλου φιλίας ἡμῶν. Καὶ ἔάν μὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑπάρχω, ἔρχου ἐνίοτε ἵνα μοὶ ἀναπολήσῃς τὸ ἱερὸν αἶσθημα τῆς φιλίας, τὸ ὅποιον ἐδέσποζεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν· ἔάν δὲ ἢ ψυχὴ μου ἀπελθῶσα ἐγκαταλεῖψῃ τὸ σῶμά μου, τοῦτο δὲ ἡσυχῶς ἀναπαύηται ἐν τινὶ γωνίᾳ τοῦ κοιμητηρίου καὶ κ' ἴσῃ ὁ γυρῆ ἐτιὰ μὲ τὴν δρόσον τῆς πρωίας ραίνει τὸ χῶμα τοῦ τάφου μου, τοῦτο ὡς ραίνωσιν ἐνίοτε καὶ τὰ θαλερὰ τῆς φιλίας σου δάκρυα, τὰ ὁποῖα περὶ τούτων θὰ μοὶ παρέχωσιν ἀνακούφισιν.

(Κατὰ Μάϊον 1872)

Γ. Κ. ΣΦΗΚΑΣ.

Ὁ ἀχθοφόρος, ὁ τυχὼν ἀσυνήθους πληρωμῆς, εὐθυμὸς τρέχει εἰς τὰς ἀγιάς, ἐνῶ ἢ ἐν τῷ θυλακίῳ αὐτοῦ χεῖρ σείει ἢ θῶ· πεύει τὸ ἀργυροῦν νόμισμα, ὅπερ ζωηρότερον καὶ φιδρότερον ἢ εἰ ἐν τῷ μέσῳ τῶν εὐτελῶν διωθόλων. Οὗτος ἀκροᾶται εὐφροσύνως τοῦ ἀργυροῦ χροῦ τακτισμοῦ, ὃν κάλλιστα κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην διακρίνει ἐκ τοῦ χαλκίνοιο, καὶ αἰσθάνεται ἐν ταῖς θυλακίαις του τὸ προσφιλὲς βάρος τῆς αἰσθήσεως τῆς ἀφῆς, ὅπερ ὁμοῦ δὲν τὸν κουράζει, ἐνῶ ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ ἐπιθεωρεῖ τὴν ἀπειράριθμον πληθὺν τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ αἰτινῆς πρὸ πολλοῦ μὴ ἐκπληρούμεναι δυσανασχέτων. Προσμεριδιᾷ εἰς ὄλους μετὰ θριαμβευτικοῦ ὄρους· φιλικῶς κολαφίζει τὸν μὲν, ἀστερίζεται πρὸς τὸν δὲ, εἰς ἅπαντας ἀπευθύνει εὐχὰς εὐέλπιδος μέλλοντος. Ἄς ἐνδικτρίψῃ ὅσον περισσότερον δύναται ἐπὶ τῆς ὀλίβας ἐκείνης στιγμῆς, διότι ὅταν κοπάσῃ ἢ ἀφηνιάσασα ὀρῆ τῶν πόθων του, καὶ οὕτως δείξῃ αὐτοῖς τὸ πτωχὸν νόμισμα ὅπερ ἔμελλε τὴν ἀπληστον αὐτῶν πείναν νὰ κορέσῃ, ὄρα ἑαυτὸν ἐγκαταλειμμένον καὶ χλευαζόμενον, καὶ ἐπανερχόμενος εἰς τὴν πικρὰν τῆς ἀθλιότητος του συναίσθησιν, πληρώνει ἐν ποτήριον οἴνοπνεύματος εἰς τὸν τελευταίον τῆς ὀρῆς ἐκείνης στρατιώτην.

Ὁ τραπέζιτης ὅστις κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ ἔτους κύπτων ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἰδρῶτος βεβεργμένων σελίδων τοῦ καθολικοῦ του, σταθμίζει ἐπὶ

τῆς πλάστιγγος τῆς κτήσεως τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν, καὶ συμπηφίσας τοὺς ποθητοὺς τελευταίους ἀριθμοὺς, συνάγει ὅτι ἑκατομμύριον ἐκέρδισε, ρίπτει τὸν κάλκμον ἐπὶ τοῦ γραφείου του, καὶ θεωρῶν περὶ ἑαυτὸν εὐρίσκει πολὺ στενὸν τὸ δωμάτιον, πολλὰ ταπεινά τὰ ἐπιπλα αὐτοῦ. Οὗτος οὔτε θλέπει, οὔτε ψηλαφεῖ τὸ χοῦμα, ἀλλὰ διὰ τῆς φαντασίας αὐτοῦ τινάσσει ἐν ταῖς χερσὶ τὸν χρύτιμον σάκκον, ὅστις ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ τοιοῦτου ἔθρους ἀραιοθείσης αὐτοῦ συνυφῆς ἐκπέμπει ἀκτινῶς στιλπνοτάτου φωτός. Τότε καὶ οὗτος θάινει ἐναντι τῶν πόθων αὐτοῦ καὶ ἀγάλλεται ἀναβοῶν «ὦ σκηνά! νίκη!». Ἀλλ' ἰδοὺ πρὸς αὐτὸν χωροῦσα ὄρδη ἀπειράριθμος καὶ λιμώττουσα, οὗτος δὲ τὸν σάκκον αὐτοῦ κενώσας ὄνειρεύεται νέα σχέδιον, ποθεινὰς κατακτήσεις ὑπισχυομένας αὐτῷ ἐπιφανεστέρως νίκας ἐπὶ τῶν ζοφερῶν καὶ ἀριθμοσκεπῶν πεδίων τῶν ἰσολογισμῶν του.

Αἱ ἡδοναὶ αἱ ἀπορρέουσαι ἐκ τῶν τιμαλφεστέρων μετᾶλλων εἰς δίσκους μετασκευασμένων εἰσι τοσοῦτον σύμπλεκτοι ὥστε χρῆζουσιν ἐκτενοῦς ἀναλύσεως. Αὗται συμπεριλαμβάνουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὰς τέρφεις ἃς αἱ αἰσθήσεις ἀρούνται ἐκ τῆς σπινθηροβολίας τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἐκ τῶν κινήσεων τῆς χειρὸς τῆς σταθμιζούσης ἢ θυθιζομένης εἰς σάκκον λουδοβικίων, ἢ ἐκ τοῦ εὐφροσίνου κριταλισμοῦ λιρῶν ἔροχιδῶν πιπτουσῶν ἐπὶ τοῦ γραφείου. Ἀπαντα τὰ αἰσθήματα προσκαλοῦνται εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην τῆς κτήσεως καὶ εἰς ἅπαντα ταῦτα γίνονται μεγάλα ὑποσχέσεις. Καὶ αὕτη ἡ ψυχρὰ διάνοια εὐδοκεῖ νὰ μειδιάσῃ πρὸς τὴν τοῦ χρυσοῦ σπινθηροβολίαν, καὶ ὄνειρεύεται πολιτεῦχος βιβλιοθήκας, ὑπερωκεανείους πλοῦς, ἀτελεύτητα πειράματα. Φαίνεται ὅτι ὁ χρυσὸς εἶναι τὸ μᾶλλον σύμπηκτον ἐκχέλισμα, ὅπερ ἐν τῷ ἐλαχίστῳ ὄγκῳ, δύναται νὰ προσενέγκῃ ἡμῖν τὸ ἀπάνθημα ὅλων τῶν ἀγαλλιάσεων, ὁ τύπος ὅστις δύναται ἐν ἑαυτῷ νὰ συμπῆξῃ πάντας τοὺς συνδυασμοὺς τῶν ἐπιθυμιῶν. Ὁ κτεχὼν πολῦτιμον λίθον δὲν θλέπει ἢ

τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, καὶ εὐφραίνεται ἐν αὐτῷ καὶ χάριν αὐτοῦ ἐνῶ ἡ φωτεινὴ ἀκτίς ἢ ἐκ νομίσματος ἀπερχομένη ἀντανακλάται ἐν ἡμῖν καὶ μηκύνεται εἰς τὸ ἄπειρον ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ, μεταβαλλομένη οἶονεῖ εἰς κάτοπτρον ἐν ᾧ ὄρωμεν ἀμοιβαδὸν θαινούσας ὅλας τὰς ἀγαλλιάσεις, αἰτινες γελῶσαι καὶ χορεύουσαι προσκαλοῦσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν τελουμένην πνεύγυριν. Καὶ τὸ θέαμα ἐκείνο ἠθικῆς ἀπόψεως ἀλλοιοῦται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν κατὰ τὰς κινήσεις, ἃς ὁ πόθος μεταδίδει εἰς τὸ καλειδοσκοπίον τῆς ἡμετέρας φαντασίας.

Αἱ ἀγαλλιάσεις τοῦ ἔχειν ἀνήκουσιν εἰς ἀπάσας τὰς ηλικίας, ἀλλὰ περιβάλλονται τὸ στιλπνότερον αὐτῶν φῶς ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζῃ τρεπόμενος τὴν κἀμπύλην τῆς πρῆβολῆς. Κατὰ τὴν νεότητά ἡμῶν τὸ δοῦναι ἐν τῷ ἡμετέρῳ κηθελικῷ ὑπερβαίνει πάντοτε τὸ λαβεῖν, ἐνῶ ἐν τῇ ὠρίμῳ ηλικίᾳ καὶ ἐν τῷ γήρῳτι ἀναφαίνεται ἀντίστροφος ἀναλογία. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου, δέκα σελίδες ἀρκοῦσι μόλις νὰ περιλάβωσι τὴν μερίδα τοῦ λαβεῖν, ἐνῶ ἡ τοῦ δοῦναι ἐμπεριέχεται ὀλόκληρος ἐν ὀλίγαις γραμμαῖς πάντοτε κεχραγαμέναις διὰ βεβιασμένων καὶ δυσαναγνώστων χρακτιῶν· πλὴν ὁ ἐπερχόμενος θάνατος ἀποτόμως ἰσψηφίζει τὰ πάντα μεταφῶν ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ λαβεῖν εἰς τὴν μερίδα τοῦ δοῦναι. Ὁ πολιτικὸς ἐπαυξάνει ὀσημέραι τὴν ἀξίαν τοῦ βήματος ἔχειν καὶ τὸν αἰθμὸν τῶν ἐξ αὐτοῦ πηγαζουσῶν ἀγαλλιάσεων ἢ δὲ κοινοκτιμοσύνη ἐξελέγχεται χίμαιρα ἀπονενοημένη καὶ φροῦδος ἐφ' ὅσον ἡ ἀνθρωπότης θάινει γηράσκουσα. Ἡ γυνὴ τυγχάνει ἥττον κτήτωρ τοῦ ἀνδρός, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἠξέουσι νὰ κλινήν ἐν τῷ ἐνικῷ τὸ βῆμα ἔχειν ὅπερ δι' αὐτὴν περιορίζεται εἰς τὸ πρῶτον πληθυντικῶν πρόσωπον. Αὕτη ἀντικαθίστηται τὰ ἄλλα πρόσωπα τοῦ δι' αὐτὴν ἔλλιπούς τούτου βήματος δι' ἐκείνων τοῦ βήματος δοῦναι.

Ἡ ἐπιρροὴ τῶν ἡδονῶν τούτων τότε

μόνον λσιτελή; ἀποθάνει ὅταν αὗται δὲν ὑπερπηδῶσι τὸν εἰς αὐτὰς ὠρισμένον στενότερον φυσιολογικὸν κύκλον, χρασιμούνται ὡς πολῦτιμοι μοχλοὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Πλεῖστοι μελετῶσι καὶ ἐργάζονται χάριν τοῦ ἔχειν, καὶ τοιοσσοτρόπως οἱ μεταλλευταὶ οὔτοι κληροδοτοῦσι τοῖς μεταγενεστέροις πολῦτιμοῦς θησαυροῦς ἀνακαλύψων καὶ ἐφευρέσεων οὓς ἐπισώρευσαν διὰ πολυχρονίων καὶ ἀνευδότην ἐρευνῶν.

Τὴν γενικὴν ἐκφρασιν τῆς φυσιολογίας τῶν ἀγαλλιάσεων τούτων δύναται ν' ἀπεικονίσῃ ἐνθεν μὲν τὸ ἄπλοστον καὶ ἀτενὲς βλέμμα, ἐνθεν δὲ ἡ δράττουσα καὶ κλειομένη χεῖρ. Πλὴν τῶν δύο τούτων διακριτικῶν χρακτιῶν, δὲν ὑπέρχουσιν εἰδικὰ σημεῖα χρακτικὰ τῶν ἡδονῶν τούτων. Ὅταν βρέφῃ ὄντες δυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν τὸ πρῶτον πρόσωπον τοῦ προμεροῦ βήματος, τότε ἡ χραρὰ ἀποβαίνει ἡρεμὸς καὶ σχεδὸν ἀπαρτήρητος, διότι ἀποροφᾶται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐν τῇ βαθμιαίᾳ ἀναπτύξει τῆς κρίσεως. Μόνον συμπραβάλλων τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τοῦ ἔχειν, ὁ πλούσιος χραίρει ἐπὶ τῷ συγκριτικῷ ἢ ὑπερθετικῷ βαθμῷ καὶ τότε μόνον ἐκ τῆς ἀταράχου εὐαρεσκείας τῆς κτήσεως ἀναθρώσκει σπινθῆρ χραρᾶς ὀφρωτίζων ἅπαντα τὸν μετέπειτα βίον. Τότε μειδιάμα ἀβήρητον εὐαρεσκείας, χραρὰ πρὸς τριψὺς χραρῶν ἢ ἀνετος ἐνοκλασμὸς δύναται ν' ἀπεικονίσωσι τὴν ἡδονὴν, ἀλλ' οἱ ὑπατοὶ βαθμοὶ τῆς χραρᾶς δοκιμάζονται ἐν τῇ αἰφνιδίᾳ καὶ ἀπροόπτῳ μεταβάτει ἀπὸ τῆς πενίας εἰς τὸν πλοῦτον κατ' ἡν περὶπτωσιν συνήθως ἐξωτερικεύονται διὰ παροδικῆς χραρᾶς ἐλαττωμάτων, πολλὰκις κατεδικάσθη εἰς διαφόρους σωματικὰς ποινὰς· πᾶσαι δὲ αἱ ἐνδείξεις ἦσαν κατ' αὐτοῦ. Ἐν τῷ στρώματί του εὐρέθη κεκρυμμένον τὸ μαχαίριον δι' οὗ ἐξτελέσθη ὁ φόνος· μάρτυρες ἐνόρκως κατέθεσαν ὅτι πολλὰκις ἐν νυκτὶ προκεχωρημένη εἶδον αὐτὸν κρύφα πορευόμενον εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ὁ δολοφονηθεὶς κατώκει, καὶ ὅτι θραδύτερον ἐν τινι ξενοδοχείῳ ἠθέλησε νὰ ἀλλάξῃ νόμισμα χρυσοῦν ὅπερ ἀναμ-

τε ἐμβάλλουσιν ἡμᾶς εἰς πραγματικὴν φρενήτιδα. Πράγματι ὁ ἄνθρωπος, θν αἰφνης καταβάλλει τοσαύτη κητικὴ χραρὰ, τρέχει δρομαίως πρὸς εὐρεσιν τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, ὅπως δὲ εἰς αὐτοῦς μεταδώτη μέσος τῆς ἡδονῆς τοῦ, πηδᾷ, ἄδει ὡς χραρᾶφρων, λακτιζει τὰς τραπέζας, τὰς ἔδρας, ρίπτει τὰ πάντα ἀπὸ τοῦ πρραχύρου, ἢ εἰς ἄλλα τοιαῦτα ἀλλόκοτα ἐκτραχηλίζεται. Ἐνίοτε ζαλίζεται, μηδενίζεται χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ομιλήσῃ. Εὐτυχεῖς ὅσοι ἄταξ ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν δύνανται νὰ ὑποστῶσι τοιαύτην φρενήτιδα, ἔστω καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν τὸν γέλωτα ἐφ' ἑαυτῶν ἐπισύρωιν.

ΛΘΩΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ

[Γυνήσιον ἰσόρημα].

Πολλὰ δὲν παρῆλθον ἔτη ἀφ' ὅτου ἐν τῇ πόλει Μ. . . διακρίνετο ἡμέραν τινα ἀτυνήθης κίντεις ἐν τῷ λαῷ. Σρατιώτης ἐκ τῆς ἐγγχωρίου φροῦρας κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπὶ φόνῳ μετὰ ληστείας, ἢ δὲ ἐκτέλεσις ἐμελλε νὰ λάθῃ χῶρον τὴν πρῶτην ἐκείνην, ὅτε κατὰ τὰς τελευταίας στιγμάς ἐφθασε διαταγὴ τοῦ ἡγεμόνος, μεταβιλλουσα τὴν κερχλικὴν ποινὴν εἰς ἰσόβια δεσμὰ. Ὁ ἐγκληματίας, νέος κηκῶν ἡθῶν καὶ πλήρης ἐλαττωμάτων, πολλὰκις κατεδικάσθη εἰς διαφόρους σωματικὰς ποινὰς· πᾶσαι δὲ αἱ ἐνδείξεις ἦσαν κατ' αὐτοῦ. Ἐν τῷ στρώματί του εὐρέθη κεκρυμμένον τὸ μαχαίριον δι' οὗ ἐξτελέσθη ὁ φόνος· μάρτυρες ἐνόρκως κατέθεσαν ὅτι πολλὰκις ἐν νυκτὶ προκεχωρημένη εἶδον αὐτὸν κρύφα πορευόμενον εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ὁ δολοφονηθεὶς κατώκει, καὶ ὅτι θραδύτερον ἐν τινι ξενοδοχείῳ ἠθέλησε νὰ ἀλλάξῃ νόμισμα χρυσοῦν ὅπερ ἀναμ-

φιβόλως ἀνήκεν εἰς τὸ δυστυχὲς θύμα. Καὶ ὁμοῦς ὁ κατηγορούμενος ἐτήρει ἐπιμόνον ἀρεσκίην.—Ἡ διαδικασίᾳ ἐξηκολούθησεν ἐπέκεινα τοῦ ἔτους· οἱ δὲ ἐμπειρότεροι δικασταὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ φθάσωσιν εἰς ἀποτέλεσμα. Πλὴν ὁ κατηγορούμενος δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὴν ἐλαχίστην κἀν τῆς ἀθωότητός του ἀπόδειξιν, καὶ ἐπιμόνω· ἐξηκολούθει αὐτοκαλούμενος ἀθῶος. Οἱ ἔνορκοι ὁμοῦς, πεπεισμένοι περὶ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ ἔκτε τῶν ὠρισμένων καταθέσεων τῶν μαρτύρων καὶ τῶν βαρυτάτων ἐνδείξεων, σχεδὸν παμφηφει ἀπεφάνθησαν ὅτι ἦτο ἔνοχος, καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην κατεδίκασαν αὐτὸν ποινὴν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν θανάτωσιν ἀνορώπου, εἰς τὸ ἐγκλημα τοῦ ὁποίου οὐδαὶς αὐτόπτης παρέστη μάρτυς· καὶ ἐπειδὴ, ἐν περιπτώσει λάθους, ἀδύνατος, ἔνεκα τοῦ θανάτου τοῦ κατηγορουμένου, ὑπῆρχεν ἡ ἐπικνώρωσις, μετέβαλε τὴν θανατικὴν ποινὴν, ὡς εἶπομεν, εἰς ἰσόβια δεσμὰ.

Πολὺς ἐγένετο λόγος καὶ παντοῦ περὶ τοῦ συμβάματος τούτου, μετὰ δὲ τῶν ἄλλων συνεζητεῖτο ἔν τινι ξενοδοχείῳ, ὅπου πολλοὶ ἦσαν οἱ θαμῶνες, ἐν οἷς καὶ διάφοροι ἀπόστρατοι ἀξιωματικοὶ καὶ ἄλλοι ἐν ἐνεργείᾳ, νομικοὶ τινες, καὶ ἄλλα διακεκριμμένα πρόσωπα. Οἱ πλείστοι τούτων ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ στρατιώτου, τινὲς δὲ παρεπονοῦντο ὅτι ὁ μονάρχης τῷ ἔδωκε τὴν χάριν.

—Καὶ ὁμοῦς ὑπάρχουσι περιστάσεις καθ' αἷς· ὅλαι αἱ ἐνδείξεις ἠνωμένοι δὲν ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου, καὶ πρὶν ἢ τὴν ὑστάτην ὑποστῆ καταδίκην, ἀνάγκη πάντοτε νὰ περιμένωμεν μέχρι οὗ αὐτὸς οὗτος ὁμολογήσῃ τὸ ἐγκλημὰ του.

Οἱ λόγοι οὗτοι αἰφνης ἐξῆλθον προφερθέντες ὑπὸ θρονιάδου φωνῆς. Ἦτο ἡ φωνὴ ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, ἀπομάχου συνταξιοῦχου ἠκρωτηριασμένου, καὶ πασῶν τῶν μαχῶν τῆς αυτοκρατορίας μετασχόντος. Ὅλοι ἐσιώπησαν, καὶ ἐφαίναντο ἐρωτῶντες τὸν ἀνδρῆον ἀπό-

μαχὸν τὸ αἴτιον τῶν λόγων ἐκείνων.— Ὁ δὲ ταγματάρχης οὕτως ἐξηκολούθησεν τῆς ἐξουσίᾳ ἀνθρώπου, ἅμα ἐπιστεύθη εἰς τὸν σύντροφόν του ὅτι ληφθέντος ἐνόχου δι' ἐγκλημα, ἐναντι τῶν εὐσταθῶν ἐναντιώσεων αὐτοῦ. Οἱ ὑφίσταντο αἱ ἐνδείξεις, καὶ ὁμοῦς ἀθῶος, ὡς ἐμάθομεν ἔπειτα, πλὴν καὶ δυστυχίαν πολὺν ἄργα, διότι δὲν ἠδύνατο ἐπιζῆσθαι τῆς κατασιγῆς.

Αἱ σοβαραὶ αὐταὶ λέξεις τοῦ γέστος στρατιώτου διήγειρον τὴν γενικὴν περιέργειαν τοῦ νὰ μάθωμεν τὸ γεγονός, οὗτος δὲ εὐγενῶς προτεφέρθη, καὶ ἐν μέσῳ τῆς βαθυτέρης σιγῆς τῶν περιεστώτων ἤρχισεν ἀφηγοῦμενος.

«Μετὰ τὴν αἵματηρὰν μάχην τοῦ Λεμεσοῦ τῶν πληρωθέντων εὐρίσκοντο νεκροὶ ἀξιωματικοί, οὗς διὰ μόνου βαπτιστικοῦ αὐτῶν ὀνόματος θὰ καλεῖσθε, ὁρῶντες ν' ἀποσιωπήσω τὸ ἐπώνυμον τῶν χάριν ἀβροφροσύνης πρὸς τὰς κογενείας των. Ἰννομάζοντο Κάρολος Βερνάρδος. Ἦσαν ἀμφοτέρω τέκνα ἀνδρῶν ἀξιωματικῶν, ὁ πρῶτος τῶν ποίων ἦτο στρατηγὸς ἀπόστρατος.

«Ὁ Κάρολος, πληρωθεὶς εἰς τὸν ἄνω, ἦτο ἀνδρείως ἀξιωματικὸς, εὐφυὴς καὶ παρὰ πάντων ἐκτιμώμενος καὶ γαμπρῶνος. Ἐπὶ τοῦ Βερνάρδου ὁμοῦς, ὁρῶντες εἰς τὸν πόδα πληρωθέντος, ἐπὶ ἐπέκειντο ὑπόνοιαι ὡς πρὸς τὸν πατέρα θόντα βίον του· ἐλέγετο ὅτι ἀπεπέμψεν ἄλλως τινὸς ὑπηρεσίας ὡς ἀδιόρθωτον χροτοπαίκτης καὶ κατάφορτος ὄφρα πλὴν πάντα ταῦτα ἦσαν φῆμαι καὶ τίποτε περιστότερον. Ἀπ' οὗτο μάλιστα ὑπέρεται ἐν τῷ τάγματι ἐκεῖνῳ ἄριστα πρῶτος σπινέχθη, καίτοι ἡ σκυθρωπότης καὶ σιγὴ αὐτοῦ δὲν ἐφείλκε τὴν φιλίαν πλείστων συστρατιωτῶν του. Ἐπολέσεν ὁμοῦς λίαν ἀνδρείως καὶ μάλιστα βραβεύθη διὰ τοῦ σταυροῦ τῆς τιμῆς. Τοὺς δύο πληρωμένους μετένεγκον εἰς κρῖν τι πολίχνιον καὶ ἀπέθεσαν ἐν αὐτῷ δωμάτιῳ. Ἦσαν ἄγνωστοί πρὸς ἀλλήλους· πλὴν εὐρεθέντες ἐν ἐνὶ δωματίῳ ἀμφοτέρω πληρωμένοι, συνῆψαν φι-

«Ὁ Κάρολος, εἰς τὸν ὄμον τρωθεὶς, ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ πρῶτος φέρων ἐκ τοῦ ἀρχίλου ἀνηρτημένον τὸν βραχίονα, καὶ ἐπιστεύθη εἰς τὸν σύντροφόν του ὅτι ἐγκατέλειπε τὴν κλίνην, καθὼς ἔχων ἐκ τοῦ 280 νεόκοπα τσεκίρια, τὰ ὁποῖα αἰείποτε ἔφερε μαζῆ του, ἐσωκλείσας ἐντὸς δερματίνης ζώνης περιβαλλούσης τὴν ὄσφιν αὐτοῦ. Ταῦτα τῷ ἀπέβαλε λίαν ὀχληρῶν, καὶ δὲν ἐγνώριζε ποῦ νὰ τὰ κρύψῃ, μὴ ὑπάρχοντος ἐν τῷ δωματίῳ οὐδενὸς ἐμπαιρίου ἀφραλῶς κλειομένου ὅπου νὰ τὰ ἀποθήσῃ.

—Ἰδοὺ τί νὰ πράξετε, συστρατιώτα· τῷ εἶπεν ὁ Βερνάρδος.— βάλειτέ τα ἐντὸς ὑποκάτω εἰς τὸ στρώμα μου· ἀλλὰ πρῶτον κλείσατε καλῶς θύρας καὶ παράθυρα, ἵνα μὴ τις ἐνοήσῃ τοῦτο. Ὅτι εἶνε ἐν ἀσφαλείᾳ, ὡς ἂν ἦσαν ἰδικά μου εἶθε νὰ ἦσαν, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε, μόνον ἐπιμόνοι πιστωταὶ με περικυκλοῦσι! Τὸ σῶμά μου δυστυχῶς μένει αἰείποτε κρυφωμένον ἐπ' αὐτοῦ, καὶ οὐδαὶς θὰ δυνηθῆ ἐν ἀγνοίᾳ μου νὰ τὰ ἐγγίσῃ.

Ὁ Κάρολος συνεφώνησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ καλλίτερον μέρος πρὸς ἐναπόθεσιν τοῦ μικροῦ θησαυροῦ τούτου, καὶ εὐχριστήσας τὸν σύντροφον κατὰ γράμμα ἠκολούθησε τῇ συμβουλῇ του. Οὐδαὶς, πλὴν τοῦ Βερνάρδου, ἐγνώριζε τὸ πρᾶγμα, οὐδαὶς εἶδεν αὐτοῦ κρύπτοντας τὰ χρήματα· οὗτος δὲ οὐδὲ πρὸς στιγμὴν ἐκίνηθη ἐκ τῆς κλίνης του, ὅταν μετὰ παρελεύσειν δέκα πέντε ἡμερῶν ὁ Κάρολος, ἀναρρώσας ἐντελῶς, εὐρέθη εἰς θέσιν ν' ἀπέλθῃ ἵνα ἀναλάβῃ τὴν ὑπηρεσίαν.

Πρῶτον ἐπορεύθη ἵνα χαιρετίσῃ τὸν φίλον του, εὐχόμενος αὐτῷ ταχέϊν ἀναρρωτιν, ἔπειτα τὸν παρεκάλεσε νὰ μεταπισθῆ ὀλίγον ἵνα λάβῃ πάλιν τὸ βάλαντιον τοῦτο ὁ Βερνάρδος ἔπραξε, καίτοι μετὰ πολλὴν του ἐνόχλησιν.—Ἀλλὰ φεῦ! ὁ Κάρολος ἐρευνᾷ, καὶ πάλιν ἐρευνᾷ, τὸ βάλαντιον δὲν εὐρίσκεται.

—Διάβολε! τί θέλεις νὰ με φοβίσῃς, Βερνάρδε; πλὴν σὲ εἰδοποιῶ ὅτι δὲν μοὶ ἀρέσκουν τοιαῦτα ἀστεϊότητες.

—Ὅδ' ἐγὼ ἐννοῶ ν' ἀστεϊσθῶ ἐρεῦ-

νητον πάλιν καὶ θὰ εὔρης, τὰ χρήματα θὰ ὑπάρχουν.

—Ἄς κυττάξωμεν πάλιν. Καὶ ἐξηκολούθησεν ἐρευνᾶν ἐν τῷ στρώματι, πλὴν τίποτε δὲν εὔρε.

«Ὁ Βερνάρδος ἤρχισεν καὶ αὐτὸς ν' ἀνησυχῆ· στρατιῶται τινὲς τὸν μετέφερον ἐκ τῆς κλίνης, ἵνα καλλίτερον ἐρευνήσωσι· πλὴν πάντα ταῦτα ἀνωφελῆ ἀπέβησαν. Τὰ χρήματα ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Βερνάρδος ὑπὸ θανατηφόρας ἀδύμονίας καταληφθεὶς, εἶπε:

«—Σὰς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, συστρατιῶτα, ὅτι δὲν γνωρίζω τίποτε ἐξ ὧν συμβαίνουσι, καὶ σὰς ἐξορκίζω νὰ μὴ με πιστεύσῃτε ἔνοχον τοιαύτης ὑπεξαίρεσεως, καίτοι ὁμολογῶ ὅτι ἐκ τῶν φαινομένων δικαιοῦσθε νὰ τὸ υποθέτῃτε.

«Ὁ Κάρολος εἶπε λέξεις τινὰς, καὶ ὀργισμένος ἐγκατέλειπε τὸ δωματίον, ὅπως μὴ περιέλθῃ εἰς ὑπερβολὴν τινα κατὰ τοῦ συστρατιώτου του.

«Τὴν ἐπιούσαν ἦλθε παρ' ἐμοὶ ἵνα με συμβουλευθῆ.—Ἀληθῶς δὲν ἐγνώριζον τί νὰ τῷ εἶπω, διότι πολὺ μοὶ ἀπήρεσκε νὰ ὑποπτευθῶ διὰ κλοπὴν ἕνα ἀξιωματικόν, καὶ ὁμοῦς τὸ πρᾶγμα ἦτο κατάδελον. Τὸν συνεβούλευσα νὰ πορευθῶμεν παρὰ τῷ στρατηγῷ ἡμῶν, γηραιῷ στρατιώτῃ, λίαν ἐντίμῳ καὶ ἐμπειροτάτῳ. Ἀκούσας τὸ γεγονός ὁ στρατηγὸς ἔσεισε τὴν κεφαλὴν, καὶ χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς διασκήσεις, μετέταξε νὰ λάβω πληροφορίας ἐκ τοῦ τάγματος ὅπου εἶχεν ὑπηρητήσει ὁ Βερνάρδος περὶ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ποιήσω μνεῖαν τοῦ συμβάντος. Ἐγραψα αὐθαρῆ, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐφθασεν ἡ ἀπάντησις.—Ἰδοὺ κατὰ γράμμα αἱ ἀφ' ἡμεῖς μοὶ πληροφοροῦνται:

«Ὁ Βερνάρδος *** ἦτο θαρραλέος καὶ καλὸς ἀξιωματικὸς, πλὴν χροτοπαίκτης καὶ βυθισμένος εἰς χρέη, διὸ πρότινων ἐτῶν, ἀπελήθη τῆς ὑπηρεσίας τοῦ τάγματος. Φαίνεται ὁμοῦς ὅτι τῶρα μετέβαλε ζώην, διότι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔστειλε τὴν ἐξόφλησιν τῆς πρὸς τινὰ ἀ-

ξιωματικὸν παλαιᾶς ὀφειλῆς του εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον διὰ 30 χρυσῶν νεοκόπων τσεκινίων.»

«Ὅτε ὁ στρατηγὸς ἀνέγνω τὴν ἐπιτολὴν ταύτην, αἱ ὑπόνοιαι ἠῶξαν ἐν αὐτῷ περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἀξιωματικοῦ, κυρίως δὲ ἐνεποίησεν αὐτῷ μεγάλην ἐντύπωσιν, ὡς καὶ ἡμῖν, ἡ πρόσφατος ἀποστολὴ τῶν νεοκόπων τσεκινίων πρὸς πληρωμὴν παλαιᾶς ὀφειλῆς, καθ' ἣν ζιγγὴν δὲν εἶχεν ἀφθονα χρήματα. Ἀναλμβάνω λοιπὸν τὴν ἐντολὴν τοῦ νὰ πορευθῶ παρὰ τῷ πληγωμένῳ, ὃν ὀλίγη ἐγνώριζον, ὅπως συνδιαλεχθῶ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ παραδόξου τούτου συμβάματος. Ὁ δὲ Κάρολος μοι πρήγγειλε νὰ τῷ εἶπω, ὅτι θὰ ἐλογίζετο τὸ πρᾶγμα ὡς μὴ λαθὸν χώραν, ἂν δι' ἐγγράφου του ἀνεγνώριζε τὴν παραλαβὴν τοῦ ἄνω ποσοῦ δοθέντος αὐτῷ εἰς δάνειον, καὶ ἐξοφληθησόμενος εἰς διαφόρους δόσεις, ὅτε τὰ οικονομικά του ἤθελον τὸ ἐπιτρέψει. Μετὰ περισσοτέρως ἀβροφροσύνης δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ προσνεχθῆ.

«Ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἐντολὴ αὕτη λίαν ἐπαχθῆς μοι ἦτο, καὶ μετὰ πολλῆς δυσαρρεσκείας ὑπῆγον πρὸς τὸν Βερνάρδον.

«Ἡ κατάστασις τῆς υἱείας του εἶχε πολὺ βελτιωθῆ ἠδύνατο ὅθεν νὰ ἐγκαταλείπη τὴν κλινὴν, καὶ στηριζόμενος ἐπὶ βακτηρίας περιεπάτει ὀλίγον. Μετὰ τινὰς ἐρωτήσεις ὡς πρὸς τὴν υἱείαν του εἰσῆλθον εἰς τὸ θέμα, λέγων αὐτῷ ὅτι ἐπεφορτίσθην παρὰ τοῦ Καρόλου νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ κρατήσῃ τὰ 280 τσεκινία ὡς δάνειον.

«Ὡς μόνον ἀπάντησιν, καὶ μάλιστα ἀρκοῦντως ἀγροίκως, πρὸ αὐτοῦ ἔλαβον, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ πῶς ἐξηφανίσθησαν τὰ χρήματα ἐκεῖνα, καὶ ἐπομένως δὲν ἠδύνατο ν' ἀφήσῃ ἐγγράφον ἀπόδειξιν ὅτι ἔλαβεν αὐτὰ εἰς δάνειον.

«Ἰπάρχει ὁμως περίστασις βαρέως κατηγοροῦσα ὑμᾶς, — τῷ εἶπον — εἶνε δὲ ἡ πρὸ μικροῦ ἀποστολὴ 30 χρυσῶν νεοκόπων τσεκινίων πρὸς τινὰ ἀξιωματικὸν τοῦ τάγματος πρὸ ἧς πρὸ ἐτῶν ὑ-

πρετήσκατε, πρὸς ἐξόφλησιν παλαιῶν τῷ χαρτοπαίγνιῳ χρέους· ἐν ᾧ μετὰ θητικότητος ὁμολογήσατε ὅτι δὲν εἶχετε χρήματα.

«Ὁ Βερνάρδος ἐφάνη ταρχθεῖς ὑπὸ τῶν λόγων μου τούτων, καὶ μετ' ὅμως εἶπε·

«—Λοιπὸν ἐν ἀγνοίᾳ μου ἔγιναν μεστικαὶ ἀνακρίσεις! Εἶνε προσβολὴ ἢ ὅποιαν θὰ ἐκδικήσω διὰ τοῦ ζιφους μὲ μόλις θεραπευθῶ.

«—Μετρήσατε τοὺς λόγους σας, καὶ ἰσχυρῶς ἀπεκρίθη, — καὶ σιωπῆσατε καλῶς ὅ,τι λέγετε. Αἱ πληροφάνειαι ἐλήφθησαν μετὰ πάσης τῆς ὀφειλομένης ἀνταποκρίσεως, κατὰ διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ μας, καθ' ὅσον ἀναντιρρήτως θὰ θελήσατε, οὐδὲ θὰ δυνήθητε νὰ λησθήτε ἀίματηρὰν ἐκδίκησιν... Ἀπ' ἐναντίας δότε μοι δικαιολογητικὴν τινὰ ἐξήγησιν πῶς ἀπεκρίσατε τὸν ἀπροσδοκῆσιν κήτως τὰ νεόκοπα ἐκεῖνα χρυσᾶ νομίσματα, τὰ ὁποῖα ἐπέμψατε πρὸς τὸν ἀξιωματικόν.

«Μετὰ τινὰ δισταγμὸν μοι ἀπεκρίθη ὅτι ἀξιωματικοὶ τινες κοζάκοι διελύθησαν ἐκεῖθεν, καὶ μεθ' ὧν ἔλαβε σχέσιν ἐν καιρῷ τῆς ἐκστρατείας, τὸν ἐπεσκέψθησαν, διέτριψαν ἐπὶ τινὰ ὄραν μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸν παρεκίνησαν νὰ παίξῃ φροναριῶν, ὅπερ μετὰ δυσαρρεσκείας ἐπράξατο, καθὼς ὀρκισθεὶς νὰ μὴ παίξῃ πλέον τινὰ χηρὰ παίγνιδια· ὅτι τοὺς ἐκέρδισεν ὁμοίως τσεκινία ἔφεραν μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέμψε τριάκοντα πρὸς τὸν πιστωτὴν του.

«Τὴν ἱστορίαν ταύτην, ἀληθῆ ἢ μὴ εὐχαρίστως ἐδέχθη, καὶ ἀφῆκε τὸν Βερνάρδον κάπως δυστρεπτημένον. Ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπισκέψεώς μου οὐδὲν ἔπαυσε ὁ στρατηγός, οὔτε ὁ Κάρολος, πρὸς αὐτὸν τὸ ἀνέφερον, ἔμεινον εὐχαριστημένοι τὴν ἐπιτολὴν.

«Ἐκάλεσα τότε κρυφίως τὸν ὑπὸ τὸν Βερνάρδου, καλὸ διαβολάκι, ὡς ἐλεγον πάντες, καὶ πρὸς ὃν, ἀγνοῶ διὰ τί, ἐκ πρώτης ὄψεως ἠθιθάνθη ἀντιπαθεῖν. Τὸν ἠρώτησα μετὰ τινος τρυφῆς, διατι ἀρῆκε νὰ εἰσέλθῃ κοζά-

κοι ἀξιωματικοὶ εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ κυρίου του, ἐνῶ ἔνεκα τούτου ἠδύνατο νὰ χειροτερεύσῃ ἡ κατάστασις τῆς υἱείας του. Μοὶ ἀπάντησεν ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε περὶ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης, καίτοι οὐδέποτε ἐγκατέλιπε τὴν οἰκίαν, πλὴν ὅτε ἐπεμπεν αὐτὸν ὁ κύριός του, καὶ τοῦτο συνέβαινε συχνά, ὅπως φέρῃ εἰς τὸ ταχυδρομεῖον ἐπιστολάς περιεχοῦσας χρήματα. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ υἱεία τοῦ κυρίου του δὲν ἦτο δὴ καὶ τόσῳ κακῇ, ἀφοῦ πρὸ τινῶν ἐβδομάδων ἠγείρετο, ὅτε ὁ ἄλλος ἀξιωματικός, ὁ σύντροφός του, ἐκοιμᾶτο εἰσέτι ἐν τῷ δωματίῳ, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας περιεπάτει, ἀπαγορεύσας ὁμως αὐτῷ αὐστηρῶς τὸ νὰ εἶπῃ τοῦτο πρὸς τὸν ἰατρὸν ἢ πρὸς οἰονδήποτε ἄλλον.

«Ταῦτα πάντα ἀκούων ὁ στρατηγός, ἔπειτα πάντοτε τὴν κεφαλὴν.

«Τότε ἐμυήσαμεν καὶ τὸν θεραπεύοντα τὸν Βερνάρδον ἰατρὸν, ἄνδρα πεπεισμένον καὶ ἐντιμὸν. Εἶπε δὲ καὶ οὗτος ὅτι ὁ ἀσθενὴς προσεπάθησε πολλῆς νὰ τὸν ἀπατήσῃ, καὶ ὅτι οὐδεμίαν εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν χαρακτήρα του. Πρὸς τούτοις ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ ἐρευνηθῇ τὰ πράγματά του ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ἐνῶ θὰ ἐκοιμᾶτο. Ἠνώθη μετ' αὐτῶν καὶ ἐρευνήσαντες κρυφίως τὰ φορέματά του, εὑρομεν ἐντὸς παλαιᾶς περικνημίδος εἶκοσιν ὡς ἔγγιστα νεόκοπα τσεκινία. Τὸ χαρτίον τοῦ ἐνειλήματος ἦτο ἰδιόγραφον τοῦ Καρόλου, ὅστις μᾶς εἶπεν ἔπειτα ὅτι ἐνθυμεῖτο κάλλιστα ὅτι μετεχειρίσθη τὸ φύλλον ἐκεῖνο, τεμάχιον ἐπιστολῆς ἣν ἤρχισε, ἵνα τυλίξῃ τὰ χρήματα.

«Μετὰ τὸσαῦτα ἐνδείξεις ἀδύνατον μοι ἦτο νὰ πιστεύσω πλέον εἰς τὴν ἀθωότητα τοῦ Βερνάρδου, ὅσα καὶ ἂν ἐλυπούμην νὰ κατηγορήσω ἀξιωματικὸν ἐπὶ κλοπῇ κατὰ συστρατιώτου αὐτοῦ.

«Ἐγνωστοποιήσαμεν ἐπομένως τὸ πρᾶγμα πρὸς τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματος του, ὅπερ μετὰ πάσης αὐστηρότητος ἐξετάσαν τὰς περιστάσεις ὅλας, ὁμοφώνως ἐδήλωσαν ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ συνυπηρετῇ μετὰ τοῦ Βερ-

νάρδου, καθὼς πολὺ ἰσχυραὶ ἦσαν αἱ κατ' αὐτοῦ ἐνδείξεις, ὡς ἐνόχου κλοπῆς.

«Ἡ ἀπόφασίς αὕτη, ἡ ἠθικῶς φονεύουσα αὐτὸν, καὶ ἥτις ἦτο χεῖρων οἰκῶν δῆποτε ὀρκωτικῆς καταδίκης, ἦτο δικαία καθ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιεμμένον ἄλλην. Ὁ στρατηγός, ἀρχαίως συστρατιώτης τοῦ πατρὸς τοῦ Βερνάρδου, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα ἀκούσας τοιαύτην κρίσιν, καὶ πολλάκις ἐν συγκινήσει ἀνέκραξε. Δυστυχῆς πατήρ! Δυστυχῆς πατήρ! Ὅποια τρομερὰ πληγὴ δι' αὐτόν! Στραφεὶς δὲ πρὸς ἐμὲ ἐξηκολούθησε· «Προσεῖξατε, ὁ Βερνάρδος θ' αὐτοκτονήσῃ».

«Ἀνέλαβον τὴν λυπηρὰν ἐντολὴν νὰ γνωστοποιήσω τῷ Βερνάρδῳ τὴν ἀπόφασιν ταύτην· ὄφειλον νὰ τῷ ἐπιβάλω ἵνα ἀμέσως ζητήσῃ τὴν παραίτησίν του. Ἄς σκεφθῆ δὲ ἕκαστος ὅποιον φρικῶδες διάβημα εἶνε τοῦτο δι' ἕνα ἀξιωματικὸν ἐν καιρῷ πολέμου! διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν βιαίως θὰ τὸν ἀπέβαλε.

«Δὲν δύνασθε νὰ φαντασθῆτε, κύριοι, εἰς ὅποιαν εὐρισκόμην κατάστασιν πορευόμενος πρὸς ἐκπλήρωσιν ἐντολῆς τόσῳ ἐπιπόνου· κατέστην ὅλως ἄμοιρος ἐνεργητικότητος, δὲν ἠδύναμην νὰ κινηθῶ.— Καὶ ὁμως ἦτο ἀνάγκη, τὸ ἀπεφάσισα.

«Εὔρον τὸν Βερνάρδον, παλαιὰν στρατιωτικὴν στολὴν φοροῦντα, καθήμενον δὲ παρὰ τὸ παράθυρον καὶ ἀναγινώσκοντα, θεραπευθεῖσας ἤδη τῆς πληγῆς του· δι' ὃ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐμελλε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς ὑπηρεσίαν. Ἦτο φαειρὸς καὶ ἥρεμος, διότι οὐδὲν ἔφθασε μέχρις αὐτοῦ δυνάμενον νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ περὶ τοῦ κερανοῦ τοῦ ἐνσκήψοντος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

«Τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς υἱείας του· εἶτα, ἐν βραχυλογίᾳ καὶ μετὰ στρατιωτικῆς εὐσταθείας, τῷ ἐγνωστοποίησα τὴν ἀπόφασιν τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματος του. Οὐδέποτε ἐν τῇ ζωῇ μου εἶδον φυσιογνωμίαν ἀνθρώπου τόσῳ ταχέως ἀλλοιωθεῖσαν. Ἐμείνεν ὡς ἀπολιθωθείς ἢ χοιρᾶ του ἔγεινεν ὡς ἡ τοῦ χοῦ, οἱ δὲ ὀφθαλμοί

του ἐφάνοντο θέλοντες νὰ ἐξέλθωσι τοῦ κοιλώματος αὐτῶν. Κατέστη ἀναυδος ἐπὶ μικρὸν ὑπὸ τοῦ τρόμου, ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τέλους ἠδυνήθη νὰ ὁμιλήσῃ, ἀνέκραξεν·

«Ὀχι, ὄχι, εἶνε ἀδύνατον, ἀπολύτως ἀδύνατον· ἐγὼ διώκομαι ἐκ τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματός μου φέρων τὸ στίγμα ἀτίμου κλοπῆς! Δίκαιε Θεέ! εἰς ἐμὲ ἀποδίδουσι τοιοῦτο αἶσχος;

«Καὶ χίλια ἐὰν ἔζων ἔτη, δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὸν τόνον δι' οὗ ὁ δυστυχῆς ἐκείνος προέφερε τοὺς λόγους τοῦτους. Ἐγὼ αὐτὸς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπίστευσα εἰς τὴν ἀθωότητα αὐτοῦ καίτοι συνεμεριζόμεν πρότερον τὰς τῶν ἄλλων ἀμφιβολίας, διότι μόνον ἀθῶος ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ οὕτω.

«Συγκινηθεὶς ὑπὸ τῆς θέας τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου νέου ἐν τοιαύτῃ ἀθλιότητι εὐρισκομένου, καὶ ὑπὸ τῶν δακρύων τῶν ἀφρόνως βρόντων ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν συμβουλεύσω νὰ ζητήσῃ παρυσθῆς τὴν παρὰ τῆσίν του λόγῳ τῆς ὑγείας του, καὶ νὰ καταταχθῆ ὡς ἄπλους ἐθελοντῆς ὑπὸ ἄλλο ὄνομα εἰς τάγμα τι ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὸν ἐπικείμενον πόλεμον.

«Δὲν μοὶ ἀπήντησε· μοὶ ἔνευσεν ὁμῶς ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ μείνῃ μόνος. Ἐναγωνίως περιέμενον τὸ τέλος τῆς ἐπιπόνου ἐκείνης συνδιαλέξεως· τῷ ὑπεσχέθη ἐπιμένον ὅτι αὐριον ἤθελον ἐπανελεῖν ὅπως συμφωνήσωμεν τὰ περαιτέρω καὶ ἀπλήθον, αἰετοπερὶ μᾶλλον πεπεισμένος περὶ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ. Μετὰ δύο ὥρας εἶς στρατιώτης ἐκ τῶν τῆς ὑπηρεσίας ὄλω; ἐντρομος ἔδραμε πρὸς ἐμὲ, ἀφηγούμενος ὅτι ὁ πρῶτος ὑπασπιστής Βερνάρδος κτύοντος διὰ πιστολίου. Ἐδραμον εἰς τὸ περιβόλιον, ὅπου εὔρον νεκρὸν ἤδη τὸν δυστυχῆ νέον, παρ' αὐτῷ δὲ ἔκειτο πιστόλιον, ἐπὶ τῆς ἀκτινίδος τοῦ ὁποίου ἦτο ἐγγεγλυμμένον τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του. Ὁ στρατηγὸς τὸ προσεῖδε! Διέταξα νὰ μεταφέρωσιν εὐθὺς τὸ ψυχρὸν ἐκεῖνο πτώμα εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἐπὶ τῆς τραπέζης εὔρον

ὀγκώδη φάκελλον πρὸς ἐμὲ ἀπευθυνόμενον, ἀλλ' ἄλλοθι, ὅτι μοὶ εἶπον ἐδῶ εἰς τὸ χωρίον; ὁ Βερνάρδος μοὶ ἐφρονεῖθι;—

«Πρὶν ὅμως δυνηθῶ ν' ἀπαντήσω, αὐτὴν εἶδεν ἐκ τοῦ παραθύρου, ὅπερ εἶχε μείνῃ ἀνοικτὸν, τὸ πτώμα τοῦ δυστυχοῦς Βερνάρδου.

«Τότε ὄξυτάτην ἐξέπεμψε κραυγὴν, μέχρι τῆς ψυχῆς μου εἰσδύσασαν, μὲ ἀπώλησε δι' ὑπερανθρώπου δυνάμεως καὶ ὤρμησε πρὸς τὸ δωμάτιον, ὅπου εἰσελθοῦσα ἐρρίφθη πρηνῆς ἐπὶ τοῦ νεκροῦ καὶ μετὰ νευρικῆς παραφορᾶς τὸν ἐνηγάλισθη, τὸ δὲ φόρεμα αὐτῆς ἐβάφη ὑπὸ τοῦ αἵματος ὅπερ ἀνέβλυζεν ἀκόμη ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ ἐπανειλημμένως ἐφίλει τὰ ψυχρὰ χεῖλη του. Ἐπειτα διὰ τοῦ μᾶλλον ἐνδομύχου στόνου τῆς λύπης ἐκραύγαζε: «Βερνάρδε, προσφιλῆς μοι Βερνάρδε, σὺ αὐτοκτόνος; καὶ πῶς ἠδύνασο τολμήσειν νὰ μοὶ παράσχῃς λύπην!»

«Ἡ γράφια συνοδῆς αὐτῆς μοὶ παρουσιάσθη δακρυροῦσα· ἦτο χήρα ἀξιωματικοῦ τινος, καὶ θεῖα τῆς νεας, συζύγου τοῦ Βερνάρδου. Κατόπιν τῆς ληθηθείσης εἰδήσεως, ἥτις ἕνεκα τοῦ πολέμου ἔβράδυνε, διὰ τὴν πληγὴν τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ, ἤλθον ὅπως τῷ παράσχῃ τὰς δεούσας θεραπείας.—Φαντάσθητε τὴν ὀγκώδη ἀγωνίαν των ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκίῳ συμφορᾷ.

«Τὴν νέαν χήραν ἀπεμάκρυνε τοῦ νεκροῦ διὰ τῆς βίας ἢ θεῖα, πλὴν εἶδεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν πρὸς αὐτὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀτυχοῦς συζύγου της. Τρέμουσα συνέτριψε τὴν σφραγίδα, καὶ μόλις ὀλίγας ἀναγνοῦσα γραμμὰς, ἰσχυρῶς ἀνέκραξε·

«Πῶς, σὺ Βερνάρδε μου, κατηγορήθης ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων ὡς κοινὸς κλέπτης; Κατάρρα, αἰωνία κατάρρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὄλων ἐκείνων οἴτινες τοσοῦτο σοὶ ἐπέριψαν αἶσχος!»

«Εἶτα σπαραξικάρδιον ἐκπέμψασα κραυγὴν ἔπεσε καταληφθεῖσα ὑπὸ νευρικῶν σπασμῶν, συνοδευομένων ὑπὸ σαρδονικοῦ συριστικοῦ γέλωτος.

«Δὲν θέλω τώρα νὰ ἐπεκταθῶ περιγράφω ὑμῖν τὰς λυπηρὰς βλαπτοσύνας τῆς δυ-

«Εἶνε λοιπὸν ἀληθές, — ἀνέκραξεν

συχλοῦς ἐκείνης οὕτω χηρευσάσης ἐν μέσῳ τῶν ὠραιότερων ἐλπίδων. Παρεφρόνησε. Ὅσάκις ἔβλεπε μόνον στολὴν στρατιωτικὴν κατελαμβάνετο ὑπὸ θηριώδους μανίας, καὶ ἐπὶ τέλους κατήντησεν εἰς ἀθεράπευτον μωρίαν, διὸ ἐκλείσθη ἐντὸς φρενοκομείου, ὅπου μετὰ τινὰ ἔτη οἰκτρῶς ἀπέθανε, χωρὶς ποτὲ ν' ἀνακτήσῃ, ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν, τὸ ἀπολεσθὲν λογικόν.

«Ἀφοῦ μετὰ πάσης στρατιωτικῆς πομπῆς ἐθάψαμεν τὸν νεκρὸν ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ χωρίου, πρώτη μου φροντίς ὑπῆρξε νὰ τελειώσω τὰς ὑποθέσεις μου καὶ ὅσον τάχιον ἐγκαταλείψω τὸν λυπηρὸν ἐκεῖνον τόπον· ὡς ἐν παρόδῳ δὲ προσθέτω μόνον ὅτι ὀλίγας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ὥρας ἔλαβον τὸ πτυχίον δι' οὗ ὁ ἀτυχῆς Βερνάρδος ἀνεκηρύσσεται ἱππότης ἕνεκα τῆς ἀνδρίας ἣν ἔδειξεν ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκστρατείᾳ, καὶ τὸ ὁποῖον δυστυχῶς ἀφίχθην πολὺ βραδέως δὲν εὔρεν ἡ ψυχρὸν πτώμα.

«Ἀφοῦ ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν, ὁ δὲ πόλεμος ἐξηκολούθησεν, ἐν μέσῳ τῶν σοβαρῶν καὶ ἐνδιαφερόντων συμβαμάτων τῆς ἐποχῆς, ὅλη αὕτη ἡ ἱστορία ἐληγομένη πλὴν ὁ ἀξιωματικὸς Κάρλος, ὅστις ἀνδρείοτατος δεῖχθῆς γιγαντιαίως προώδυσσε καὶ ἐνδόξως ἠμείφθη, δὲν ἠδύνατο νὰ καταστῇ φαιδρὸς καὶ ἥρεμος, ἀλλ' αἰετοπερὶ ἀναυδος καὶ μονήρης, δι' ὀχλοφρονῶς κατετίκτετο, εἰς δὲ τὰς ἐπανειλημμένους τῶν συστρατιωτῶν αὐτοῦ ἐρωτήσεις δι' ἐπιμόνου ἀπεκρίνετο σιγῆς. Ἐπὶ τέλους μετὰ τινὰ χρόνον, ἐνῶ μίαν ἡμέραν ἐκαθήμεθα μόνοι ἡμεῖς οἱ δύο εἰς τὸ περιβόλιον τῆς οἰκίας ἐν ἡ ἐσκηνοῦμεν, αἴφνης με ἠρώτησεν.

«—Εἰπέτε μοι, φίλε μου, πιστεύετε εἰς τὰ ὄνειρα καὶ εἰς τὰς ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἐμφανίσεις τῶν πνευμάτων;

«Ἐλθαμβος προσέβλεψα αὐτὸν καὶ ἠγνόουν τί νὰ τῷ ἀπαντήσω.

«—Ἐκπληξὴν σοὶ προξενεῖ ἡ ἐρώτησις, —ἐξηκολούθησεν ὁ Κάρλος—καὶ ὁμῶς αὕτη καθ' ἑκάστην ἔρχεται εἰς τὴν διάνοιάν μου. Βλέπετε, ἀπὸ τῆς ἀπορράδος

ἐκείνης ἡμέρας τῆς κλοπῆς, ἦν παρηκο-
λυθήτην ἢ αὐτοχειρία τοῦ ἀτυχοῦς Βερ-
νάρδου, δὲν ἔλαβον μίαν ὥραν γαλήνης.
Τὸ φάσμα τοῦ θανόντος μοι ἐμφανίζεται
καθ' ὕπνον ἀνά πᾶσαν νύκτα, καὶ γομίζω
ὅτι μοι κραυγάζει·

«—Κατεδικάσθην, ἀλλ' ἤμην ἀθῶος,
ἡ δὲ κατηγορία σου μοι ἐπέφερε τὸν θά-
νατον.» — Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐναν-
τίον τῶν κακοχιδῶν καὶ τῶν κόπων
τοῦ πολέμου, δὲν δύναμαι νὰ εὐρω μίαν
ὥραν ἀνακπύτως, διότι μόλις κλείω τοὺς
ὀφθαλμούς, τὸ φρικῶδες ἐκεῖνο ὄραμα ἀ-
νίσταται ἐνώπιόν μου. ὦ! διατὶ δὲν ἀπε-
φάσισα νὰ χάσω τὰ χρήματα ἐκεῖνα ἢ
νὰ γνωστοποιήσω τὴν κλοπὴν! Καὶ ὅμως
σοι δίδω καὶ πάλιν τὸν λόγον τῆς τιμῆς
μου ὅτι εἶπον τὴν μόνην ἀλήθειαν περὶ
τοῦ γεγονότος, τὴν ἀλήθειαν, κατὰ
γραμμὰ! Οὐχ ἦσσαν ἀείποτε ἐπὶ μᾶλ-
λον πείθομαι ὅτι ὁ Βερνάρδος ἦτο ἀθῶος
καὶ ἐγὼ θεωροῦμαι ὡς αἴτιος τοῦ θανά-
του αὐτοῦ.

» Προσεπάθησα πικροιστρόπως νὰ τὸν
καθησυχάσω, λέγων αὐτῷ ὅτι ἐξπλήρωσε
τὸ καθήκον του κατὰ τὰς περιστάσεις·
πλὴν δὲν δύναμαι ν' ἀρνηθῶ ὅτι οἱ λό-
γοι αὐτοῦ σοβαρὰν καὶ βλαβεῖαν μοι ἐνε-
ποίησαν ἐντύπωσιν.

Ἐνῶ εἰσέτι συνδιελεγόμεθα ἔφθασεν ἡ
διαταγὴ ν' ἀναχωρήσωμεν, καθότι μεγὰ-
λη μάχη ἐμελλε νὰ δοθῆ τὴν ἐπιούσαν.
Μόλις ἐπρόφθισα νὰ τῷ θλίψω τὴν χεῖ-
ρα, καὶ μοιραία προαισθήσις μοι ἔλεγεν
ὅτι δὲν θὰ ἐπανεβλέπων τὸν ἀτυχῆ Κά-
ρολον. Καὶ οὕτω συνέβη, διότι ἐν τῇ μά-
χῃ ἐκείνῃ εὗρε τὸν ἐνδοξὸν τοῦ στρα-
τιώτου θάνατον.

» Ὀλίγας πρὸ τῆς πάλης στιγμὰς μοι
ἔγραψε διὰ μολυβδοκοινδύλου γραμμὰς
τινας ἐπὶ τεμαχίου χάρτου, ὅπερ ὅμως
ἔλαβον μετὰ τινος ἐβδομάδας, καὶ ἐν τῷ
μοι ἔλεγεν, ὅτι τὸ φῶσμα τοῦ Βερνάρδου
τῷ ἐνεφανίσθη καθ' ὕπνον ἐν τῇ ἐσχάτῃ
ἐκείνῃ νυκτὶ, καὶ φριχτὰ τὸν περιεπτύ-
χθη· ἐκ τούτου δὲ αὐτὸς ἀλαυθῶς ἐ-
τεκμαίρετο ὅτι τὴν ἐπιούσαν θὰ συνήντα
φῶν τοσοῦτα πολλῶν θάνατον, καὶ ἡ-

γάλλετο, ἀπὸ μετὰ τὴν αὐτοκτονίαν τοῦ
φίλου δὲν ἀπῆλασε στιγμὴν εὐφροσύ-
νης. Τὸ γραμματίον περιεῖχε ὀδηγίας τι-
νάς ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῆς περι-
ουσίας του, ἐξ ἧς ὠρεξε τριακοντακί-
χίλια φράγκα ὑπὲρ τῆς χήρας τοῦ Βερ-
νάρδου.

» Οὕτω λοιπὸν τὸ ἀπευκταῖον συμβῆ-
ναι ἠρίθμει θύματα!

» Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου εἴχον
ἀνάπαυσίν τινα, καὶ ἤδη εἶχον ὀπισθο-
ἀνακουφισθῆ ἐκ τῶν δυσαρεσκιδῶν ἃς ἐ-
πέστην, ὅτε ἐσπέραν τινὰ εὐρισκόμενα
ἐν τινι ὀμίλῳ ἀξιωματικῶν, ἤκουσα ἀπε-
γοῦμενον ὅτι στρατιώτης τις ἐτέθη ὑπὲρ
κράτησιν ἐπὶ μέθη καὶ ἀντιστάσει κατὰ
ἐνὸς λοχίου, καὶ ὅτι ἐρείνης γενομένη
ἐν τῇ ἀποσκευῇ αὐτοῦ εὗρον ἐντὸς τοῦ
σάκκου του μέγα ποσὸν τσεκινίων χρυσοῦ
ρεοκόπων.

» Μόλις ἤκουσα τὰς λέξεις ταύτας ἐ-
σκέφθην ὅτι τοῦτο ἡδύνατο νὰ χρησι-
μεύσῃ ὡς αἰτίς φωτὸς ἐν τῇ σκοτεινῇ
ὑποθέσει τῆς τελεσθείσης κλοπῆς κατὰ
τοῦ Καρόλου. Ἐδραμον εἰς τὸν στρατιώ-
να, καὶ ἐζήτησα νὰ ἴδω τὸν περὶ τὸν
σμένον.— Ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ στρατιώ-
της, ὁ ὑπηρετῶν τότε τὸν Βερνάρδον
καὶ περὶ οὗ ἐλέγτο ὅτι ἔπεσεν ἐν τῇ
μάχῃ. Αὐτὸς θὰ ἦτο ὁ κλέπτης.

»— Ἄτιμε, κλέπτα, — τῷ ἐκραύγασα
ξιφουλκήσας— πῶς εὐρίσκονται εἰς χεῖ-
ράς σου τὰ χρήματα τοῦ μακαρίτου κυ-
ρίου σου; Ὀμίλει, ἢ σὲ φονεύω!

» Ἡ αἰφνιδία κατάπληξις ὑπ' ἧς κα-
τελήφθη βλέπων ἐκυτὸν κατηγορούμενον
ὡς κλέπτην, καὶ ὁ φόβος, τῷ ἀφήρεσαν
πᾶσαν ἐτοιμότητα πνεύματος· μακρὰν
τοῦ ν' ἀρνηθῆ ἐρίφθη εἰς τοὺς πύδας
μου, παρακαλῶν με νὰ τῷ ἀφήσω τὴν
ζωὴν, αὐτὸς δὲ ἤθελεν ἐξημολογηθῆ τὴν
τρόφῳ ἔκλεψε τὰ χρήματα.

» Μέγα θάρος μοι ἀφῆρθη ἐκ τῆς
καρδίας ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ, καὶ
ἐσκέφθην ὅτι θὰ ἡδυνάμην τοῦλάχιστον
μετὰ θάνατον νὰ ἀνυψώσω τὴν μνήμη
καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἀτυχοῦς Βερνάρδου.
Ὁ ἐγκληματίας, ὅστις ἐφείνετο ἐκμη-

δενισθεῖς, ὑπηγόρευσε ἐν πρωτοκόλλῳ
ὅλην τὴν ἱστορίαν, ἦν τὴν ἄρτι βραχυ-
λογίᾳ θέλω ἀνακεφαλαιώσαι ὑμῖν. Ἀνω-
θεν τοῦ κοιτῶνος τοῦ Βερνάρδου καὶ τοῦ
Καρόλου ὑπῆρχε μικρὸν τι ὑπερῶν ἐν
τῷ ἔμμενε συνήθως ὁ ὑπηρέτης ἐκεῖνος.
Ἐκ μικρᾶς τινος ραγίδος ἦν οὗτος κα-
τετεκεύασεν ἐν τινι σκοτεινῇ γωνίᾳ, ἡ-
δύνατο νὰ ἴδῃ καὶ ν' ἀκούσῃ ὅσα συ-
νέβαινον ἐν τῷ ὑποκειμένῳ κοιτῶνι. Ἐ-
κείθεν εἶδε τὸν Κάρολον κρύπτοντα τὰ
χρήματα αὐτοῦ ἐν τῷ στρώματι τοῦ
Βερνάρδου, καὶ εὐθὺς συνέλαβε τὸ ἄτιμον
σχέδιον ἵνα τὰ κλέψῃ. Καὶ ἰδοὺ αὐτὸ.

» Κατὰ τὰς πρώτας τῆς πληγῆς τοῦ
Βερνάρδου ἡμέρας ὁ ἰατρὸς διώρισε φάρ-
μακον περιέχον ὄπιον, ἵνα, μικρὸν ἀνα-
πυόμενος, ἀνακουφίζηται ἐκ τῶν σκλη-
ρῶν πόνων του. Ἐκ τοῦ φαρμάκου τού-
του ἔμεινεν ὀλίγον ἐν τῇ φιάλῃ τοῦτο
δὲ ὁ ὑπηρέτης ἔδωκεν αὐτῷ τὴν νύκτα ἐ-
κείνην ἀντὶ τοῦ συνήθους ποτοῦ. Ὀφει-
ληθεῖς ἐκ τοῦ βλαβέως ὕπνου ἐπενεχθέν-
τος ὑπ' αὐτοῦ, ἀφήρεσε ἐκ τῆς κρύ-
πτῆς τὰ χρήματα ἵνα δὲ ὄλοι αἱ ὑπόνοι-
αι κατὰ τοῦ κυρίου του στρατῶνι, ἔ-
κρυψεν εἰς τὸ θυλάκιον τῆς περισκελί-
δος του τὸ περίπυστον ἐνεῖλημα μὲ τὰ
νεόκοπα χρυσᾶ νομίσματα. Πλὴν τούτου
ἐψεύσθη ὅτε τὸν ἠρώτησα περὶ τινῶν πε-
ριστατικῶν δυναμένων νὰ ἀπομακρύνωσιν
ἀπὸ τοῦ Βερνάρδου τὰς ὑπονοίας, καὶ μοι
ἠονήθη προσέτι τὰ περὶ τῶν κοζάκων
ἀξιωματικῶν βεβαιωθέντα παρὰ τοῦ Βερ-
νάρδου, καὶ ὅτι οὗτος τοῖς ἐκέρισε τὰ
χρήματα ἐκεῖνα εἰς τὸ χαρτοπαίγιον,
ὡς πράγματι συνέβη. Ὁ ἄτιμος οὗτος
κλέπτης, διὰ ψευδῶν καταθέσεων, ἀεί-
ποτε προσεπάθησεν ἐπὶ μᾶλλον ἵνα πάν-
τες πιστεύσωμεν κλέπτην τὸν κύριόν του·
μετεχειρίζετο μάλιστα λόγους ὑπεκρυ-
πῆς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀξιωματικούς τοῦ
τάγματός· πρὸς ἀποσόβησιν δὲ πάσης ὑ-
ποψίας ἔζην λίαν πενιχρῶς!

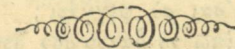
» Φαντάσθητε, Κύριοι, τὴν κατ' αὐ-
τοῦ ὀργὴν μου· εὐχαριστῶς θὰ τὸν ἐβλε-
πων ἀπαγχονιζόμενον, πλὴν εἰς ὀκταετῆ
εἰρκτῆ, μόνον τὸν κατεδικάσαν' ποιη-

λίαν ἔλαφρὰ, ὅταν τις ἀναλογισθῆ ὅτι
τὸ ἐγκλήμα του ἔφερε τὸν θάνατον ἐ-
πὶ τριῶν ἀθῶων.

» Κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ἡ τοῦ Βερ-
νάρδου συκοφαντηθεῖσα τιμιότης εὐθὺς
ἐγένετο γνωστῆ, καὶ δημοσίως· τοῦτο δὲ
μὲ παρηγόρησεν ὀλίγον, κυρίως διὰ τὸν
γέροντα πατέρα του, ὅστις, ἐπὶ τῷ ἀ-
κούσματι τοῦ φρικώδους συμβάματος,
προσεβλήθη ὑπὸ κινδυνώδεστατης ἀσθενεί-
ας, ἦτι· ἐπὶ τινὰ χρόνον διήγειρε φό-
βους διὰ τὴν ζωὴν του.»

Οὕτως ἐπέρασε τὴν ἱστορίαν του ὁ γέ-
ρων ταγματάρχης, λυπηρὰν ἀφείς ἐπὶ τῶν
ἀκρατῶν αὐτοῦ ἐντύπωσιν. Ἡμεῖς δὲ
προσθέτομεν ὅτι καὶ ὁ στρατιώτης πρὸς
θὺν ἐχαρίσθη ἡ ζωὴ, καὶ ὅστις ὑπῆρξεν
ἀφορμὴ τῆς τοῦ ταγματάρχου ἀφῆρησε-
ως, μετ' οὐ πολὺ ἀνεγνωρίσθη ἀθῶος τοῦ
ἐγκλήματος τῆς ἀνθρωποκτονίας, καίπερ
λαθὼν μέρος εἰς τὴν κλοπὴν. Ἄλλος ἐξε-
τέλεσε τὸν φόνον. Ἄς εὐχαριστήσωμεν
λοιπὸν τὸν Ἰψίστον ὅτι δὲν ἐπανελήφθη
ἄπαξ ἀκόμη ἡ λυπηρὰ ἱστορία τοῦ περι-
φήμου Φορναρέττου τῆς Ἐνετίας. (*)

Ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ Γ. Κ. ΣΦΗΚΑΣ.

(*) Σ. Μ. Ἀφήκαμεν ἐν πρωτοτύπῳ τὸ Φορναρέττο,
προτιμήσαντες τοῦτο ἀντὶ τοῦ ἑλλ. Μικροῦ ἀρτο-
ποιοῦ, διότι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο προσνήχθη ὀλο-
κώτωμα ἐπὶ τοῦ βομποῦ τῆς ἀθωότητος νεκρῶς τις
ἀρτοποιὸς ἐν Ἐνετίας ὁ δυστυχὴς οὗτος νέος ὀδη-
γῶν νύκτα τινὰ τὸν δῖον αὐτοῦ πεφορτωμένον ἄρτον,
εὗρε καθ' ὄδον λαμπρὰν θήκην ἐγχειριδίου. Λαθῶν
ταύτην προχωρεῖ βήματα τινα καὶ προσκόπτει ἐπὶ
τινος πτώματος. Ἐνῶ δὲ ὑπὸ τῆς περιεργείας ὠ-
θυόμενος κύψας ἐζήταξε τὸ πτώμα, φθάνει ἡ περι-
πόλος. Ἐρωτῶν τὸν νεκρὸν ἀρτοποιὸν περὶ τοῦ συμ-
βάματος· οὗτος λέγει ὅτι εἶνε ἀθῶος. Ἐρευνῶν δὲ
ἐπ' αὐτοῦ γενομένης εὐρίσκει τὴν θήκην, ἧς
ἦτο αὐτῆ ἐκείνη τοῦ εἰσέτι ἐν τῷ στήθει τοῦ θύ-
ματος ἐμπεπηγμένου ἐγχειριδίου. Μετὰ τὴν ἀπό-
δειξιν ταύτην οὐδὲν ἤρκεσε νὰ σώσῃ τὸν ἀτυχῆ
νέον τῆς ἐπεβλαβείσης αὐτῷ καταδικᾶς εἰς θάνατον.
Πολλοὶ δὲν ἀπέρασε κειρὸς καὶ ἀπεδείχθη ὅτι ἄλ-
λος ἐξετέλεσε τὸν φόνον. Ἄλλ' ἦτο πλέον ἀργά.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

ΠΡΟΣ ΣΕ

Ἀκροστιχίδα μὴ ζητῆς,
Γιὰ τὴν ὀφθαλμὸν ζηλεύω
Νὰ ἰδῆ ἄλλο μάτι τ' ὀνομα
Ποῦ μυστικὰ λατρεύω.

Μήπως τὰ θεῖα τὰ γράμματα,
Ὅπου τὸ σχηματίζου,
Εἶν' ἀρκετὰ γιὰ νὰ πλεχθοῦν
Μ' ἐκεῖνα ποῦ σοῦ ἀξίζου;

Ἄνθος πῶς μοιάζεις, νὰ σοῦ πῶ;
Πλὴν ἄνθος εἶσαι μόνη.
Νὰ γράψω γιὰ τὰ στήθη σου;
Σοῦ τὰ φθονεῖ τὸ χιόνι.

Λαμπρὸ νὰ εἰπῶ τὸ μέτωπο,
Ἐνῶ σαι σὺ φεγγάρι;
Νὰ εἰπῶ τὸ δάκρυ σου δροσιὰ,
Ποῦ ἔναι μργαριτάρη;—

Ἰχθυὸς δὲν βλέπω ἀνθρώπινο
Σ' ἐσέ, βασιλισσά μου,
Πῶχαις ἐμὲ γιὰ σκλάβο σου
Καὶ θρόνο τὴν καρδιά μου.

Ἀλλὰ τί βλέπω; . . . Ὅσο κλεισὰ
Καὶ ἂν ἔμειναν τὰ χεῖλη,
Μοῦ ἐπρόδωτε τὸ μυστικὸ
Τὸ ἀστράχαστο κονδύλι!

ΥΑΚΙΝΘΟΣ.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

Ἐνθυμήσου διαν ἐμπρός μου
Πλάσμα ἐφάνης τ' οὐρανοῦ,
Καὶ σὲ εἶδεν ὁ ὀφθαλμὸς μου
Μὲ τὸν φόβον τοῦ δειλοῦ!
Πῶς μαγεύθησαν καὶ ἦσαν
Ἡ ψυχαὶς μας μία λατρεία,
Μιὰ χαρὰ, μιὰ ἀρμονία.

Ἐνθυμήσου ἐκεῖ τὸ δάκρυ
Ποῦ ἔς τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
Ἐπρωτόλαμψε ἔς τὴν ἀκρὴ
Τ' οὐρανοῦ σου τοῦ ματιοῦ,
Καὶ ἔς τὸ πῆρε ὁ στεναγμὸς μου
Νὰ τὸ ἔχη γλῶσσαι καμάρη,
Ἀκριβὸς μργαριτάρη.

Ἐνθυμήσου πῶς ἐγύρην
Τ' ἄστρα τότε ὄλα μαζῆ
Καὶ τὸ πρῶτο ΝΑΙ μᾶς πῆραν
Μόλις εἶχε πρωτοβγῆ
Ἀφ' τὰ βάθη τῶν καρδιῶν μας,
Καὶ μᾶς ἔδενε αἰωνία
Θεοῦ ἔρωτος φιλία.

Ποῦ μᾶς φεύγαν σὶν λιθάνη
Σ' τὸν αἴθερα οἱ στεναγμοί,
Κ' ἡ ἐλπίς μερτιᾶς στεφάνη
Μᾶς φοροῦσε ἔς τὴν κορφή,
Κι' ἀνοσφόρα ἡ εὐτυχία
Εἰς τὰ στήθη μας γελοῦσε,
Καὶ ὁ καιρὸς μᾶς ἐφθονοῦσε.

Ποῦ γυρμένη ἔς τὸ πλευρὸ μου
Μὲ χτυπόκαρδο θερμὸ

ἔχουνε ἔς τὸ προσωπὸ μου
Θεῖο φῶς μαγευτικὸ
Τοῦ προσώπου σου ἡ λαμπράδα,
Κ' ἐβλεπᾶ ὅταν ὀπτασία
Σ' ἐσέ τὴν Ἀθανασία.

Ἀφ' τὸ νοῦ μου πῶς θὰ σοῦ πῶ
Ταῖς ἡμέραις ταῖς γλυκαῖς,
Πῶς ἄ! πῶς θὰ λησμονήσω
Ταῖς πολὺταις στιγμαῖς;
Ἐστᾶς ὄχθαις, βρῦστις, ἄνθη

Πλάνε χρόνε, γλυκελὰ νεύωτη
Τοῦ ἔρωτος μου ἔμερα πρώτη!

Χαράς, πόθοι μᾶς ἀφίουν
Μὲ τὴν ἄθλια μας ζωὴ,
Καὶ τὰ βάσανα μᾶς κλίνουν
Κάτασπρη τὴν κεφαλὴ
Μὲς τὸν τάφο, ποῦ ἐμπροστά του
Λάμπει, σβένεται ὡς ἀστραψία
Κάθε ἐλπίδα κ' εὐτυχία.

Α. ΚΑΦΟΚΕΦΑΛΟΣ.

ΔΙΣΕΠΤΑΣΤΙΧΟΝ.

Σ' τὸ νησί μου βγαίνουν ῥόδα, ῥόδα ὠραῖα καὶ γλυκά
Καὶ πουλάκια ἐκεῖ λαλοῦνε ἡμερηνῆς στὴν ὠμορφιά,
Σὰ γλυκόνειρο ἀπερνοῦσαν εἰς τὰ νεύωτα μου οἱ καιροὶ
Π' ἔτρεχε ἀπ' ἐδῶθ' ἐκεῖθε ἔς τ' ἀνοσιόλιστο νησί.

Τὸ νησάκι μου ποτέ μου, ἄχ! ποτέ δὲν λησμονῶ,
Καὶ τὰ ῥόδα—τὰ πουλάκια—τὸν γαλάζιον οὐρανὸν
ἔχω πάντοτε ἔς τὴν μνήμη, καὶ μοῦ φαίνεται ἦτον χθές
Π' ἔφυγα ἀφ' τῆ Ζάκυνθό μου κι' ἦρθα ἔδῶ ἔς ταῖς ξενητειαῖς.

ἔχει χάρι—μὰ ἔχει πίκρα τὸ ταξίδι, ἡ ξενητεία,
Μὰ τὸ μάκρομα ἀφ' τὸν τόπο φέρνει λύπη ἔς τὴν καρδιά,
Τέτοια λύπη ποῦ κανένας δὲν γνωρίζει ἂν δὲν ἐβγῆ
Ἀφ' τὸν τόπο του μακρῶν—χρόνια νὰ ξενητευθῆ.

Κάλλιο τὸ φτωχὸ καλύβι ἔς τὸ νησάκι τὸ μικρὸ
Παρὰ σὲ μεγάλους τόπους—εἰς τὰ ξένα νὰ πατῶ.

Λογδιῶν 2/14 Ὀκτωβρίου 1874.

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ

Ζακύνθος.

ΤΟ ΟΥΡΑΝΙΟΝ ΤΟΞΟΝ.

Αφιεροῦται τῷ σεβαστῷ μοι Δείφ.

Κ. ΜΕΣΣΑΛΑ.

Ἄφ' τῆ στιγμῆ π' ἀσκήσω τὰ ῥάτια 'ς ἄλλη σφαῖρα,
Καὶ τὸν Θεὸν ἐζήτησαν οἱ χτύποι τῆς καρδιάς,
Σ' εἶδα νὰ λάμπης ἕξαφνα ὅσ' ἄν θαῦμα 'ς τὸν αἰθέρα
Καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ κύματα νὰ διώχνης, νὰ σκορπῆς.

Μ' ἐμάγεψες, κ' ἐλόγιασα μὴ ὁ Πλάστης περιμένη
Καμμία ψυχὴ 'ς τὸ θρόνο του, ψυχὴ του ἀγαπητῆ,
Καὶ μονοπάτι σ' ἔστειλε εἰς τὴ μακαρισμένη
Γιὰ ναῦργ' τὸν παράδεισο, 'ς τὰ νέφη μὴ χαθῆ.—

Ἄλλ' ὁ θνητὸς ἐτόλμησε τὸν Πλάστη νὰ βρωτήσῃ·
—Τί 'ναι, πατέρα, ἐρώτησα, ἐκεῖνο ποῦ ὁ οὐρανὸς
Μοῦ δείχνει ὡσάν στεφάνι του, ποῦ λάμπει γιὰ νὰ σβύσῃ,
Μὴν ἦναι ἀγγέλου πέρασμα καὶ ἀφίνει τέτοιο φῶς;

Κ' ἐκεῖνος μοῦ ἔπε' ὅταν ἀκούς τὴν Πλάσι νὰ μουγκρίζῃ,
Τὰ σύγνεφα νὰ βόγγουνε, κ' ἐκεῖνο εὐθὺς φανῆ,
Εἶναι ῥιχθὸ μου μῆνυμα ποῦ τὰ στοιχειὰ διορίζει
Νὰ πάψουν πλεῖα τὸν πόλεμο, κ' ἡ εἰρήνη ν' ἀπλωθῆ.—

Λοιπὸν ἂν ἦσαι τοῦ Θεοῦ σημαία ποῦ φέρνει εἰρήνην,
Ἄν ἦσαι ἀγάπης μῆνυμα 'ς τὴ γῆ ποῦ κ' ἐγὼ ζῶ,
Γιατὶ καὶ μες τὰ στήθη μου δὲν φέρνεις τὴ γαλήνη
Ποῦ αἰσθάνομαι τὸν πόλεμο καὶ τὸν κατακλυσμό;

Α. ΜΑΡΤΩΚΗΣ.

ΑΙΝΙΓΜΑ Β'.

Ἄν ἦται φιλακλόουθος καὶ εἰς ἐκκλησίαν συχνάζῃς
Ἐμὲ ἐκφωνούμενον 'ς εὐχὰς θ' ἀκούσης μὴ τρομάξῃς,
Κόψε μου εὐθὺς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν παμφάγον χρόνον
Θὰ συμπληρώσης πάραυτα μὲ τ' ὄνομά μου μόνον·
Πλὴν ἂν ἐξ ὄλου θέλῃ τις νὰ μ' ἀναγραμματίσῃ,
Θὰ ἴδῃ ὅτι ἄνευ ἐμοῦ δὲν δύναται νὰ ἐνδύσῃ
Τὰ μέλη του καὶ τὴν κελὴν τῆς καρδίας του φίλην,
Καὶ ἄπαντες θὰ πλέωμεν πλεισίστιοι πρὸς τὴν ἕλην.

Α. Π. Β.

Τῷ πρώτῳ λύσονται τὸ ἀνωτέρω αἰνίγμα ἢ Σύνταξις δωρήσεται ἐν ἀντίτυπον
τῆς χαριεστάτης μονοπρακτοῦ «ΚΗΔΕΙΑ καὶ ΧΟΡΟΣ».

Ο ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ ΑΝΘΩΝ ἀγγέλλει πᾶν βιβλίον πεμπόμενον
πρὸς τὴν Διεύθυνσιν.

Ἱστορία τοῦ Ἰονίου Κρατοῦς ἀπο σύστασέως ἀπο-
τοῦ μέχρις ἐνωσεως (ἔτη 1815—1864) τομ. Α'. 6-
πὸ Π. Χιώτου Ἱστοριογράφου κλ. Ἐν Ζακύνθῳ τυπογραφεῖον
ἢ «Ἐπιτάφησος» 1874. Τιμ. Δφ. 6,—

Ἡ ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ τοῦ ΑΙΘΕΡΙΟΥ ΠΗΛΛΑΙΟΥ ἦτοι ὁ ΝΕΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ τῶν ΠΗΛΗΝΩΝ, Πραγματεία ἐπιστημονικὴ ὑπὸ
ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΑΟΥ ΑΝΝΙΝΟΥ, ἐν Κεφαλληνίᾳ 1874

ΦΟΙΝΙΞ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

τῆ συνεργασίᾳ διαφόρων λογίων καὶ ἐπιστημόνων

(Ἐτήσιος συνδρομὴ φρ. 20).

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.

Ἀποδίδοντες τὸν ἀδελφικὸν ἡμῶν ἀσπασμὸν πρὸς τὸν νέον τοῦτον συνά-
δελφον, καὶ συνιστῶντες αὐτὸν εἰς τὴν τῶν ἀπανταχοῦ ὁμογενῶν συνδρομὴν,
εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας ὅπως βαδίσῃ ἀπροσκόπτως τὸ εὐγενὲς αὐτοῦ στά-
διον, καὶ τοιοῦτοτρόπως καταστῆ εἰς τῶν νοητικῶν ἐκείνων πυρηνῶν
τῶν σπουδαίως ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑπερετούτων τὴν μεγάλην τοῦ Ἑλληνισμοῦ
ἀποστολήν.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ.

ΟΙ προμηθεύοντες 10 συνδρομητάς εις τὸν « ΖΑΚΥΝΘΙΟΝ ΑΝΘΩΝΑ » προπληρώνοντας τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν των, λαμβάνουσιν ἐπὶ ἐν ἔτος αὐτὸν δωρεάν.

ΘΙ ἀλλάσσοντες διαμονὴν συνδρομηταὶ παρακκλοῦνται νὰ εἰδοποιῶσιν ἐγγράφως τὴν Διεύθυνσιν περὶ τούτου ἵνα γνωρίζῃ ποῦ πρέπει νὰ στέλλῃ τὰ φυλλάδια.

ΟΥΔΕΜΙΑ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν αἰτήσεις ἄνευ τοῦ ποσοῦ τῆς ἐτησίας συνδρομῆς λαμβάνεται ἢ π' ὄψιν.

ΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ δέον νὰ ᾧσιν ἀπηλλαγμέναι ταχυδρομικῶν τελῶν καὶ νὰ ἐπιγράφωνται οὕτω:

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικ. Συγγράμ. « Ζακύνθιος Ἀνθῶν »
εἰς Ζάκυνθον.

ΑΙ περιέχουσαι χρήματα ἐπιστολαὶ πρέπει νὰ στέλλωνται ἐπὶ ευστάσει.

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ἄρχονται τὴν 1ην ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ καὶ εἶναι ὑποχρεωτικῶς ἐτήσιαι.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Προπληρωτέας ἐν Ζακύνθῳ.

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘῳ	δραχμὰς νέας	8
• ΤΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗ καὶ ταῖς ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ • • •		9
• ΤΟΥΡΚΙΑ καὶ ΑΙΓΥΠΤῳ	φράγκα	10
• ΡΩΣΙΑ	ρούβλια ἀργυρᾶ	3
• ΤΑΙΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΙΣ	φλωρίον	1
• Τῆ ΔΟΙΠῆ ΕΥΡΩΠῆ	φράγκα	12

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

Ἐν Ζακύνθῳ παρὰ τῷ Τυπογραφείῳ ὁ « ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ », παρὰ τῷ ἔμπορικῷ Γ. Κ. Σφήκα καὶ παρὰ τῷ ἐκδότῃ κ. Ι. Τσακασιάνῳ.

 Τὸ γραφεῖον τῆς διευθύνσεως τοῦ « ΖΑΚΥΝΘΙΟΥ ΑΝΘΩΝΟΣ » κεῖται πλησίον τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου τοῦ Κυρ. Δημητρίου Βέρρα